

YENİ ÇAĞ

- **x x:** Bulgaristan Komünist Partisi halk arasında nasıl çalışıyor
- **İb. Nörlund:** Sovyet bilim adamları arasında
- **G. Savidis:** Akel'in parlamento çalışmaları
- **Hâmit Safari:** Sosyalist devrimin itici güçleri
- **V. Peri:** «İnsancıl» sosyalizmin gerçek yüzü

Özel sayfalar

- Polonya Birleşik İşçi Partisi'nin VI. Kongresinde TKP MK Birinci Sekreteri Yakub Demir yoldaşın konuşması
- **A. Saydan:** Ayın olayları

12 (90)
Aralık
1971

Fransız Komünist Partisi üyesi büyük ressam PABLO PİKACCO'nun 90. doğum yıldönümü birçok ülkede büyük törenlerle kutlandı. PABLO PİKACCO yoldaşa, okuyucularımız adına sağlık, uzun ömür ve yeni yeni başarılar dileriz.

(Yukarıdaki resimde, komünist kosmonat Yuri Gagarin tarafından yapılmış olan ilk Uzay uçuşunun anlamı dile getirilmiştir.)

Yuvarlar masa konferansımız

Bulgaristan Komünist Partisi'nin yığınlar arasındaki çalışmaları

1971 yılı Bulgaristan'ın hayatında önemli izler bırakarak geçti. Ilkbaharda Bulgaristan Komünist Partisi'nin X. Kongresi yapıldı. Bu kongre, partinin gelişmiş sosyalist toplum kuruculuğu yollarını belirleyen yeni Program'ını kabul etti. Daha sonra, sosyalist toplumun reel hümanizm ve demokratizmini canlandıran yeni Anayasa Mayıs'ta yapılan bir genel referandumla onaylandı. Ağustos ayında, Dimitir Blagoev ve arkadaşlarının Bulgar komünistleri Partisinin temelini attıkları günün 80. yıldönümü bütün memlekette törenlerle kutlandı. . . . Bütün bu olaylar ulusun mânevi yaşantısını zenginleştirdi, emekçilerin politik ve çalışma aktifliğini önemli derecede artırdı.

Sofya'da, 13—20 Eylül 1971 günlerinde, «Barış ve Sosyalizm Problemleri» dergisinin, BKP MK'nin yardımıyla «yuvarlak masa konferansı» yapıldı. Bu konferansta Bulgaristan Komünist Partisi'nin yığınlar arasındaki ideolojik çalışmaları konusu görüşüldü.

Konuşmalara BKP MK «Propaganda ve Ajitasyon» Şubesi Yönetmeni Krum Vasilev yoldaş, Sofya Parti Şehir Komitesi'ne bağlı «Marksist-Leninist Propaganda Enstitüsü» Direktörü Todor Stoyçev yoldaş, BHC Bakanlar Kurulu'na bağlı Radyo ve Televizyon Komitesi Başkanı İlço Baçvarov, bu komitenin yönetim kurulu üyelerinden Vliçko Kunçev, Stara-Zagora, Ruse, Varna parti sancak (il) komiteleri sekreterleri Minço Ivanov, Raço Stoyanov, Iliya Georgiev yoldaşlar, BKP Varna Sancak Komitesi «Propaganda ve Ajitasyon» Şubesi Yönetmeni Koyço Avramov, Varna Parti Şehir Komitesi Sekreteri Mariya Tsoneva ve diğer parti görevlileri ve aktivistler katıldılar.

Yuvarlak masa konferansında dergimizi Elena Berg (Almanya Sosyalist Birlik Partisi), Laslo Nad (Macaristan Sosyalist İşçi Partisi), Amat Dansoko (Senegal'li Marksist-Leninistler), Lars Yuntilâ (Finlândiya Komünist Partisi), Horhe Teksier (Şili Komünist Partisi), Bistra Avramova (Bulgaristan Komünist Partisi) ve yazı kurulumuzun yarımcılarından V. Kaçanol'la N. Proşunin yoldaşlar temsil ettiler.

Dergimizin temsilcileri, bu konferans vesilesiyle, yalnız BKP'nin ideolojik çalışmaları hakkında değil, sosyalist Bulgaristan'ın şimdiki durumu, ekonomi, bilim ve kültür alanındaki başarıları hakkında da bilgi edindiler. En önemlisi, böylelikle sosyalist Bulgaristan emekçilerini tanımış oldular. Yeni toplum kuruculuğu halkın komünizm ruhunda eğitilmesiyle sıkı sıkıya bağlıdır, ideolojik çalışmaların bütün nedeni ve anlamı da budur. Parti politikasını ensonu maddi bir kuvvete dönüştüren, toplumsal süreci yürüten, inançları ve eylem bilinciyle insandır. Kazanlık şehrindeki «D. Blagoef» tekstil kombinasını, Varna şehrindeki «Elprom» elektrik ev âletleri fabrikasını ve Tolbuhin şehrindeki Dropla köyü emek-kooperatif tarım İşletmesini ziyaretlerimiz, Bulgaristan'da maddi üretim alanında ne büyük atılımlar yapıldığını, partinin ne kadar çok sayıda bilinçli yeni hayat yaratıcısı ve eylemleri komünist düzenin zaferine bilimsellikle inanış temeline dayanan ne kadar çok insan yetiştirdiğini yakından görmemize imkân verdi.

Temsilcilerimiz, parti görevlileriyle, işçilerle, köylü-kooperatörlerle, bilim ve kültür adamlarıyla birçok temas ve görüşmelerden sonra, BKP MK Politbürosu aday üyesi ve MK Sekreteri Ivan Abacief tarafından kabul edildiler.

İdeolojik çalışmaların içeriği, karakteri, amaçları

BKP MK «Propaganda ve Ajitasyon» Şubesindeki ilk toplu konuşmamız içinde bulunduğumuz aşamada ideolojik çalışmaların esas ödevleri sorununa hasredilmişti.

Krum Vasilef yoldaş şunları söyledi:

— Bulgaristan Komünist Partisi, ideolojik çalışmalara, toplumsal gelişme problemlerini işlemede önemli bir araç, sosyalist bilinci yükseltmeyi, komünist dünya görüşünü oluşturmayı ve yeni insanı eğitmeyi süratlendirmenin güçlü bir aracı gözüyle bakıyor. Parti, memleketimizde Marksizm-Leninizm fikirlerinin yığınlarca benimsenmesiyle, yüce bir maddi kuvvete dönüşmüş olmasıyla kıvanç duyuyor. Toplumsal ortam ve bütün yaşama

tarzı insan üzerinde etki yapıyor, onun moral dünyasını, düşünme tarzını ve sosyalizmin değerlerini titizlikle koruma düşü oluşturuyor. Halkımızın büyük bir kısmı, halk egemenliğinin zaferinden sonra doğmuş, yeni politik ve moral atmosfer içinde eğitilmiş yurttaşlardır.

Temsilcilerimiz şu iki soruyu ortaya attılar: Parti, ideolojik çalışmaları iyileştirme sorunu üzerinde niçin hâlâ büyük bir dikkatle durmaktadır? İnsanlar arasında eğitsel çalışmaların önemi niçin artmaktadır?

Bu sorulara cevap veren Bulgar yoldaşlar, yığınların inancı ve eğitilmesi sorunlarının Bulgaristan'da artık sonuna kadar çözüldüğünü düşünmenin hiçbir zaman doğru olmayacağını, bunların gelişmiş sosyalist toplum kuruculuğu aşamasında da gündemden düşmediğini belirttiler. Toplumda sosyal değişiklikler birbirini izlemekte, işçi sınıfı ve aydınlar sayıca artmakta, yığınların öğrenim düzeyi ve politik aktivitesi yükselmekte, insanların mânevi ilgileri daha da genişlemekte ve çok yanlı olmaktadır.

İdeolojik çalışma ihtiyaçlarını başka nedenler de artırıyor. Sosyalist ülkelerin başarıları arttıkça, uluslararası alanda ideolojik mücadele de o nispette keskinleşiyor. Emperyalistlerin ideolojik merkezleri sosyalizmi gözden düşürmek için muazzam bir propaganda makinesini işletiyor, bu yolda sağ ve «sol» oportünistlerden de yararlanmaya çalışıyorlar. Bu durumda, Marksist-Leninistler uyanıklıklarını zayıflatamaz veya pasif bir savunma pozisyonu alamazlar.

BKP X. Kongresi'nin kararları bütün ideolojik çalışmaların içeriğini belirlemektedir. Kongrece kabul edilen yeni parti Programı'nın büyük bir önemi vardır. BKP MK Birinci Sekreteri T. Jivkof yoldaşın kongredeki raporunda dediği gibi, teorik ve politik ana doküman olan bu Program, ideoloji alanındaki çalışmalarımıza, tüm ideoloji cephemize, çağdaş burjuva ideolojisi ve anti-komünizmle, çağdaş revizyonizm ve dogmatizmle mücadelede kullanacakları yeni bir fikir silâhı kazandırmaktadır.

Konuşmalarımız sırasında, Bulgar yoldaşlar, şimdi bütün ideolojik ve eğitsel çalışmalar için karakteristik olan ortak niteliklerden söz ettiler. Örneğin, her şeyi sadece pratik bakımdan değerlendirme gibi sınırlı bir tutumun parti çalışmalarıyla bağdaşmadığını belirttiler. İdeolojik ve eğitsel çalışmaların ödevi, yığınların hayati emellerini yansıtan komünizm ideallerini benimsetip kökleştirmektir. Ve bu, soyut bir telkin değil, halkın tümüyle yöneldiği amaçlar uğrunda mücadele için canlı bir çağrıdır; fakat daima reel sosyalizmin başarılarını ve perspektif ödevlerini olduğu gibi, her komünistin ve her yurttaşın olanca güçlerini seferber etmelerini gerektiren şu veya bu anın güçlüklerini de gösteren bir çağrıdır.

İyi örgütlenmiş ideolojik çalışma, söz ile iş arasındaki birliğin geçici olarak bile bozulmasına yer vermez; toplumsal pratikten kopma, halk yığınlarının günlük ihtiyaçlarıyla daha uzak çığa

leri ve çelişkileri umursamama, reel toplumsal ortamın olumsuz yanlarını unutmaya gibi şeyler ona yabancıdır. Örneğin, bencillik ve adamsendecilik, bürokratism ve neoldumdeliliği, küçük burjuva başıboşluğu belirtilerine hâlâ raslanmaktadır, hâlâ kanunların boşluklarından yararlananlar, kanunlara aykırı hareket edenler, israftan ve diğer yolsuzluklardan çekinmeyenler vardır. Bazen komünistler arasında dahi, tek-tük de olsa, yüksek toplumsal idealleri unutanlara, kişisel çıkarlarını her şeyin üstünde görenlere raslanmaktadır. Bütün bunlar, T. Jivkof yoldaşın kongrede belirttiği gibi, partinin büyük gerçeğine, egemen davranış ve ahlâk normları prensiplerine ters düşen bir «küçük gerçek»in varoluşunun kanıtıdır. Bu «küçük gerçek», genellikle toplumun çehresini belirlemese bile, reel bir olgudur; önem vermediğimiz, kendisine karşı mücadele yürütmediğimiz takdirde, büyük manevi zararlara sebep olabilir, ideolojik çalışmanın etkinliğini azaltabilir, halkın eğitilmesini güçleştirebilir.

BKP MK «Propaganda ve Ajitasyon» Şubesi görevlileriyle konuşmamızda, ideolojik çalışma alanındaki gelenekler ve yenilikler sorunu da sözkonusu oldu.

— Bizim uzun yıllar boyunca oluşmuş sağlam geleneklerimiz var, dedi K. Vasilef yoldaş. Bunu söylerken, her şeyden önce ideolojik çalışmaların içeriğini gözönünde bulunduruyorum. Marksist-Leninist fikirleri yığınlar arasında yayma, emekçileri sınıf-parti doğrultusunda eğitme ödevleri BKP'nin eylemlerinin en başta gelen buyruk ve kanunudur. Partimiz, proletarya enternasyonalizmi uğrunda ve oportünizme karşı mücadelede oluşturduğu şanlı gelenekleriyle kıvanç duymaktadır. Bu gelenekler ona uluslararası komünist hareketinde itibar kazandırmıştır. Biz dünyanın ilk sosyalist devletine, Lenin partisine karşı daima sevgi telkin etmişizdir; tek adım bile gerilemediğimiz bir geleneğimiz de budur. G. Dimitrof'un şu vasiyeti her Bulgaristan vatandaşının kalbinde yer etmiştir: Kutsal Bulgar-Sovyet dostluğunu sağlamlaştırmalıyız; çünkü partimiz ve halkımız için bu dostluk her canlı varlığın güneş ve havaya ihtiyacı kadar lüzumludur.

Krum Vasilef yoldaş şöyle devam etti:

— Daha birçok gelenek ve hayatın doğruladığı çalışma biçim ve metodları da üzerinde durulmaya değer. Örneğin, canlı sözlü propaganda olmadan, mitingler ve toplantılar olmadan, yığınlarla dolaysız temaslar olmadan, ideolojik çalışmalarda başarı sağlamak olanaksızdır. Partimiz, bu hususta, ateşli halk savunucuları olan Dimitar Blagoef, Georgi Kirkof, Georgi Dimitrof ve Vasil Kolarof'ların geleneklerini yaşatmaktadır.

Geleneklere saygı, geçmişin mirasını da kapsayan yenilikçiliğe engel değildir ve bunun her şeyi inkârla, nihilizmle hiçbir ilişkisi yoktur. Halk dâvasına hizmet eden ve daha da hizmet edecek olan her şeyi titizlikle korumaya ve bağdaştırmaya çalışan parti, yetersizlikleri de vaktinde görüp ortaya çıkarmakta, yeni problemlere çözüm çareleri bulmaktadır.

Parti MK'nin 1956 Nisan Plenumu'na cesur bir yenilikçilik hareketi diye biliriz. Bugün halkımızın kıvanç duyduğu büyük kazanımlar, BKP'nin bu Nisan Plenumunda çizilen hattın, kadrolara güven ve saygı besleme, her kuşaktan güçleri parti politikası etrafında birleştirme hattının başarıyla hayata geçirilmesinin sonuçlarıdır.

Merkez Komitesi'nin 1968 Temmuz Plenumu da partiye büyük bir yaratıcı atılım gücü kazandırdı. Bu plenum, ideolojik çalışmaları zamanının istekleriyle, sosyal yönetim pratiğiyle daha yakından bağlama sorununu ele aldı. Kusurları ve yetersizlikleri ortaya çıkardı. Gerçekten de o zamanlar parti öğrenimi sistemi içinde komünistlerin bazan özü bakımından tamamen ekonomik sorunlarla uğraşmaları bir hata idi. Sekiz-on yıl öncesine kadar, şu veya bu ilde hayvancılığı kalkındırma yolları, ulaştırmayı geliştirme vb. gibi sorunları inceleyip öğrenmede doğrudan doğruya «hayatla ilişki» görenler vardı. Bu yüzden de, bazı politik derneklerde yapılan tartışmalar çokçaşı olağan üretim toplantılarını andırıyordu. Bugün böylesine basitleştirilmiş bir yaklaşım elbette yadırganabilir.

X. Kongre'den sonra, parti, yaratıcı araştırmalara daha büyük bir ilgi göstermeye başladı. *Taban örgütlerinde doğan her faydalı şey titizlikle göz önünde bulunduruluyor. Parti komitelerinin, ideoloji cephesi görevlilerinin iyi bir tecrübeyi yaymaları ve kendi yaratıcı katkılarıyla de zenginleştirmeleri, onların eylemini değerlendirmede önemli bir ölçü sayılıyor. Uyumlu sistem, derin bilgi*

Konuşmalarımızda, Bulgar yoldaşlar, Marksist-Leninist teorinin öğrenilmesiyle ilgili sorunlara daima birinci plânda yer verdiler. Kadroların ve aktif görevlilerin düşünsel-politik öğreniminde artık yirmi yıldan fazla bir zamandır uygulanagelen farklı yaklaşım sistemi daha da iyileştirilmektedir. Bu öğrenimde yeni biçim ve metotlar denenmekte; mânevi ihtiyaçlar, şu veya bu aktüel problemler hakkında bilinenler ve bunlara gösterilen ilgi gözönünde tutularak konular zenginleştirilmektedir. Marksizm-Leninizm klâsiklerinin yaratıcı mirasının benimsenmesi, zamanımızın aktüel problemlerinin, parti politikasının bilimsel esaslarının öğrenilmesiyle sıkı sıkıya bağlıdır.

Komünistlerin ve partisiz aktivistlerin bilgilerini artırmanın esas biçimi, parti öğrenimi sistemi içinde politik ders-yılı uygulamasıdır.

1971—72 ders-yılında bütün parti üyelerinin % 90 kadarı bilgilerini tazeliyecek ve artıracaklardır. Geri kalan % 10'u, devamlı ve giyabi yüksek öğrenimde olanlarla, artık yaşları ilerlemiş bulunanlardır. Bulgaristan'da geniş politik öğrenim örgüsü, bu maksatla örgütlenmiş 30 bin kadar okul, üniversite, teorik seminer ve derneklerden meydana gelmektedir. Buralarda 30 bin kişilik bir propagandistler ordusu çalışmaktadır. Parti öğreniminin bütün halkalarına, gerektiği kadar metodik araç, program ve kitap sağlanmaktadır.

Marksizm-Leninizmi öğrenmek, yalnız parti üyeleri için değil, partisizler için de hayati bir ihtiyaç haline gelmiştir. Sofya Parti Şehir komitesi'nde çalışan yoldaşların verdikleri bilgiye göre, başkentte parti öğrenimi sistemi yaklaşık olarak 150 bin kişiyi kapsamaktadır. Bu miktar şehirdeki komünist partisi üyeleri sayısından fazladır. Partisiz aktivist onbinlerce işçi, mühendis, öğretmen vb. büyük bir hevesle devrimci teoriyi öğrenmektedirler. Çoğu komünistler bu teoriyi kendi başlarına ve kişisel bir plân gereğince çalışmalarla kavramaktadırlar. Sendikalar ve Komsomol tarafından örgütlenen politik dernek ve okullara devam edenleri de katacak olursak, Marksizm-Leninizm öğreniminde olanların sayısı 450 bini bulur. Bu da başkent nüfusunun hemen hemen yarısıdır.

Partinin içinde yaşadığı bilimsel ve teorik sorunların genişliği, çözdüğü pratik problemlerin çok çeşitli oluşu, yurttaşlarda sosyalist toplumun gelişme yasallıklarını öğrenme hevesi uyandırıyor. Bugün, bilimsel-teknik devrim ve sosyalizmle kapitalizm arasındaki çetin ideolojik mücadele koşullarında, ciddi bir Marksist-Leninist bilgiye sahip olmadan, her durumda, toplumsal hayatın yeni yeni olguları içinde doğru yönü bulmanın mümkün olmadığını onlar da anlıyorlar.

BKP Sofya Şehir Komitesi'ne bağlı Marksizm-Leninizmi Propaganda Enstitüsü, başkent parti örgütünün hayatında önemli bir yer tutmaktadır. T. Stoyçef yoldaş bu konuda şunları söyledi:

— Enstitümüz 1968 yılında Merkez Komitesi'nin kararıyla kuruldu. Marksist-Leninist felsefe, politik ekonomi, bilimsel komünizm, BKP tarihi ve SBKP tarihi, uluslararası ilişkiler ve uluslararası politika ve yığinsal politik çalışmalar kabinelerimiz var. Son zamanlarda bilimsel-teknik devrim problemleri ve propaganda teknik araçları seksiyonları da örgütlendi. Şimdi bilimsel toplum yönetimi problemleriyle uğraşacak bir seksiyon daha kurulmaktadır.

Enstitü propagandist ve lektör yetiştirme kursları örgütlemekte, parti komitelerinin ideolojik çalışmalardaki tecrübelerini inceleyip genellemektedir. Görevlerinden biri de, başkent bütünü bütün semt komitelerinin parti öğrenimi kabinelerine, işletme ve dairelerde gönüllü çalışan parti kabinelerine bilimsel-metodik yardımcı kitaplar sağlamaktır. Artık çeşitli konularda 100 kadar kitap yayınlanmıştır. Uluslararası politika sorunlarında ayda iki defa enformasyon bülteni çıkarılmaktadır. Enstitü görevlileri, teyp bantları, diya pozitifler (1), dokümanter filmler ve diğer ders araçları hazırlamakta ve bunları yalnız parti örgütlerine değil, BKP sancak komitelerine de göndermektedirler.

Partinin gece üniversitesi, Şehir Komitesiyle ve Marksizm-Leninizmi Propaganda Enstitüsü'yle sıkı bir işbirliği halinde çalışıyor. Bu üniversite-

(1) Cam üzerine çekilen ve projeksiyonda kullanılan fotoğraflar.

nin, yönetici kadrolara, işçilere, edebiyat ve sanat alanında çalışanlara ve propagandistlere ait olmak üzere dört fakültesi var. Bu ayırım, gece üniversitesine devam edenlerin bilgi düzeylerinin ve ilgi alanlarının gözönünde bulundurulmasına imkân vermektedir.

Propagandistler fakültesine, yüksek öğrenimli ve yığınlar arasındaki politik çalışmaları zevkle yerine getiren komünistler ve komsomolcular alınmaktadır. Yönetici kadrolar fakültesine devam edenlerin çoğu da yüksek öğrenimlidir. Bunlar semt ve işletme parti komiteleri sekreterleri, üyeleri, Komsomol ve sendika örgütleri yöneticileri, işletme direktörleri, atelye şefleri ve halk sovyetleri görevlileri olup, fakültede Marksist-Leninist felsefe problemlerini, sosyalizmin politik ekonomisini, BKP'nin ekonomi politikasını, sosyal psikoloji, komünizm eğitimi, bilimsel toplum yönetimi vb. öğrenmektedirler.

İşçilere ait Marksist-Leninist öğrenim fakültesi, genellikle doğrudan doğruya işletmelerde kurslar örgütlemekte ve bu kurslar 40—60 kişilik gruplar halinde çalışmaktadır. Grupları fabrika parti komiteleri yönetmekte, öğretim kurumları da bunlar için lektör ayırmakta, pratik ödevler vermekte ve gereken programları hazırlamaktadır. Öğrenim süresi 1—3 yıldır. Marksizm-Leninizmin esaslarını öğreten okuldan geçen işçiler, BKP X. Kongresi'nin ve SBKP XXIV. Kongresi'nin ortaya koydukları aktüel teorik ve pratik problemleri öğrenmektedirler.

Edebiyatçı-sanatçı aydınların ve yayınevleriyle yığınsal enformasyon araçlarında çalışanların devam ettikleri fakültenin öğretim programı bir yıllık

ilgileri ve teorik bilgi düzeyleri bakımından birbirine yakın olanlardan gruplar meydana getirilmekte ve bu gruplar onların görevli bulundukları semtlerin parti komitelerine bağlı olarak çalıştırılmaktadır. Yazarlar ve eleştirmenler, sinema ve tiyatro alanında görevlileri vb. ayrı ayrı gruplarda toplanmaktadır. Çokluk, genç ressam-lar, müzisyenler ve edebiyatçılar için özel kurslar düzenlenmektedir. Başkentin san'at alanında çalışan aydınları için ayrıca şehir konferansları tertiplenmektedir.

Partinin gece üniversitesinde BKP MK üyeleri, bakanlar, akademisyenler ders veriyorlar. Üniversite başkent yüksek okullarından birçok okutman vardır.

Taşradaki ideolojik çalışmaların yönetsel bu sorun üzerinde Ruse Sancak (II) Komitesi Sekreteri R. Stoyanof şu bilgiyi verdi:

— Bütün illerde olduğu gibi, bizim ilimizde de bir politik öğrenim evi, bir Marksizm-Leninizm üniversitesi, Politik ve Bilimsel Bilgi Yayma Derneği'ne bağlı bir de şubemiz var. İlimizin kendi basın organı olarak bir de «Dunavska Pravda» adlı günlük gazetesi var.

Ruse ilinde 730 parti taban örgütü eylemedir. Sendika birlikleri, Kom-somol, halk sovyetleri, eğitim-öğretim organları parti taban örgütlerine yardımcıdırlar. İlimiz halkının eğitilmesinde Vatan Cephesi örgütleri, şehirlerde ve her belediye merkezinde kurulmuş olan kültür ve sanat kurulları büyük bir rol oynamaktadırlar. Bulgaristan Halk Çiftçi Birliği örgütünün de kayda değer bir rolü vardır.

R. Stoyanof şöyle devam etti:

— Geçen ders-yılında, parti öğrenimi sisteminde dersler dört yönde düzenlenmiş, fakat 24 öğretim programına göre uygunlanmıştır. Yalnız bu olay, okuyanların bilgi dereceleri, yaşları, meslekleri ve politik tecrübeleri gözönünde tutularak öğrenime yön vermenin mümkün olduğunu göstermektedir. Demek ki, öğrenimin, Marksizm-Leninizm üniversitesi ve bölümleri, teorik konferanslar ve seminerler, kendi kendine öğrenim (temel kaynaklar üzerinde başlıbaşına çalışmalar) grupları gibi; daha yüksek öğrenim katlarına bir an önce geçmeye yardım eden Marksizm-Leninizmin esaslarını öğrenme okulları, az bilgililer için dernek ve okullar, partiye henüz girmiş üyeler için kurslar gibi değişik biçimlerde örgütlenmesi de mümkündür.

Birçok ilde Marksist-Leninist öğretimin epeyce değişik biçimlerde örgütlendiği görülüyor. Örneğin, Varna ilinde kısa süreli kurslar bilgi takviyesi için etkili bir biçim sayılıyor. Bu kurslarda parti politikasının başlıbaşına bir problemi veya ayrı bir teorik sorun ele alınıyor. Bu tutum, ele alınan problem veya sorunun etrafı ve derinliğine incelenmesine imkân veriyor. Geçen yıl bu gibi kurslarda «dünya komünist hareketi içindeki sağ ve ,sol' oportünizmin sınıfsal kökleri «konusu incelendi. Bununla ilgili dersleri ve raporları 5 bin taban örgütünün sekreter ve büro üyeleri izlediler. Problem açık parti toplantısında da görüldü. Yeni ders-yılındaysa, bütün illerde olduğu gibi, bu ilde de, BKP X. Kongresi'nin kararlarını öğrenme kursları düzenlenildi.

Parti komiteleri politik öğrenimi daha özlü hale getirme çabasıyla, bu sorunun örgütsel yönü üzerinde de daimi bir dikkatle duruyorlar. Tecrübe, her hangi bir öğrenim halkasının meydana getirilişinde, devam edenlerin bilgi düzeylerinin ve ilgilerinin titizlikle dikkate alınmadığı yerlerde, çokluk ders-yılı sonuna doğru sıraların bir hayli seyredildiğini göstermektedir.

Derslerin örgütlenme biçimlerine karşı bazı peşin hükümlerin ve öğrenime katılmaya yanaşmayanların olup olmadığı sorusuna, Bulgar yoldaşlar şöyle cevap verdiler: Aydınlar ve gençlik arasında bu öğrenime katılmakta isteksiz davrananlara tek-tük örnekler halinde raslanmaktadır. Bu olay elbette Marksist-Leninist ideolojinin prensip olarak kabul edilmediği anlamına gelmez. Fakat ne de olsa, burada uyanık bulunmamızı gerektiren bir durum, her şeyi bildiğini zannetme ve kendini dev aynasında görme zihniyeti gibi bir peşin hüküm sözkonusudur. Oysa bilgisizlik, ger-

çeğe, kör inançtan ve gafletten daha az uzaktır. Ensonu, bazı genç uzmanların gafleti, artık her şeye ulaştığı düşüncesine dayanır. Ona sorarsanız, «ben bunları daha üniversitede öğrenmişimdir», «ben mühendisim; bunları öğreneceğime, teknik dergiler okurum daha iyi» der. Bazan böyleleriyle uzun uzadıya konuşmamız, kendilerini aktüel politik öğrenim sıralarına çekebilmek, ikna edebilmek için epeyce konuşmamız gerekir.

M. Tsoneva yoldaş şunları ekledi:

— Gece üniversitesine devam edecek olanların tesbitinden sonra, bazıların, görevlerinde çok yüklü oldukları ve bu öğrenimi de pek ilginç bulmadıkları bahanesiyle vazgeçtikleri oluyordu. Ama biz ders dinlemek üzere karşımıza oturttuğumuz insanlara, onların yüksek öğrenimini ve genel kültürünü gözönüne alarak öyle bir özlü program sunduk ve öyle lektörler seçtik ki, kısa zamanda o peşin yargılardan eser bile kalmadı.

Başarı yolu

Bütün bu yığinsal-politik çalışma araçları, partinin emekçilerle ilişkilerini her yanıyla geliştirmek, onların sosyal bilincini ve çalışma aktifliğini artırmak, yurttaşları ilgilendiren sorulara vaktinde ve yetkiyle cevap vermek, BKP'nin izlediği politikanın doğruluğuna inanmalarını ve güvenle ilerlemelerini sağlamak için kullanılmaktadır.

Bu işin önemli yönelerinden biri de, yığınların, öncelikle gençliğin, sosyalist yurtseverlik ve proletarya enternasyonalizmi ruhunda eğitilmesidir.

Konuşmamızda I. Abacief yoldaş şunları anlattı:

— Burjuva propagandası Sovyet-Bulgar ilişkilerini bozmak, Bulgaristan'la diğer sosyalist ülkeler arasındaki dostluğu zayıflatmak için büyük çaba harcıyor. Özellikle BKP X. Kongresi günlerinde ve kongreden hemen sonra, burjuva basını, Bulgaristan'ın Sovyetler Birliği'ne sadık tutumuyla ilgili birçok yazı yayımlıyarak, bunu «sadık uyruklu» diye nitelendirmeye kalkıştı. Ne var ki, böyle yorumlar biz Bulgar komünistlerini asla şaşırtamaz. Ve BKP X. Kongresinde, bizim SBKP'ne ve Sovyetler Birliği'ne beslediğimiz derin sevgi ve içten bağlılığın bir daha dile getirdiği gerçeğine de hiçbir safсата gölge düşüremez. Partimiz, bundan sonra da, emekçilerimizi Sovyetler ülkesiyle kardeşçe dostluk ruhunda eğitmeye devam edecektir. Biz bu yolda hiçbir gevşeme göstermiyoruz ve göstermeyeceğiz.

Konuşmalarda, bu sözleri doğrulayan birçok örnek gösterdiler. Bütün illerde, parti komiteleri ve örgütleri, Sovyetler Birliği'nin çeşitli illeri, şehirleri ve parti örgütleriyle kardeş dostluğu ve işbirliği ilişkileri kurmuşlardır ve bu ilişkiler günden güne de sağlamlaşmaktadır. Örneğin Varna ilinde, okulların, fabrikaların veya kooperatif işletmelerinin her biri, SSCB'nden bir kolektifle dostluk ilişkileri kurmuş durumdadır.

Partinin devrimci geleneklerini propaganda etmek, yurtseverlik ve enternasyonalizm eğitiminde önemli bir yer tutmaktadır. Bu cümleden olarak,

tümüyle BKP tarihi, ayrı ayrı iller komünistlerinin eylemleri öğretim programlarına alınmakta, direnme hareketine katılmış olanları gençliğe tanıtmaya toplantıları, partizan patikalarını izleme yürüyüşleri örgütlenmekte, piyonerler ve komsomolcular ulusal kahramanların anıtları üzerinde onursal şeflik görevini yükümlenmektedirler.

Bundan 80 yıl önce, bölgesinde Parti Kuruluş Kongresi'nin yapıldığı Stara-Zagora'da Parti Sancak Komitesi'nin gayet zengin devrimci gelenekleri vardır. Stara-Zagora'nın hızlı endüstriyel gelişmesi dolayısıyla buraya son zamanlarda bilgileri olmayan birçok işçi gelmiştir. Komünistler bu yeni gelenlerle konuşmakta, onlara ilin tarihini ve geleneklerini Sancak Komitesi üyelerinden biri, sırf halkın yurtsever ve enternasyonalist eğitimi işleriyle uğraşmaktadır.

Parti organları, toplumsal hayat problemlerine bilimsellikle yaklaşımı kavrayıp benimsemeye çalışıyorlar. Onlar bu çabalarında, halk ekonomisi alanında

kollektiflerinin bilgi ve tecrübesine dayanıyorlar. Kollektifin sosyal gelişmesi için «tasarlama», «deneme», «öngörme», «kollektifin sosyal gelişmesini plânlama» gibi kavramlar

hayata girmektedir. Netekim, yuvarlak masa konferansımıza yoldaşlar da, bunların artık öyle çarpıcı sözler veya moda terimler olmadığını özellikle belirtmişlerdir. Ülkede toplumsal süreçler üzerinde son derecede önemli ve derin kompleks tahliller yapılmaktadır. Bu konuda BKP MK Politbürosunun, partide ve toplumda somut sosyolojik inceleme ve araştırmalar yapılması hakkındaki kararı

komitelerinde artık maaşlı ve işletme komitelerinde, gönüllülük temeli üzerinde çeşitli bilimsel merkezler, konseyler, sosyoloji grup ve komisyonları ve diğer danışsal ve yardımcı organlar meydana getirilmiştir. Bunlar problemlerin yetkiyle incelenmesine, yığınlar üzerinde düşünsel etki yapmak için daha güçlü yeni araçlar bulunmasına yardım etmektedirler.

Parti işçileri değişik

sosyal yapısında, psikolojisinde, maddi ve mânevi ilgilerindeki değişimleri dikkatle gözönüne alıyorlar. Çeşitli emekçi tabakalarının — gençlerin, aydınların, ev kadınlarının, emeklilerin vb. — serbest vakitleri birbirinden farklı bir nitelik gösterir. Örneğin, köy ekonomisi alanındaki makinistlerin durumu, çalışmalarının mevsim karakteri

şim ister. Kadın işçiler büyük bir dikkat ve ilgiye muhtaçtır. Onlar, iki yanlı, hem üretimde, hem evde çalışmaları yüzünden, toplumsal hayata katılmak için yeteri kadar vakit bulamazlar. Bundan ötürü, parti örgütleri, kadınların sosyal ve yurttaşlık aktivitesini artırmaya çalışırken, alınan eğitsel tedbirleri, daima onların çalışma ve yaşamaya, çocuk bakımını kolaylaştırmaya, ev ve mutfak işlerini hafifletmeye

yönelik çabalarla kuvvetlendirmektedirler. «Elprom» fabrikalarında Parti Komitesi Sekreteri G. Getof'un söylediğine göre, işletme yemekhanesinde işçilerin eşleri ve çocukları da yemek yiyebilmektedirler. Birçok kadının işgünü daha kısa sürelidir.

Parti komiteleri, fikir-eğitim çalışmaları iyileştirken, çeşitli tedbirleri halkın nasıl karşıladığını ve kamuoyunun ne suretle oluştuğunu inceliyor, parti enformasyonunun taze, objektif, kompleks ve analitik olmasına büyük önem veriliyor. Verilerin sür'atle toplanıp işlenmesi, doğru olarak sistemleştirilmesi, toplum hayatının şu veya bu alanında yönetime, eğitime, kontrole ve kusurların düzeltilmesine yardımcı önemli bir araç sifatiyle kullanılması maksadiyle enformasyon sisteminin çağdaş tekniksel temele oturtulması yolunda büyük çabalar harcanıyor.

R. Stoyanof şöyle dedi:

— parti işçilerimizin, teknik araçlar olarak basın, radyo ve televizyonun olanaklarını reel ölçülerle değerlendirmeleri gerekmektedir. Bazan biz kendimiz de elektronik hesap makinelerini propaganda ederken, bazan, bunları herşeye muktedir gösterecek kadar aşırılık yapıyoruz. Ve bazıları, artık kafalariyle çalışmaktan vazgeçmenin ve her şeyi makineye bırakmanın âdeta mümkün olacağını sanıyorlar. Biz sanayi üretiminde otomatik yönetim uygulamasına geçerken, köy ekonomisi işleri sürecinde operatif verileri tahlil ederken bu gibi düşünce ve eğilimlerle karşılaşmış bulunuyoruz. Böyle bir eğilimin, insanların günlük hayatının çok çeşitli problemlerine yansıdığı takdirde ne gibi sonuçlar doğurabileceğini bir düşününüz. Reel hayatta, hiç beklenmedik durumlar da, gayet nazik anlar da belirebilir ve bunlar mantiki uyarıcı mekanizmaların yardımıyla önceden meydana çıkarılamaz. İnsanlar kendi başlarına, sür'atle çözüm yolu bulmalı, parti ve sınıf açısından hareket etmelidirler. Verilere bilimsel yaklaşımla bilimsel görünümlü yanışım biçimini birbirinden ayırmasını bilmek gerekir. Bilimsel görünümlü yanışımında, olgular henüz enformasyon aşamasında bulundukları sırada, veriler, basmakalıp ve yüzeysel bir görüşle ele alınır. Ve insan, eninde sonunda kendi mantığını makineye yansıtır, farkında olmadan, doğru saydığı sonucu elde etme arzusundan kendisini her zaman kurtaramaz. Bu yolda kolayca hataya düşülebilir, ve sözgelışı, belirli bir grup insanın çıkarları «ortak çıkarlar» diye gösterilebilir veya bunun tersi de olabilir . . . Memleketimizde sık sık yapılmakta olan somut sosyolojik inceleme ve araştırmalar için de yaklaşık olarak aynı şeyler söylenebilir. Biz bunların sonuçlarını mutlak saymıyoruz. Ve bunların, hayat üzerinde canlı gözlemin, kişisel temasların ve diğer enformasyon kanallarının yerini tutamayacağını da anlıyoruz. Bunlar bizce yalnız olguların ve gerçekliklerin tahlilinde ve genellenmesinde, ekonomik ve ideolojik çalışmalardaki çabalarımızın etkinlik derecesinin incelenmesinde yararlı olabilirler . . .

M. Ivanof yoldaş şunları ekledi:

— Bizim il komitemizin bir enformasyon sektörü var. Bu sektör, fabrika parti komiteleriyle köy ve bucak parti örgütlerinden alınan enformasyonları tahlil eder. Bellibaşlı problemleri ve alınan tedbirleri de büromuzda görüşürüz. Emekçilerin parti örgütlerine gönderdikleri mektuplar, dilek ve teklifleri, onların ruh halini yansıtan eşsiz enformasyon kaynaklarıdır. Mahalli sinyaller şu veya bu eksiklik ve kusurun meydana çıkarılmasına yardım etmekte, çoğu zaman önemli problemlerin ele alınıp çözülmesine vesile olmaktadır.

Parti örgütleri, komünistlerin emekte ve yaşamda örnek olmalarına yardım ederler. «Elprom» fabrikalarında, komünistlerin üretimdeki öncülük rolünü yükseltme, Tüzük'te belirtilen ödevlerin ve parti kararlarının yerine getirilmesi ve yaratıcı girişim sorunları parti toplantılarında daima gündem konusu olmaktadır. İşletmenin 270 parti üyesinden her biri emek yarışmalarında kişisel görevler yüklenmiştir. Sayıları 380'i bulan üretim öncüleri arasında 90 komünist vardır. En iyi usta, en iyi tornacı ve rasyonalizatör unvanını kazanmak için yürütülen yarışmalarda derece alanların da hemen hemen yarısından çoğu parti üyesidir. Parti örgütü onları örnek göstererek genç kuşak işçileri eğitiyor. Emekte başarı gösteren kişilerle sık sık gençlik toplantıları örgütlüyor. Bu girişim «çağdaş insanın portresi» devizi altında tertiplenen gece toplantıları biçiminde uygulanıyor. Bu gece toplantılarında, yarışmalarda derece kazanmış olanlara törenlerle nişan ve armağan veriliyor. Tek sözle, örnek tutulmaya lâyık olanlara her bakımdan itibar ve saygı gösteriliyor. Doğum günleri veya benzeri gibi mutlu vesilelerle onlar için radyoda konserler veriliyor. Parti komitesi en iyi işçilerin ailelerine kutlama mektupları gönderiyor. Böyle bir dikkat de elbet insanları yürekten sevindiriyor.

Fabrikalarda, çocukların aile çevresinde eğitimi konusunda komünistlerin sorumlunu artırarak, ana-babalarla yakın ilişkiler kuruyorlar. «Komünistler, komünistleri yetiştirenler sizlersiniz!» vb. konulara hasredilen özel parti toplantıları da yapılıyor. Ana-babalar için pedagojik ustalık konusunda dizi konferanslar örgütleniyor.

Parti, devlet ve işletme, yönetmenlerinin yığınsal-politik çalışmalara doğrudan katılmalarına BKP son derecede büyük bir önem vermektedir. Her yönetmen aynı zamanda politik eylem adamı olmakla görevlidir. O bölgesinin kolektifleri önünde raporlar okuyacak, konferanslar verecek, BKP'nin politikasını anlatacak, insanlarla daimi temasta bulunacak, onları ilgilendiren ve düşündüren soruları cevaplandırarak, haklı uyarılara da kulak verecektir.

Bu eylemin nasıl gerçekleştirildiğine gelince, diyebiliriz ki, mahalli kadrolar bu alanda artık bir hayli tecrübe sahibi oldular. Evvelce bazı

işletme yönetmenleri, uzmanlar, bilim görevlileri, konferanslar vermekten, politik raporlar okumaktan kaçınırlardı. Bilgilerinin yetersiz olduğunu ve dinleyicilerin ilgisini çekemeyeceklerini düşünerek, salon dolusu insan kalabalığı önüne çıkmaya cesaret edemediklerini açıkça itiraf ederlerdi. Artık bu alanda büyük bir değişme var. Marksizm-Leninizmi esaslı olarak öğrenmiş olmaları kendilerine çok yardım etmiştir. Sonra, lektör ve konferansçıları, bu işin kendine özgü alışkanlık ve metotlarıyla donatmak için de tedbirler alınmıştır. Basında, parti öğrenimi işlerinde, hitabet sanatı, ikna becerikliği, kanıtlı tartışma sorunları üzerinde daha büyük bir dikkatle durulmakta, etkin bir propaganda ve ajitasyon için gerekli sosyal-psikolojik koşullar açıklanmaktadır.

— Biz, dedi K. Avramof yoldaş, propagandamızın ne gibi duygusal etkiler uyandırdığını, ajitatörün, konferansçının sözlerinin dinleyicilerinin kalblerine işleyip işlemediğini kendi kendimize daima soruyoruz. Zira soyut öğretimcilikten, larına da hitap edebildiğimiz zaman kurtulabiliriz.

V. I. Lenin'in şu öğüdünü daima hatırlamalıyız: İşin her şeyden önce politik yönünü ele alırken, pedagojik mizi dinleyicilerimizin yerine koymamız gerektir. «Saldırı»dan çok «aydınlatma» lıyız.

Şimdi Bulgar komünistleri bunun üzerinde büyük bir dikkatle duruyorlar. Olayların yüzeyinde kalmamak, özüne nüfuz etmek, kanıtsız yargı ve suçlamaları en aza indirmek, kendine fazla güvenmekten, aşırı kesinlikte formüllerden ve akla yatacak bir aydınlatma yapmadığı halde itiraza da yer vermeyen bir hâhin durumuna düşmekten kaçınmak propagandacılarımızın dikkat pozisyonunda tam açıklık gereklidir. Dinleyicinin güvenini yitirmek istemiyorsak, dolaysız ve açık soruları, gevelemeler ve anlamsız söz kalabalığı ile geçiştirme çabalarından uzak kalmalıyız.

Çoğu yoldaşlar, derslerin, doğal olarak, herkesi ilgilendirmeyeceğini de belirttiler. Ve her zaman yalnız ders de pek iyi olmasa gerektir. Parti örgütleri, ğuna, ilgilerine vb. bağlı olarak çeşitlendirmeye çalışmaktadırlar. Sohbet dizileri, belirli konulara hasredilen geceler, bilimsel-pratik konferanslar, projeksiyonlu dersler, yarışmalar, tartışmalı görüşmeler vb. bu tedbir çeşitlerinden bazılarıdır. İşletmelerde, semt ve mahalle örgütlerinde sorulu-cevaplı geceler uygulaması, parti politikasını ve yersel problemleri aydınlatmanın ilginç ve canlı biçimleri haline gelmektedir. Bu gecelerde, şehir komitelerinden ve halk sovyetlerinden görevliler ve sendika yöneticileri konuşmalar yapmaktadırlar.

Bugünkü koşullarda yığınsal enformasyon relü büyümektedir. Şimdi Bulgaristan'da merkez ve il günlük gazetelerinin toplam günlük tirajı 2 milyonu bulmakta, 300 kadar da haftalık

ve dergi yayımlanmaktadır. Kitap yayınları çoğalmakta, sinemalar örgüsü genişlemekte, gramofon plâkları ve teyp bantları durmadan artmaktadır.

V. Kunçef yoldaş şunları anlattı:

— Radyo ve televizyon, yığınların ideolojik eğitimi alanında başansından kimsenin şüphe etmediği araçlardır. Bizim radyo ve televizyon yayınlarımızda toplumsal-politik konular en önemli yeri alıyor. Öncelikle, Marksizm-Leninizm öğrenenlere yardımcı olmak üzere haftada iki defa ders yayımlarımız var. Radyo ve televizyonda çalışan gazetecilerimiz, şimdi başlıca çabalarını, haber verme ve olayları yorumlamada yeni yol ve usuller aramaya yöneltmişlerdir. «1970 dünyası» başlığı altında yapılan ve çeşitli memleketlerden gelen büyük bilginlerin katılımıyla düzenlenen yuvarlak masa tartışmaları dinleyiciler arasında büyük bir ilgi ve geniş yankılar uyandırdı. Radyo ve televizyon görevlileri, yayını yapanlarla dinleyenler ve enformasyonla dinleyicisi arasındaki sınırı ortadan kaldırmak için geniş bir kamuoyu soruşturması yapmaktadırlar. Bazı yayınlara («Komsomolcuların Partiye raporu», «Bize telefon ediniz», «Hem çabuk, hem kaliteli» vb.) kız ve erkek binlerce genç dolaysız olarak katılıyorlar.

Radyo ve Televizyon Komitesi'nde, «mavi ekran seyircisi»nin kanısını yoklamakla görevli bir sosyolojik program merkezi meydana getirilmiştir. Bu merkez, seyirci ve dinleyicinin psikolojisini, olayları öğrenme düzeyini, ilgilerini ve radyo-televizyon yayınlarının onu etkileme derecesini incelemektedir. Bir grup sosyolog da, kardeş ülkelerin radyo-televizyon gazetecilerinin tecrübesini öğrenmeye çalışmaktadır.

Halkın değişik grupları için çeşitli radyo ve televizyon programları hazırlanmaktadır. Örneğin, radyonun «Hristo Botef» «Orfey» ve «Horizont» (ufuk) gibi program türleri vardır. Bunların her birinin fizyonomisi başkadır. «Hristo Botef» geniş politik ve kültürel bir programdır. «Orfey» müzik san'atı ile ilgili bir programdır ve öncelikle klâsik eserleri sevenlere hasredilmektedir. Gündüzleri ve geceleri yayınlanan «Horizont» programıysa, çoğdaş hafif müziği tercih eden gençler içindir. Bu, aynı zamanda, heryarım saatte bir, iç ve dış olaylar hakkında emekçilerin yaşlarına göre hazırlanmış haberlere yer veren politik bir program niteliğindedir. Bu program, dinleyiciye, günlük olaylardan âdeta zi

her yarım saatte verilen haberlerle bunlara yine «bağlanma» olanağı vermektedir. «Horizont» çoğu gençlerde politik haberlere karşı ilgi uyandırmış durumdadır. Hesaplara göre, bu programın yayınlanmasına başlandıktan sonra, gençler arasında radyo dinleyicileri sayısı 0/0 18—20 arasında artmıştır.

Komitemiz, dedi V. Kunçef yoldaş, önümüzdeki beşyıllık plân döneminde radyo ve televizyon yayınlarımızın gelişmesine ilişkin görüşünü tesbit etmiştir. Birkaç bilimsel araştırma grubu 1980 yılına kadarki dönemi kapsayacak öngörülerini hazırlamaktadır.

Burjuva ideolojisine karşı

Konuřmalarımız sırasında, sosyalizmin fikir dűřmanlarının, her yola bařvurarak, ve onlara «deideolojizasyon» teorileri, çeřitli sosyalizm «modelleri» gibi yabancı gűrűřler, ulusal soruna iliřkin burjuva gűrűřleri ařılama çabalarıyla baėlı birçok problem űzerinde duruldu.

Son yıllarda Bulgaristan Halk Cumhuriyeti'nin diėer memleketlerle iliřkileri epeyce geniřledi. Yabancı memleketlerle ticaret, uzman deėiř-tokuřu, turizm artıyor. 1971 yılında, henűz kesinleřmemiř hesaplara gűre, Bulgaristan'a yalnız kapitalist memleketlerden 700–800 bin turist geldi. Bu «akın»ın sonulariyle ilgili sorumuza cevap veren Bulgar yoldařlar, turizmin ekonomik yarar saėladıktan bileceėini űzellikle belirttiler. Bulgaristan'a, yalnız Karadeniz boyunda dinlemek için deėil, aynı zamanda memleketi tanımak için gelen yabancılar, hızla geliřen řehirleri, baėındırılmıř kűyleri gűzleriyle gűrmek, nazik ve konuksever insanlarla gűrűřmek olanaklarını da buluyorlar. Bűtűn bunların yabancı konukları politik gűrűř bakımından belirli ۆlűde etkilemesi de doėalıdır.

Karadeniz kıyısının gűney kesiminde bűyűk bir gençlik kampı kurulmuřtur. Burada sosyalist ۆlkelerden ve birçok kapitalist memlekettten gelen genç kız ve erkekler tatillerini geçirmekte-dirler. Kampta, bir yandan birbirine karřıt iki toplumsal sistemin deėerleri ve sosyalizmin űstűnlűkleri konulu ilginç tartıřmalar ۆrgűtlenmektedir. Gençler fabrikaları ve ko-operatif iřletmelerini ziyaret etmekte, sosyalist dűzenin Bulgaristan halkına ne bűyűk nimetler saėladığını gűzleriyle gűrmekte-dirler.

Batılı turistler, ۆncelikle orta tabakaların temsilcileri, aydınlar ve kısmen de iřçilerdir. Bunlar Bulgaristan'a genellikle iyi duygular beslemektedirler. Ama řu da bir gerçektir ki, birçok Batı memleketinde ve hele Federal Almanya'da turist firmaları, Bulgaristan'a hareket edecek olanları peřinen kendine ۆzgű bir ideolojik eėitimden geçirmekte, onlara ۆnyargılar ařılamaya ve Batı hayat tarzının propagandası için kendilerinden yararlanmaya çalıřmaktadırlar. Netekim, Federal Almanya'da «Turist klavuzu» serisi içinde yayımlanmıř olan «Bulgaristan'da istirahat» bařlıklı brořűr bizim elimize de geçti. Bulgar koműnistleri bunu çoėaltmıř ve Batı ideolojisi ajanlarının amaç ve metotları hakkında herkesi aydınlatabilmek maksadiyle Varna'da geniř ۆlűde yaymıřlardır. Iřte bu brořűrde yer alan ve usta hırsız ۆėűdűnű andıran direktiflerden bazı parçalar:

«Őnűnzde demir perde vardır. Bunun ne demek olduğunu bilirsiniz. Siz imtiyazlı bir durumda olacaksınız. Bundan faydalanarak, her şeyden ۆnce Bulgarlarla yakından temas olanağı arayınız. Plűjda, restoranlarda, dans pistlerinde, yollarda, her yerde sizi gayet nazik karşılıyacaktırlar.

Tartışmalardan çekinmeyiniz, bundan size hiç bir baskı tehlikesi gelmeyecektir» . . .

«Alman turistleri olarak etkili bir araca sahipsiniz. Bu sizin kişisel bagajınızdır. Bu bagajda ufak-tefek şeyler bulunacaktır, fakat siz bunlarla Bulgarlara yardım edeceksiniz. Yanınıza küçük boyutlu birkaç kitap alınız. Bunların ille de politik olması gerekmez. En yenilerinden birkaç gazete, resimli dergi, mimarlık ve sinema dergileri almayı da ihmal etmeyiniz. Bunları, kendiniz okuduktan sonra, Bulgar arkadaşlarınıza hediye edebilir ya da «emaneten» verebilirsiniz. Buna olanak bulamazsanız, gazete ve dergiler olsun, «unutuverirsiniz» . . .

«Siz Batıdaki hayatın üstünlüklerini her fırsatta belirtmekle yükümlüsünüz. Ama bunu pek böbürlenmeden yapacaksınız. Bulgaristan'ın durumunu eleştirebilirsiniz ve eleştirmek zorundasınız. Ama bunu yaparken küçümsemekten titizlikle kaçınınız. Bir şey hediye etmek istiyorsanız eğer, bunu bir hayırseverlik olarak değil, bir dostluk jesti olarak yapınız. Bulgar konukseverliği sizin bu jestinizi karşılıksız bırakmayacaktır. Sizi evlerine davet edenler oldu mu gidiniz. Birlikte restorana, geziye gidiniz. Böylelikle, gerçek Bulgar konukseverliğini yakından tanıma olanakları bulmuş olacaksınız. Bir şey satmak istediğiniz zaman, tekel hakkı kullanır gibi fiyat üzerinde direnmeyiniz, onların verdiği razi olunuz. Bu size daha elverişli

Varna parti görevlileri, bu zararlı ideolojik etkinin öncelikle gençleri ve aydınları hedef tuttuğuna dikkati çektiler. Yabancı turistler, onlara, maddi üretim alanında kapitalizmin «üstünlükleri» aydın kişinin «yaratıcı özgürlük» başarıları»a ulaştığı kanısını aşılamaaya çalışırlar. Bulgarların Sovyetler Birliği'ne dostluk duygularıyla bağlı olduklarını da bildikleri için, cepheden değil, dolaylı yoldan anti-sovyetik propaganda yapma çabasındadırlar. Örneğin, Bulgaristan'ın Ekonomik Yardımlaşma Konseyi'ne katılımını sözkonusu eden bu turistler, «daha büyük ulusal bağımsızlık» tavsiyesinde bulunmayı ihmal etmezler. Ancak tecrübe, bu propagandanın bir avuç toy gençten başkasını tuzağa düşüremediğini göstermektedir.

Varna ili komünistleri, yaz mevsimini geçirmeye gelen yabancılara Bulgaristan hakkında gerçeğe uygun bilgiler vermekle ödevli olduklarını unutmuyorlar. Varna radyosu İngilizce, Fransızca, Almanca ve daha birçok dilde yayınlar yapıyor. Turistler için, tanınmış bilginlerle, halk aktivistleriyle karşılaşma toplantıları, emek kolektiflerini ziyaretler, «Bulgaristan hakkında neler biliyorsunuz» konulu yarışmalar örgütleniyor.

Batılı turistlerin etkisi, daha önce var olmayan veya o kadar önemli sayılmayan bazı problemler doğuruyor. Bunlardan biri alkolizm problemidir. Gerçi bu o kadar yaygın, şiddetli ve endişe verici değildir, amma yine

de Bulgaristan'da ilgililer bunu küçümsemekten uzaktırlar. Gençlerin bir bölümünde görülen alkollü içki düşkünlüğü, genç kızların da sigaraya dadanmaları gibi olaylar Bulgaristan için tipik sayılamaz. Bunlar biraz da kötü örneklerin belirtileridir.

K. Avramof bu konuda şunları anlattı:

— Ben 1944 yılındaki sosyalist devriminden önce, daha öğrenciyken, içki ve Sigara Aleyhtarları **Cemiyeti** üyesiydim. Alkolizm aleyhtarı hareketi daha o zaman Partimiz ve **Komsomol** yönetiyorlardı. Yığınlar arasında gizli parti çalışmasının bir biçimi olan bu cemiyetlerin üyeleri, daha sonra genellikle devrimci harekete katıldılar. Gerçi memlekette bu cemiyetin küçümsendiği bir dönem yok değildi, amma bundan birkaç yıl önce bu yöndeki çalışmaların yeniden canlandığı görüldü. Cemiyet Sofya'da «Ayıklık» adlı bir gazete çıkarmaya başladı. Üyelerin teklifi üzerine, Bakanlar Kurulu, okullara yakın yerlerde alkollü içki satışını sınırladı. Pastana gibi toplumsal yerlerde, lokallerde ve kahvelerde alkolü içki satışı yasak edildi.

Konuşmalarımızda kilise ve kiliseye karşı tutum sorunu da sözkonusu edildi. Bulgaristan'da bu sorun'un bir özelliği var: Kilise Bulgar tarihinde bazı devirler boyunca belirli bir olumlu rol oynamıştır. Bir zamanlar ulusal bağımsızlık savaşıyla dinsel bağımsızlık mücadelesi, yani Fanaryotlara karşı bağımsız kilise hareketi birbirine örülmüş; fakat Bulgaristan, Osmanlı İmparatorluğu çerçevesinde bağımsız kilisesine kavuştuktan ve Bulgar dinsel merkezi İstanbul'a yerleştikten sonra, memleketin genç din adamları sınıfı yavaş yavaş bozulmaya ve halkın politik yaşantısından gerici bir rol oynamaya başlamıştır. Bulgar burjuvazisinin meydana çıkması ve oluşması devrinde kilise tamamiyle gerici bir tutum almış, faşizm yıllarındaysa o zamanki yöneticilerle yakından bağlı olarak hareket ettiği görülmüştür.

T. Stoyçeŕ'in belirttiği gibi, Bulgar ortodoks kilisesinin özgül bir nitel çizgisi şudur: Din adamlarının büyük çoğunluğu halk arasından yetişmişlerdir. Sosyalist devrimden sonra din adamları arasında bir tabakalaşma olmuştur. Birçok din adamı kilisenin tutumunu yermek için sert gösterilerle kiliseden çekilmiştir. 50 papaz da mesleklerinden vazgeçmişler ve bir halk toplantısında söz alarak, bu hareketlerinin nedenini açıklamışlardır. Bunların aynı maksatla gazetelerde yayınladıkları yazılar, daha sonra «dinsel yarılgılardan doğru yola geçiş» adlı bir kitap haline getirilmiştir.

Bulgaristan'da, Anayasa gereğince, kilise devletten ayırdır. Bu hüküm Halk Cumhuriyetin'de biraz özel biçimde gerçekleştiriliyor: Kilise, din adamlarına aylık ödeyebilmek üzere devletten ödenek almaya devam ediyor. Yukarıda sözünü ettiğimiz tarihsel özellikler bir dereceye kadar bu uygulamada yankısını buluyor.

Doğal olarak, kilise bilimsel dünya görüşüne daima aleyhtar olmuştur ve aleyhtar olmakta devam etmektedir. Bu durum, zamanımızdaki eğitsel

çalışmaları güçleştirmektedir. Kilise basınında, vaazlerde ve dinsel söyleşilerde, kilisenin tarihsel hizmetlerini süsleme ve abartma eğilimleri göze çarpmaktadır. Öyle ki, bazı ulusal kahramanlar kasıtlı olarak kutsallaştırılmakta, onların kiliseyle ilişkileri üzerinde fazlaca durulmaktadır.

Dinsel gelenek ve törenlerle mücadelede zorluklar daha büyüktür. Bilindiği gibi, insanoğlunun hayatında doğum, ad koyma, nikâh vb. gibi başlıca olgular öteden beri hep kiliseyle ilişkilidir. Şimdi Bulgaristan'da insanı bu olgularda din yolundan çeken yurttaşlık törenleri uygulaması yerleşmekte ve benimsenmektedir. Örneğin, Dropla köyü Tarım Kooperatifi Başkanı G. Antonof ve Parti Komitesi Sekreteri V. Pilef yoldaşların anlattıkları gibi, burada artık çoktan beri her bakımdan iyi düşünülmüş bir «ad koyma» ve nikâh-düğün töreni uygulanmaktadır. Bu tören herkesçe öylesine benimsenmiştir ki, bu köyde üç yıldır bir tek kilise nikâhı kıyılmış değildir ve vaftize artık hiç kimse önem vermemektedir.

Bulgaristan'da dinsel köy inançlarla mücadele henüz sona ermiş değildir. Halkın belirli tabakaları arasında bazan büyük bir aktiflik gösteren rahipler hâlâ başarılı olabilmektedirler. Konuştuğumuz yoldaşlar, dinin yığınlar üzerinde zaten hiçbir zaman çok güçlü olmayan etkisinin yıldıran yıla zayıfladığını, kiliseye gidenlerin sayısının azaldığını söylediler.

Bulgaristan'da halkın bir kısmı Türk'tür. Yuvarlak masa konferansımızda söz alan yoldaşlar, sosyalist yurtlarının eşit haklı vatandaşları olan bu Türklerin yaşayışlarının geniş bir tablosunu çizdiler. Bu gerçekler, Türkiye'de ve diğer bazı memleketlerde burjuva çevrelerinin Bulgaristan'a karşı hücumlarının yersiz olduğunu göstermektedir.

Vaktiyle Bulgar burjuvazisi ulusal azınlıkları ezen ve tecrit eden bir politika güdüyor ve bu politika ulusal azınlıkların ekonomik bakımdan geri kalmalarına ve sürünmekten farksız bir hayat sürmelerine sebep oluyordu. 1944 yılı 9 Eylül Devrimi'nden sonra, Türk asıllı burjuva elemanları halk egemenliğinin ilk yıllarındaki kaçınılmaz güçlüklerden faydalanarak, anti-sosyalist bir hava yaratmaya çalıştılar. Bu maksatla, Türklerin yoğun bulunduğu bölgelerin geri kalmışlığını da dillerine doladılar. Öte yandan Türkiye yönetici çevreleri de yangına körükle gittiler, Türk azınlığının ulusal ve dinsel duygularını sömürmeye çalıştılar.

— Yıllar yılı, dedi I. Abacıef, burjuva propagandacıları Türk asıllı yurttaşların Türkiye'ye göçmelerine Bulgaristanın yol vermediğini iddia ettiler. Fakat bundan üç yıl önce, Bulgaristan'la Türkiye arasında bu sorunla ilgili anlaşmanın imzalanmasından sonra, Türkiye yöneticileri birkaç yüz aile almakla yetinerek, göçü engelliyen çeşitli güçlükler çıkarmaya başladılar. Bu çevreler, Türkiye'ye gidecek göçmenlere taşıt aracı veremeyeceklerini açıkça söylüyor, onlara Türkiye'de ev, iş, toprak vermekle de kendilerini yükümlü saymadıklarını açıklıyorlardı. Büyük çiftlikçilerin

topraklarına dokunmak istemeyen Türkiye yönetici çevrelerinin bu hareketleri, göç heveslilerinden birçoklarının gözlerinin açılmasına yardım etti.

Ulusal sorunun çözümüne ardıcıl sosyalist yaklaşım, Türk asıllı yurttaşların BKP'ye sempetisini kazandırdı. Gerçekten de, halk egemenliği yıllarında emekçilerimizin bu kısmının kültürel gelişmesi ve maddi durumunun iyileşmesi yolunda büyük başarılar elde edildi. Parti ve hükümet, Türk asıllı yurttaşların özgül ilgilerini de gözönüne almakta, memlekette Türkçe gazete ve dergiler yayımlanmakta, radya yayınları yapılmakta, Türkçe öğrenmek isteyen öğrencilere bu olanak verilmektedir.

Burjuva ideolojisine ve geçmişin kalıntılarına karşı mücadele, ideolojik ve eğitsel çalışmaların daimi ödevleridir. Fakat hayat yeni yeni sorunlar ortaya çıkarıyor. Bir örnek verelim.

Parti, köy ekonomisinin bundan sonraki her yanlı yükselişi, sanayi temeli üzerinde yoğunlaşması ve gelişmesi tedbirlerini hazırladı. 1971, Bulgaristan'ın koşullarında köy ekonomisinin çağdaş aşamaya uygun yeni biçimi olan tarım-sanayi komplekslerini yığınsal yaratma yılı oldu. Yeni beşyillik plân döneminde bu kompleksler çerçevesinde köy ekonomisi üretimini bölgesel yoğunlaştırma işi gerçekleştirilecek, büyük hayvancılık sanayi işletmeleri meydana getirilecektir.

Köylüler bu tarım-sanayi kompleksleri uygulamasına «evet» diyorlar. Çünkü köy ekonomisi alanında yeni karmaşık ödevleri gerçekleştirme ve yaşama düzeylerini bundan böyle de yükseltme yolunun bu komplekslerden geçtiğini görüyor ve bunun doğru yol olduğuna inanıyorlar.

R. Stoyanof dedi ki:

— Şimdi ideolojik çalışmaların ödevi, yeni koşullarda toplumsal mülkiyete gerçek sosyalist yaklaşımı geliştirmek ve sağlamca yerleştirmek; dostluk duygusunu ve yoldaşlık bağlarını kuvvetlendirmek, bütün emekçilerin çıkar ortaklığı bilincini derinleştirmektir. Bu ödevi gerçekleştirme çalışmaları daha esnek bir stil, büyük realizm, somutluk, insanlarla daha sıkı temas, onların ikircim, kuşku, endişe ve en küçük ruh hali nüanslarını yakalama kabiliyeti gerektirmektedir. Biz şimdi bir tek köyü bile dikkat alanı dışında bırakmamaya çalışıyoruz. Evvelce parti komiteleri bazan yalnız büyük çaptaki problemlerle uğraşmayı yeğliyor, şu veya bu konma yerindeki insanları ve kollektifleri gözden kaçırdıklarını farketmiyorlardı. Oysa, sonradan koskoca problemler olabilecek anlaşmazlık ve çelişkiler asıl oralarda meydana çıkabiliyordu.

Tarım-sanayi kompleksleri kurulmasıyla ilgili olarak, parti örgütlerinin eylemlerini ve parti organlarının yapısını yetkinleştirme gibi sorunlar ortaya çıkmaktadır. Şimdi çeşitli varyantlar deneniyor. Tasarım bakımından geniş ve anlamca önemli bilimsel deneyler, pratikte yoklanarak en elverişli ve isabetli olduğu kanısına varılacak model bulununcaya kadar

devam edecektir. Kompleks alanları çerçevesinde ideolojik kurumların da yetkinleştirilmesi, yersel radyo yayınları sisteminin daha başka biçimde örgütlenmesi, birkaç basın organının bir büyük gazetede birleştirilmesi, Marksizm-Leninizm üniversitesi açılması, politik öğretim kabinesi, kültür ve sanat koordinasyon kurulu vs. meydana getirilmesi de sıradaki ihtiyaçlarımızdandır. Tek sözle, Bulgaristan'ı bu alanda büyük işler beklemektedir.

BKP'nin ideolojik çalışmalarının birçok ödevleri, öteki sosyalist ülkeler komünist partilerinin çözmekte oldukları ödevlerin benzeridir. Bundan ötürü, BKP Merkez Komitesi'ndeki son konuşmamızda İ. Abacief, K. Vasilef ve diğer yoldaşların belirttikleri gibi, Bulgaristan Komünist Partisi kendi tecrübesini açık yürekle ortaya koymakta, dostların tecrübesini de dikkatle inceleyip benimsemektedir. Kaldı ki, EYK üyesi ülkelerin kardeş partileri merkez komiteleri sekreterlerinin 1970 yılında Bulgaristan'da yaptıkları özel toplantıda, bu alanda daha uyumlu hareket edilmesi kararlaştırılmıştır. Partinin yığınlar arasındaki ideol...maya bu karar da yardım etmektedir.

Komünist ve partisiz bilginler

Bugün kapitalist memleketlerde «Sibiryâ» deyince, hâlâ uçsuz-bucaksız taygaları, yazı kışı erimiyen buzları ve dünyanın en hücre köşelerinden birini akıllarından geçiren nice insanlar vardır. Gerçi Sibiryâ'da böyle uçsuz bucaksız taygalar, yaz-kış erimiyen buzlar ve az nüfuslu bölgeler yok değildir. Ama Sibiryâ'nın çehresini artık bu çizgiler belirlemiyor. Her yerde dev işletmeler, elektrik santralleri, yepyeni şehirler yükseliyor ve bunları yoğun bir yol örgüsü birbirine bağlıyor. Sibiryâ çoktan Sovyetler Birliği'nin endüstriyel gücünün en büyük merkezlerinden biri haline gelmiş bulunuyor. Ve biz, sıcacık Kırım'ı terkederek, Sovyet biliminin gelişmesi hakkında bilgi edinmek üzere Sibiryâ'ya doğru uçuyoruz.

Sovyet biliminin gelişmesini incelemek için Novosibirsk'in en ideal yer olduğu söylenebilir. Büyük sayıda ve ölçüde bilimsel güçleri bir araya getiren bir Akademi şehrinde, SSCB'nin bilim politikasını eylemde görmeye, toplum gelişmesinin çeşitli yanları hakkında bilginlerin fikirlerini kendi ağızlarından dinlemeye ve ensonu onların yaşama koşulları hakkında belirli bir tasarım edinmeye elverişli bütün olanaklar var.

Akademi şehri

Novosibirsk SBKP Yöre Komitesi Sekreteri N. K. Dibenko yoldaş (43 yaşında bir mühendis) bizimle konuşmasına şöyle başladı:

— SSCB'nin doğu bölgelerinin tabiat zenginliklerinin işletilmesine, üretici güçlerin dağılım ve gelişmesine özel bir önem verildiğini biliyorsunuz. Bunu sizlere, «yalnız» 179 bin km. kare bir araziye yayılan ve nüfusu 2 milyon 480 bin kişiyi bulan, hem de Sibiryâ ölçütlerine göre en büyük sayılmayan bizim yöremizi tanıtarak anlatmaya çalışacağım. Burada 50 sanayi işkolunda, çoğu makine üreten 500 kadar işletmemiz var. Geçtiğimiz beş yıllık plân döneminde sanayi potansiyelimiz yüzde 55,8 oranında arttı. Bizde işgücü yetersizliği var ve bundan ötürü de emek verimini artırmaya özellikle önem veriyoruz. Daha 1970 yılında üretimde yüzde 95'e varan genel artışı bu suretle sağlamış bulunuyoruz. Ve bu emek verimi artışında bilginlerin çalışmalarının büyük bir rolü var. Yalnız geçen beş yıllık plân döneminde bilginlerimizin 500'den fazla bulgusu üretimde uygulandı ve bundan milyonlarca ruble tutarında fayda sağlandı. Şehirde 120 bilimsel-araştırma kurumu ve 120 bin öğrencinin devam ettikleri 16 yüksek okul ve 37 teknikum var. Tabii, bu kurumların en başında Akademi şehrimiz geliyor. Bu, yalnız yersel ölçüde değil, bütün Sovyetler Birliği ölçüsünde önemi olan bir varlığımızdır. Özelliği de, birçok problemi kompleks biçimde incelemekle uğraşan bilim enstitülerinin burada yoğunlaştırılmış olmasıdır. Bu incelemeler pratikte gayet olumlu sonuçlar ver-

diğinden, şimdi yurttaşlarımızın Lenin pazarları (*) çalışmalarıyla meydana getirilmiş olan fonlardan yararlanılarak, Köy Ekonomisi Bilimleri Akademisi ve Tıp Bilimleri Akademisi Sibiry kollarının yapımına başlanmıştır . . .

Akademi şehri . . . Bu «SSCB Bilimler Akademisi Sibiry kolu Novosibirsk Bilim Merkezi» adının kısaca söylenişidir. Sibiry'nın Ob ırmağı boyunca 25 km. yol geçerek vardık bu Akademi şehri'ne. Bize Novosibirsk Parti Şehir Komitesi Sekreteri İ. F. Siplâkof eşlik ediyor ve buraların güzelliğini, eşsiz kalkınma ve gelişmesini gerçek bir Sibiryalı coşkusu ile yorulmak bilmeden anlatıyordu.

Akademi şehri'nin 56 bin nüfusu var. Bu şehri birçok bilimsel-araştırma enstitüsü, okullar, büyük apartmanlar, sayısız dinlenme ve spor kuruluşları meydana getiriyor. Büyük Ob Denizi'ne bakan şehri harikulâde Sibiry ormanları çevreliyor.

İlginç mimarisi ile dikkati çeken Bilginler Evi'nde, bizi uzun boylu ve güler yüzlü bir bilgin, SSCB Bilimler Akedimisi Sibiry Kolu Yönetmeni ve SBKP MK aday üyesi akademisyen Mihail Alekseeviç Lavrentief kabul etti. Görüşmemize, Sibiry Kolu Prezidyumu Başkan Yardımcısı akademisyen G. İ. Marçuk, Akademi şehri Parti Bölge Komitesi Birinci Sekreteri ve felsefe bilimleri adayı R. G. Yanovski ve diğer bazı yoldaşlar da katıldılar. Hemen söyleyelim ki, evsahiplerimiz her bakımdan yüksek düzeyde yetenekli ve sorumlu kişilerdi.

Akademisyen Mavrentief söze şöyle başladı:

— Sizleri herhalde bu Akademi şehri'mizin tarihçesi, burada ne gibi ödevlerle işe başladığımız ve neyi nasıl yerine getirebildiğimiz sorunlar çok ilgilendiriyor. Akademi şehri'nin örgütlenmesine 13 yıl evvel girişildi. Burada böyle bir şehir yaratma ihtiyacı, Sibiry'nın, Uzak-Doğu'nun bu muazzam bölgesinde genel düzeyi — kültürel ve bilimsel — kesinlikle yükseltme gereğinden doğmuştu. Sibiry'nın gelişmesine hız verme, yeni yeraltı servetleri meydana çıkarıp değerlendirme vb. kararlar tam o zaman alınmıştı.

Sibiry'da bir bilim merkezi yaratılmasına girişme teklifini bilginler ileri sürdüler. Parti Merkez Komitesi ve hükümet bu teklifi destekledirler. Benim başkanlığım altında ve akademisyen S. L. Sobolef, A. A. Trofimuk ve diğer bazı yoldaşların katıldıkları bir örgüt komitesi kuruldu.

Lavrentief yoldaş biraz düşündükten sonra şöyle devam etti:

— Şu geçen yıllar, burada, her bilim dalında çalışan ve nispeten yakın mesafelerle kurulan enstitülerle muazzam bir bilim kompleksi yaratma girişiminin gayet isabetli bir iş olduğunu gösterdi. Ve böylelikle, esas

---

(*) İlk defa Lenin'in girişimi ve katılmasıyla başlayan cumartesi ve pazar günleri iş saatleri dışındaki gönüllü yığınsal çalışmalar. Red.

bilimsel problemlerin kompleks biçimde çözümü olanakları elde edilmiş oldu.

Gelelim, işin pratikle bağlantısına: Burada yeni ve çok ilginç bilimsel sorunlar ortaya çıkarıldı. Öyle ki, sanayi ve halk ekonomisinin gelişmesi ve gelişmenin hızlandırılması bu sorunların çözümüne bağlıydı. Bu cümleden olarak, örneğin, jeologlarımız burada petrol, gaz, elmas araştırmalarına girişmenin teorik gerekçelerini hazırladılar. Bu gerekçelere dayanan kararlarla yapılan çalışmalar bugün büyük ölçülere varmıştır ve büyük sonuçlar vermektedir . . .

Yetmişinci doğum yıldönümünü geçen yıl kutlayan, ama yaşından çok daha genç gösteren Mihail Alekseeviç, yavaşça yerinden kalkarak bir duvar haritasına doğru yürüdü. Bize bu haritada, Sibirya ve Uzak-Doğu bilim merkezlerinin dağılımını göstererek, bunların meydana getirilmesinde ve geliştirilmesinde Akademi şehri'nin ne büyük bir etkisi olduğunu anlattı. Sonra yine yerine dönerek, Bilimler Akademisi Sibirya Kolu'nun eylemindeki üçüncü yön hakkında şu izahatı verdi:

— Burada gençliğin eğitiminde de büyük başarılar ulaşıldı. Akademi şehri'mizde bize bilimsel deney için geniş haklar, enstitülere ve okullara kimleri kabul edeceğimiz ve neyi nasıl öğreteceğimiz hususlarında geniş yetkiler verilmiştir. Biz orta okullar düzeyinde kabiliyetli gençleri kendimiz anıyoruz, bütün Sibirya ve Uzak-Doğu ölçüsünde — gıyabi ve karşılıklı — özel matematik ve fizik yarışmaları ve olimpiyatlar düzenliyoruz. Onbinlerce öğrenci katılıyor bunlara. Kabiliyet gösteren, fakat bilgileri yetersiz olanlar için üç yıllık (sekizinci sınıftan onuncu sınıfa kadar) özel fizik — matematik okulu öğrenimi örgütlüyoruz. Böylelikle, genç kabiliyetleri bulup kendi alanımıza çekiyor ve onları kendi istemlerimizin gerektirdiği düzeye çıkarmak için eğitiyoruz . . .

Mihail Alekseeviç Lavrentief, böylece, bize Akademi şehri'nin üç esas eylem yönünü tanıtmış oldu. Biz bu yönleri daha sonra yeteri kadar ayırtılı olarak da öğrendik. Ama şimdi bu üçüncü yön üzerinde biraz daha durmak istiyoruz.

Burada gençlerin eğitimi için, genç elemanların yetenek ve kabiliyetlerinin yabana gitmemesi için (genç bilginler de, üniversiteliler de, aspirantlar da bu sözün kapsamı içindedir) bilginler tarafından gösterilen ilginin somut belirtileri (!) bizi gerçekten hayretler içinde bıraktı ve elbette

(!) Bu ilgi doğal olarak tüm Sovyet toplumunun karakterinden ileri gelmektedir. Bu ilginin somut belgeleri olarak, burada, SBKP MK'nin ve SSCB Bakanlar Kurulu'nun Ekim ayında kabul edilen ve üniversite öğrencilerinin maddi durumlarını, konut-yaşam koşullarını iyileştirmeyi (özellikle burslarının artırılmasını) öngören kararnamesini, SBKP MK Genel Sekreteri L. I. Brejnef yoldaşın Kremlin'de üniversite öğrencileri önündeki söylevini anmanın yeterli olacağı kanısındayız.

çok sevindirdi. Örneğin, aşağıda özetle vereceğimiz konuşmalar, eğitim-öğretim sorunlarına yanışımda gerçek demokratizmi en parlak biçimde göstermektedir:

Akademisyen G. I. Marçuk: «Bizim prensibimiz, gençlerin en kabiliyetlilerini seçme sistemini, yarışmaya hepsinin eşit koşullarla katılmalarını sağlayacak biçimde demokratikleştirmektir. Bu da öyle basit bir iş değildir. Zira bu zamanda ana-babalar çocuklarının çok üstüne düşüyor, onları «tıka-basa dolduruyor», yani gerçekten kabiliyetli olanı sadece kuru bilgiyle doldurulmuş olandan ayırdetmeyi âdeta imkânsızlaştıracak kadar «idmanlı» yetiştirmeye çalışıyorlar. Bu, bilimsel eğitime çekeceğimiz gençlerin seçiminde ana problemimizdir . . . »

SSCB Bilimler Akademisi muhabir üyesi A. G. Aganbegyan: «Şu da var ki, üniversiteye giriş sınavlarında diğer eşit koşulların yanı sıra, köylerden ve işçi merkezlerinden gelen gençlere şehirlerden gelenler karşısında öncelik tanımaktayız. Öyle ya, köylerden gelenleri, ötekilerle eşit derece aldıkları zaman, genellikle daha kötü yetiştirildiklerini gözönünde tutarak, daha kabiliyetli sayıyor ve tercih ediyoruz.»

Bundan sonra sözü bilginlerin yaşama koşullarına getirdik. Bizi, bir genç bilginin, aspirantın veya stajyer bilim işçisinin öğrenim düzeyleri eşit, ama üretim alanında çalışmakta olan emsalinden daha az ücret almalarının doğru olup olmadığı sorunu ilgilendiriyordu (bu problemin ZIL'de de ileri sürüldüğünü okuyucularımız belki hatırlıyacaklardır). Durumun gerçekten böyle olduğu bir sır değildi. Bunu daha özel biçimde ve şöyle açıklıyorlardı:

— Genç bilginlerin, üretim alanında çalışan emsaline kıyasla daha az ücret almalarında, daha Akademinin eski başkanlarından biri olan Vavilof ısrar ediyordu. Ona göre, ki bu görüşü biz de benimsiyoruz, gençlerin bilime yönelişlerinde para birinci etken olmamalıdır. Daha çok kazanmak isteyen, başka alana gidebilir. Kaldı ki, prensip bakımından genç uzman ilk zamanlarda — mütevazî ölçüler içinde olmak üzere tabii — aylığıyla (75—150 ruble) geçinebilir. Daha sonrası onun kendisine bağlıdır. Hemen ilâve edelim ki, bilim adamı olmak isteyenlerin sayısında azalma değil, çoğalma vardır . . .

Burada, burjuva basınının uydurmalarıyla ilgili bir başka sorun, bilginlerin, güya mahsus toplatılıp, kendilerini toplumdan ve toplumu da onların etkisinden tecrit etmek maksadiyle, böyle uzaklara gönderildikleri iddiası da sözkonusu edildi (bu uydurmanın bir başka biçimi de, bilginlerin sosyalist toplumda, bu toplumla bağlantısı olmayan bir «elit tabaka» teşkil ettikleri söylentisidir).

Bütün bunlar en azından ciddiyet yoksunu iddialardır. Gerçekte Akademi şehri'nin bilginlerini binlerce bağ Sovyet toplumunun hayatına

bağlamaktadır. Onlar bütün Sibirya ve Uzak-Doğu ortamında, işletmelerde, kolhozlarda, yüksek okullarda, Novosibirsk'in ve yöremizin bütün kurumlarında bilimsel araştırmalar yapmaktadırlar. Çoğu bilginlerimiz çeşitli düzeydeki sovyetlerde halkvekilidir, yersel parti komitelerine üye seçilmişlerdir.

Bize rakamlara dayanan örnekler de verdiler: Akademi şehri'nde hemen hemen her ay uluslararası konferanslar ve her hafta da Sovyetler Birliği'nin değişik bölgelerinden gelen bilginlerin katıldıkları konferanslar yapılmaktadır. Netekim, bizim orada bulunduğumuz günlerde, «Okyanusun iç dalgaları» konulu bir Sovyet-Fransız sempozyumu sona eriyordu.

Eğer bir insanda kast ayrımı ruhu varsa veya «elit tabaka» temsilcisi olarak seçildiği düşüncesindeyse, bu ergeç şu veya bu biçimde kendini gösterir. Biz böylelerine raslamadık. Tam tersine, bilginlerin her türlü yapmacıktan uzak demokratizmi ve sadelikleri, yardımcılarının hepsine aynı sıcaklıkla davranışları dikkatimizi çekti. Burada bütün uluslardan (Rus, Ukraynalı, Yahudi, Ermeni, Burak vb.) komünist ve partisiz bilginlerin (ki en değişik görevlerdeki bu partisizlerin sayısı hiç de az değil) elele ve uyumla çalıştıklarını gördük. Şüphesiz, hepsinde kendine özgü bir bilim adamı onuru göze çarpıyor. Hem bunun başka türlü olması mümkün mü!

Bilim ve pratik

Bilim olmadan Sovyet toplumunun gelişmesi imkânsızdır. Biz de biliyoruz ki, SSCB'nde bilginlerin rolü artmakta, SBKP buna özel bir dikkat göstermektedir. Ama biz bilimle politikanın nasıl bağdaştırıldığı hakkında açık bir fikir edinmek, hedeflerinin uygun düşüp düşmediğini öğrenmek istiyorduk. Bununla ilgili sorularımıza birçoğu cevap verdiler. İşte akademisyen G. I. Marçuk'un sözleri:

— Bilimler Akademisi Sibirya Kolu'nun, SBKP XXIV. Kongresi'nin sonuçlarına hasredilen genel toplantısını açarken, M. A. Lavrentief'in daha ilk cümlesinde «Bugüne dek parti kongrelerinin hiçbirinde bilime şimdiki kadar büyük bir ilgi gösterilmiş değildir» dediğini hatırlıyorum. Doğrudur. Biz de bu fikirdeyiz. Ve toplantımızda, XXIV. Kongre'nin ileri sürdüğü ana problemi, yani bilimsel-teknik ilerlemede hızı artırmak için, bilimsel araştırmaların etkinliğini yükseltmek için ne gibi yollar bulunduğu problemini biz de müzakere ettik . . .

Bize, halk ekonomisi için, memleket için, emekçilerin hayatını iyileştirmenin bağlı olduğu sorunların çözümü için ne gibi işler yapıldığını Akademi şehrinde de enine-bayuna anlattılar. İşte birkaç örnek:

Bilindiği gibi, şimdi bilimsel ve teknik bulguları üretime uygulama vâdelerini kısaltma işi sosyalist ülkelerin çetin bir sorunudur. Akademi

şehri'nde bu problemin temelli bir çözümü aranıyor. Üç yıl önce bu mak-satla bir dizi somut teklifler hazırlanıp ileri sürülmüştü. İşte şimdi bunların uygulanması tamamlanıyor. Hem ilgili bakanlığa, hem de Bilimler Aka-demisi'ne olmak üzere iki makama bağlı deneysel üretim konstrüktör büroları kuruluyor. Bu bürolar bilimsel yönetimi ve başlangıç projelerini, bir süre sonra sanayie yeterli derecede işlenmiş halde bir teknoloji ve yeni ürün örnekleri verebilecek biçimde gerçekleştiriyorlar. Bütün bu süreçte aktif olarak görev alan genç mühendislerin üretim alanına geçmeleri öngörülüyor. Bu tasarının başarısından bütün halk ekonomisi için büyük faydalar bekleniyor.

Bir başka örnek de şu: Akademisyen Lavrentief, Sibirya'daki bilginlerin, SSCB'nin doğasal incisi olan Baykal Gölü'nü korumak için aktif bir mücadele yürüttüklerini anlattı. İşin şöyle bir tarihçesi var: Baykal dola-yında bazı işletmeler kurulmuş. Bunların kirlettiği sular Baykal'a akıyor ve bu da gölün kristal temizliğine zarar veriyormuş. Bu durumdan yakın-malar oldukça, bazı işletme yönetmenleri sadece kendi işletmelerinin başarısını gözetme düşüncesiyle, su kirlenmesinin pek de sakıncalı olma-dığını ispata çalışıp duruyorlarmış. Ensonu, bir yandan Sovyet kamuoyu-nun, bir yandan da bilginlerin fikirlerini gözönünde bulunduran hükümet, şimdi bazı enerjik tedbirler almış ve bu tedbirler sayesinde Baykal'ın doğal durumunun korunması teminat altına alınabilmiş . . .

Ne yazık ki, Akademi şehri'nde yalnız bilim işçileri sayısının 10 bini bulduğu 22 enstitünün hepsine şöyle bir uğramaya bile gücümüz yetmedi. Bundan ötürü, sadece ziyaret edebildiğimiz birkaç enstitüde edindiğimiz bilgileri özetlemekle yetineceğiz.

Hesaplama Merkezi'nin direktörü olan ve artık tanışmış bulunduğumuz akademisyen Guriy Ivanoviç Marçuk, bu merkezin çalışması hakkında şunları söyledi:

— Bizim prensibimiz şu: Küçük, fakat uzman kolektiflerle büyük problemleri çözmek . . . Biz derin araştırmalarla uygulamaları bağdaştırı-yoruz. Enstitünün yapısını da bu görev belirliyor. Uygulamalar, büyük problemlerin hesaplama makineleriyle işlenmesidir. Örneğin; hava öngörü raporu, yoğun ortamın mekanığı, kimyanın ve özellikle kataliz kimyasının mekanik sorunları; karşıt sorunların Jeo-fizikle çözülmesi, yani yerçekimi, manyetik ve sismografik (saptama) dalgalarının jeo-fizik enformasyonu yardımıyla yarıyışlı madenler bulma, jeoloji ve jeo-fizik enstitüsüne buna göre teklifler yapma çalışmaları . . . Büyük problemlerimizden biri enfor-matiğin geliştirilmesidir.

Hesaplama merkezimiz başarılı çalışıyor. Başarımız sadece son beş yılda kayda değer bir gelişme gösteren hesaplama tekniğimizin yüksek düzeyde oluşundan ibaret değildir. Her şeyden önce, bilim, doğa, üretim süreç-lerini tasarlamak için makinelerden yararlanırken, bunlara matematik

yüküm sağlamada önemli başarılarımız var. Bazı Batı firmalarının enstitümüzden programlar satınalmaları rasgele değildir. Netekim, Belçika «Ünion Şmik Belj» firması, kimyada katalitik süreçlerin matematik tasarlanması için bizden kompleks programlar satınalmıştır . . .

Sovyet bilginlerine, Marksist-Leninist felsefenin bilimde olumlu sonuçlar elde edilmesine engel olmasa bile her halde zerrece yardım etmediğini iddia eden burjuva teorisyenlerinin söyledikleri hakkında ne düşündüklerini sorduk.

Bilim doktoru G. A. Mihaylof şu cevabı verdi:

— Bence bu hususta bütün Sovyet bilginlerinin görüşü birdir: Bilim baştanbaş, metodolojik esas olarak diyalektik materyalizmin temeli üzerinde gelişmektedir. Bu sibernetikte de böyledir. Ve bizim bu görüşümüzü doğrulayan örnekler sayısızdır . . .

Atom Fiziği Enstitüsü'nde, her şeyden önce «arı» bilim problemleriyle uğraşan bilginlerin çalıştıkları bu merkezde bulunduğumuz saatlerde, onların pratiğe, yani bilimin değerinin ne olduğu ve nasıl âzami verimli kılınabileceği sorununa ne büyük bir ilgi gösterdiklerine biraz da hayretle tanık olduk. Esasen Sovyet biliminin önemli karakter çizgisi olan ortak dâvaya ilişkin sorum duygusu bunda kendini gösteriyor.

Enstitü Direktörü akademisyen Andrey Mihayloviç Budker'le enstitüde bilimsel çalışmalar yürütürken, bir yandan da, Novosibirsk Devlet Üniversitesi rektörlüğü görevini de yapmakta olan akademisyen Spartak Timofeeviç Belayef'le ve diğer bazı yoldaşlarla görüştük. Termo-nükleer enerjiye hâkim olma problemini çözmekte olan bu enstitünün dünyada eşi yok. Ama görüştüğümüz bilginlerin, enstitü kolektifinin ne gibi nitelik çizgilerine değindikleri dikkate değer (bu bizi biraz da tekrar «elit tabaka» problemine götürecektir).

— Bizim durumumuzun özelliği, diye başladı akademisyen Budker, enstitümüzün bir yandan atom fiziği, aşırı-yüksek enerjiler, elementar zerrecikler vs. alanında araştırmalar yaparken, öte yandan halk ekonomisi için büyük bir rağbet gören donatılar, özel süratlendirme âletleri üretmekte olmasıdır. Bir başka deyişle, «arı» bilim alanındaki araştırmaların giderlerini kendisi kazanmaktadır . . . Bir özelliğimiz de şu: Burada soyut bilimle uğraşan ve büyük bir grup teşkil eden işçiler, teknisyenler ve bilim aydınları aynı kolektif içinde elele çalışıyorlar . . .

Enstitü, çabalarını atom enerjisinin barışçı amaçlarla kullanılması yönünde geliştiriyor. Bu hususta, akademisyen Budker de, bilimin çok daha ileri gidebileceği kanısında olduğu için, polemige yer vererek konuştu ve özetle şunları söyledi:

— 1940 yılları ortalarında elde edilen atom enerjisi, daha o zamanlar barışçı amaçların gerektirdiği kadardan fazlaydı. Ancak belirli sosyal,

ekonomik ve tarihsel durum ve olaylar ilk yıllarda onu geniş ölçüde kullanmamıza imkân vermedi, ve bu enerji esas itibariyle sırf askeri maksatlarla veya başkaca bir çözümün bulunamadığı barışçı uygulamalarda (örneğin, araştırma işlerinde çalışacak denizaltılar yapımında) kullanıldı.

Bugün atom elektrik santrallerinin hidra-elektrik santrallerinden daha kötü olması için her hangi bir teknolojik veya diğer ilkesel bir sebep yoktur. Atom elektrik santralının dışık döküntülerinden söz ediyorlar. Peki ama, bu diğer her türlü santralin döküntülerinden defalarca daha azdır. Hem de milyon defa! Bu bizim pek hissetmediğimiz büyük bir rakam. Ve kim hissetmek, tam kavramak isterse bunu, milyona kadar saymasını salık veririm. İnsan bir kere saydı mı, artık bunun ne menem rakam olduğunu kavrar . . .

Biz konuşmaya dalmışken, bir grup genç (buradaki deyimiyile «komsomol çağında») adam geldi yanımıza. Tanıştırdılar. Bu gençler arasında enstitünün direktör yardımcısı akademisyen Aleksandır Nikalaeviç Skrinski de vardı. Kendisinden biyografisini anlatmasını rica ettik. Ama sözü A. M. Budker kaptı:

— Affedersiniz, dedi, onun pek anlatacağı bir şey yok. Biyografisine elementar desek de olur hani. Memleketimizin bu en genç akademisyeni 1936'da doğdu, orta öğrenimini bitirdikten sonra Moskova Üniversitesi'ne girdi, daha sonra bilim enstitüsünden de geçti, 1968 yılında muhabir üye seçildi akademiye ve geçen yıl da akademisyen oldu . . .

Doğrudan pratik alan için çalışan merkezleri de ziyaret etmek istedik. İlkönce, Ekonomi ve Sanayi Üretim Örgütü Enstitüsü'ne uğradık. Direktör ve SSCB Bilimler Akademisi muhabir üyesi Abel Gezoviç Aganbegyan, enstitünün yönünü ve ödevlerini şöyle açıkladı:

— Biz burada ekonomik-matematik bir kolektifiz. Çalışmamızı, figüratif bir deyişle üçgene benzetebiliriz: Bunun bir köşesi bilim, yani enstitünün kendisidir; ikinci köşe kadro eğitimi, yani üniversitenin ekonomi fakültesi ve aspirantlık çalışmaları alanıdır; üçüncüsü de bilimin ulaşımlarının üretim alanında uygulanmasıdır . . . Bu üçüncü fonksiyona bizim bilimsel yönetmenliğimiz altında başlıbaşına iki örgüt hizmet ediyor: Plânlama ve yönetme sisteminin otomasyon enstitüsü ve Novosibirsk Üniversitesine bağlı ekonomik-matematik metotlar lâboratuvarı . . . Bilindiği gibi, ekonomik-matematik metotlar birdenbire yol açıp oluşabilmiş değillerdir. Bizim memleketimizde de yeni'nin savunulması gerek. Memnuniyetle kaydetmeliyiz ki, bu metotlar bizde artık kendini kabul ettirmiştir ve pratiğe günden güne daha geniş ölçüde girmektedir. Bunun SBKP XXIV. Kongresi'nde de ertelenmez bir ödev olarak sözü geçmiştir . . .

Konuşmamızda, daha önce «Lihaçof» fabrikalarında da dikkatimizi çeken ekonomik reform problemlerine değindik. Bu reformun gerçek-

leştirilmesine enstitünün de epey hizmeti dokunduğunu bildiğimiz için ilgililerin bu husustaki fikirlerini öğrenmek istedik. Ekonomi bilimleri doktoru R. G. Karagedof bize şunları söyledi:

— Bütün sanayi artık fiilen reform koşullarına geçmiş bulunuyor. Son 4—5 yıl içinde ekonomik göstergeler baştanbaşa iyileştirilmiş, ve en önemlisi, verim hissedilir derecede yükselmiş, üretim fonlarını kullanma yöntemlerinde ıslahat yapılmıştır. şimdi reform halk ekonomisinin bütün kollarına, bu arada inşaat alanına da yayılmıştır. Bütün şletmelerin yeni koşullara geçişi tamamlandıktan sonra, ekonomik göstergelerde kesin bir iyileşme beklenmektedir.

· Son 4—5 yılda elde edilen tecrübeye dayanılarak şletme mekanizmasında bazı değişiklikler yapılmaktadır. Bu yolda her şeyden önce ekonomik teşviklerin daha da iyileştirilmesi söz konusudur. İkincisi, ülkede büyük sanayi-bilim birlikleri kurulmaktadır. Bu maksatla, yönetim alanında en yüksek vasıflı kadrolar yetiştirmek üzere alınan büyük ve geniş tedbirler ön plânda gelmektedir. Enstitümüz de bu çalışmalara ayak uyduruyor. Biz makinelerin çalışmasına, hesap makinelerinin kullanımına, ekonomik tasarlamaya ilişkin yeni öğretim metotları uygulamaya çalışoruz.

Akademi şehri'ndeki gezimiz tarih, filoloji ve felsefe enstitüsünde sona erdi. Enstitünün bilim işçilerinden SSCB BA muhabirüyesi G. A. Sveçnikof, tarih bilimleri doktoru İ. P. Komogortsef ve diğer yoldaşlar, bize, Sibirya ve Uzak-Doğu tarihi üzerindeki çalışmalarını (bu çalışmaların ürünü beş ciltlik «Sibirya Tarihi» dir), burada yaşıyan ulusların ve ulus gruplarının dilleri üzerindeki incelemelerini, bilimin felsefi-metodolojik problemleri üzerindeki çalışmalarını anlattılar. SSCB'nin Ural doğusundaki bu muazzam bölgesinin kültür ve tarihi üzerindeki çok faydalı inceleme çalışmalarına daha enstitünün yaratılması süreci içinde girişilmiş olduğunu öğrendik.

Sveçnikof yoldaş sözü şöyle bağladı:

— Burada, Akademi şehri'nde, doğa, teknik ve toplum bilimlerinin uyumlu gelişmesine elverişli koşullar yaratılıyor. Ve bugünkü koşullarda bu bilimlerin işbirliği toplumun gelişmesinde esaslı bir rol oynuyor . . .

Enstitüleri görüp tanıdıķça, kafalarımızda «ortak» bir soru oluşuyordu. Biz burada «bilimsel-teknik devrimin ulaşımlarını sosyalizmin üstünlüklerine organik olarak bağlama» tezini gerçeķleřtirmenin pratikte ne anlama gelebileceğini, bu yolda bilginlerin ne gibi plânları olduğunu, hattâ ne emeller beslediklerini öğrenmek istiyorduk.

Plânlar konusunda Aganbegyan yoldaş şunları söyledi:

— Biz ekonomik reformda daha ileri gitmemiz ve bundan sonraki döne-

min işletme mekanizmasını daha büyük ölçülerde yeniden kurmaya değgin tedbir ve uygulamalarını düşünüp hazırlamamız gerektiği düşüncesindeyiz. Ve bize göre yarınki en önemli işimiz, bir işletme mekanizması tasarısı (ekonomik-matematik tasarısı) hazırlamak, önce bu tasarısı üzerinde ve daha sonra pratik hayatta gerekli denemeleri yapmaktır. Bu sorun bilim plânında oldukça zordur. Başlangıçta bize âdeta çözülmeyen gibi görünüyordu. Ama ensonu, ekonomi bilimleri doktoru K. A. Bagrinovski'nin yönetimi altında, eğer deyiş uygunsa, ilk gedik açıldı; işletme örgütünün işletme-hesap tasarısını (modelini), şimdilik kaba çizgileriyle de olsa, meydana getirebildik. Bu sibernetik bir tasarıdır. Artık bunun üzerinde çeşitli varyantlar işliyeceğiz. Örneğın, bir varyant, plânın her yıl yeniden gözden geçirilmesi; diğery varyant beş yıl için daimi ödev . . .

Sosyalist halk ekonomisi elbette yalnız «sırf ekonomik» çıkarlar gözetmekle gelişemez. Sosyalizm insanın ve tüm toplumun çok yanlı gelişmesini sağlamalıdır ve sağlanmaktadır. Onun dikkat merkezinde, üretim için üretim değil, insan yer almaktadır. O halde şöyle bir soru ortaya çıkıyor: Burada, Aganbegyan yoldaşın anlattığı yarınki plânlar konusuna yanaşımın biraz da «teknokratik» yanlı yok mudur? Sözü geçen tasarılar, insanların ihtiyaç ve çıkarlarını tamtaksim yansıtabilecek midir ve bunlar düpedüz matematik işleme gelir mi?

Enstitü Direktörü K. P. Mojin yoldaş şu cevabı verdi:

— Bizim de yalnız ekonomik prensipleri çıkış noktası yaptığımızı söylenez. Burada tasarılar ve matematik metotlar yardımıyla yapılmakta olan hesaplamalarda, sosyal ve ulusal açılar da dikkate alınıyor. Biz düpedüz ekonomik değil, sosyal-ekonomik bir tasarısı meydana getiriyoruz. Bunun esas unsurları da, toplumun bütün üyelerinin maddi refah ve her yanlı mânevi gelişmesinin sağlanması, diğery devletlerle işbirliği yapılması ve az gelişmiş memleketlere yardım edilmesi, ülekenin savunma gücünün sağlanması, barışın ve biosferin (1) korunmasıdır . . .

Karagedof yoldaş da şunları ekledi:

— Perspektif plânlarımıza gelince, ana hedefimiz, endüstriyel çalışmaların ekonomik tahlili için bir otomatik sistem yaratmaktır. Ama bu yoldaki çalışmalarımız henüz başlangıç dönemindeyir . . .

Halk ekonomisi eyleminin tahlili, daha sonra da yönetimi için birleşik bir otomatik sistem yaratılması, herhalde sosyalist ekonominin ve sosyalist plânlamanın üstünlüklerinden daha tam faydalanma yolunda, yüksek ekonomik etkinlik ve sonuçlar sağlama yolunda genellikle en önemli adımlardan biri olabilir. Ve bu, komünizm için gerçekten alabildiğine önemli bir maddi taban olacaktır.

---

(1) Biosfer; Yeryüzünün hayat bulunan (suların, toprak kabuğunun ve atmosferin bir kısmını kapsayan) alanı.

— Bütün ekonomi kollarında, dedi akademisyen Marçuk, devlet plânı çerçevesinde hapsini kapsayan bir iyimserlik yaratmaya başladığımız zaman, ülkemizde büyük, ve diyebilirim ki, inanılmıyacak kadar büyük bir atılım yapacağız, bu gibi sorunların çözümü için gereken bilimi yaratacak, kadroları yetiştireceğiz ve hesaplama tekniğini en yaygın biçimde kullanmaya doğru geçeceğiz. Ve burada artık rekabet sözkonusu olamayacaktır, zira ekonomide yaratılacak genel iyimserlik kapitalistlerin asla sahip olamayacakları kaynaklar ve olanaklar gizlemektedir . . .

Tek sözle, Akademi şehri, dünyada eşi-emsali olmayan düzeyde bilimsel araştırmaların yapıldığı, bilginlerin halk ekonomisine, topluma, bütün Sovyet yurttaşlarına yeni adımlar atmalarında yardım için durmadan çalıştıkları, her yerde yaratıcı bir araştırma atmosferinin hüküm sürdüğü merkezdir. Sovyet biliminin alabildiğine yüksek bir potansiyeli vardır. Gergin bir zembereğe benzetebileceğimiz bu potansiyel yıldan yıla daha da yüksелеcek ve toplumun gelişmesini daha büyük bir güçle etkileyecektir.

Bazı genel düşünceler

Biz, somut kanıtlara dayanarak, yaptığımız konuşmaları yansıtarak ve kendi gözlemlerimizi anlatarak, sizlere başlıca alanlarda Sovyet gerçeğini göstermeye çalıştık. Ama bunu ancak sınırlı ölçüde başatabildiğimizden de farkındayız.

Edindiğimiz en büyük izlenimin, yalnız Sovyetler Birliği'ni görülmemiş ölçülerde değiştirmekle kalmayıp, bugünkü dünya üzerinde de etki yapan güçlerin nabzını âdeta kendi nabzımızda hissetmemiz olduğunu söyleyebiliriz. Bu hissi başkalarına sözle anlatmak cidden zor. Tumturaklı sözler büyük işleri anlatmaya her zaman yetmiyor.

İlk mektubumuzda belirttiğimiz gibi, Sovyetler Birliği'ni 1971 yılında ziyaret etmemizin nedeni, hem edineceğimiz izlenimleri daha önceki gelişlerimizin izlenimleriyle karşılaştırma düşüncesi, hem de kulaklarımızın burjuva basını ve revizyonist propagandasının şamataları ve Sovyetlere hücumlarıyla dolmuş olmasıydı.

Sovyetler Birliği'nde bulunduğumuz süreç, bu ziyaretin bizim için sosyalizmin ilk ülkesini yeniden görmekle kalmayıp, aynı zamanda yeniden keşfetmek demek olduğunu günden güne daha iyi hissediyorduk. Bize bu hissi veren neydi?

Bu, sadece Sovyet ülkesinin üretici güçlerinin, büyük değişmelere temel olduğunu ve bunun için de Sovyet insanların ilgi ve eyleminin ortagöbeğinde yer aldığını pekiyi kavradığımız muazzam gelişmesi değildi.

Bu, sadece, her yerde, her şeyde hissedilen ve Sovyet insanlarında güven duygusunu, memleketin doğru yolda yürüdüğü bilincini oluşturduğunu elbette gayet iyi anladığımız genel refahın artışı da değildi.

Bu, her şeyden önce, insanlar arasında yeni emek, yeni yaşam ve yeni toplumsal eylem ilişkilerinin gelişmesi süreciydi. Bu süreç Sovyet toplumuna en dinamik bir nitelik kazandırmakta, kapitalist dünyada açıkça aşağısanan insan değerlerini alabildiğine yükselten bir moral ve kültürel atmosfer yaratmaktadır.

Tabii, Sovyet halkının ve Sovyet toplumunun hiçbir güçlkle karşılaşmadığı gibi bir şey düşünülemez. Ne var ki, bu ülkede güçlükleri iyice görüyor, açıkça konuşuyor ve giderilmesi için elbirliğiyle çalışıyorlar. Sovyetler Birliği'nin yüceliği, onun, kendine ilâhlı bir ideal süsü vermeyen, insanların canlı bir eseri ve gelişme yolunu tamamen bilinçle seçip izleyen bir toplum olmasındadır.

Kapitalist toplumda insanların kafaları uydurma istatistiklerle öylesine doldurulmuştur ki, bu tür istatistik verileriyle bir gerçeğin dile getirilmesi bile hiçbir yankı uyandırmamaktadır. Zira bu toplumda insanlar ana problemleri çözmeyen «refah» verilerine kanıksamışlardır. İşte bu yüzden, biz de bu notlarımızda yer yer bazı rakamlar vermekle beraber, her şeyi rakama dökmekten kaçınmışızdır. Fakat insanlar arasında yeni toplumsal ilişkiler, emekçilerin toplumu bilinçle geliştirmekte dayandıkları bu temel, kapitalist dünya koşullarında varolan problemlerin aranılan cevabıdır.

İşte bundan ötürü, reel sosyalizme ilişkin reel bilgiler böylesine kuvvetli izlenimler bırakıyor. Ve herhalde bu nedenle, Sovyetler Birliği'ndeki gezimiz boyunca edindiğimiz izlenimlerin sevinci, bize, aynı zamanda, dünyanın sosyalist olmayan kesiminde ne kadar çok insanın bu gerçekliğe ilişkin bilgilerden — kendi hayat ve kaderlerini öylesine ilgilendirdiği halde — yoksun bırakıldıklarını hatırlatıyordu. Bir yandan da bütün dünyada reel sosyalizm hakkında bilgi yaymanın ne kadar önemli bir iş olduğunu düşünüyorduk. Fakat nasıl?

Toplum ve insan ilişkilerindeki büyük değişmeler Sovyet yurttaşlarının varlığına öylesine sinmiştir ki, onlar âdeta bunun farkında değildirler. Sovyetler Birliği hakkında yazı yazmanın en büyük güçlüğü de burada olsa gerektir. Zira Sovyet insanları, komünistler, bu yeniliği boyuna belirtip ileri sürmüyorlar. Bunda hem doğâl bir tevazuun, hem de canlı bir insanın nefes alıp vermesini mütemadiyen hatırlatmıyacağı gerçeğinin payı vardır.

Görüşmelerimizde, işçiler, kolhozcular ve bilginler — bir ortak çizgi ve içten bir arzu belirtisi olarak — kendiliğinden hep aynı sorun, barış sorunu üzerinde duruyorlardı. Son zamanlarda burjuva propagandasının veya diğer kötücül propagandaların, Sovyet «barış taarruzu»nu bir oyun, bir konjonktür olayı, birtakım dar «ulusal» nedeflere ulaşma çabası vb. olarak göstermeye çalışan sesleri kulaklarımızı tırmalarken, biz Sovyet insanlarıyla işte bu konuşmalarımızı hatırlamaktayız. SSCB'nin «barış taarruzu», Sov-

yetler ülkesi emekçilerinin ve dünyada bütün emeğiyle geçinenlerin en içten arzularını uluslararası politikada hayata geçirme atılımıdır.

Biz Sovyetler Birliği'nde komünist toplum kuruculuğunun hızı ve gücü gittikçe artan bir atılımla devam ederek yeni bir nitel düzeye çıktığını gözlerimizle gördük, buna yürekten inandık; SBKP XXIV. Kongresi'nin, bilimsel bilgi ve plânlamayı, partinin muazzam tecrübesini ve halkın kolektif bilgeliğini, emekçilerin komünist bilinç ve aktivitesini bir bütünde birleştiren kararlarının insanları emeğe teşvikte ne güçlü bir etken hizmeti gördüğüne tanık olduk. Bu ülkede ilerleme, sükûnetle, enine-boyuna düşünülerek, güvenle başarıyor. Sayısız konuşmalarımızın birinde (özellikle ekonomik reformdan söz ederken) Sovyet yoldaşlarımıza sorduk: «Diğer sosyalist ülkelerde bazı yeniliklere, reformlara, denemelere daha cesaretle girildiğini düşünenlere ne dersiniz?» Bize şu cevabı verdiler: «Böyle şeyler kıyaslamak zordur. Bizim bütün yenilikleri büyük hatalar yapmadan gerçekleştirmemiz gerektiği de unutulmamalıdır. Bizi buna, ekonomimizin ve memleketimizin ölçüleri, sosyalist sistem ve komünist hareketi içinde tarihsel olarak üzerimize düşen rol zorlamaktadır . . . » Bu sözler üzerinde her komünistin iyice düşünmesi yerinde olur.

Nihayet, edindiğimiz en kuvvetli izlenim odur ki, parti ile halk arasındaki sarsılmaz birliği, Sovyet yurttaşları arasında partinin betonlaştırdığı sosyal bütünlüğü elle tutar ve gözle görürcesine hissettik. İşçi veya köylü, mühendis veya bilgin, kiminle konuştuysak, partiyi en yakından, canları ve kanları gibi benimsediklerini anladık. Aralarında kimileri çetin bir hayat yolu geçmiş, diyelim ki her şey her zaman istekleri uyarınca gitmemiş, şu veya bu nedenle zaman zaman homurdandıkları olmuş. Ama bunlardan hiçbirinin parti hakkında bir tek kötü söz söylediğini işitmiş değiliz.

Bu mektubumuzu bitirmeden önce, Akademi şehri'ndeki konuşmalarımıza biraz daha değinmek istiyoruz. Örneğin, akademisyen A. M. Budker'e, parti hakkında ne düşündüğünü ve atom fiziği gibi bir bilim üzerinde partinin ne özlükte bir etki (burjuva propagandasına göre, SBKP bilginlerin çalışmalarına «bilim-dışı» karıştırmış) yaptığını sorduk. Akademisyen bize şu cevabı verdi:

— Biz kendimizi partiden ayırmıyoruz. Bilgin olarak bizim ulaşımlarımız da ona aittir . . . Yabancı propaganda, bizim bilim işlerimize partinin dışardan karıştığı teranesini tekrarlayıp duruyor. Size gayet basitçe söyleyeyim: Biz hepimiz aynı düşüncede insanlarız. Her şeyimizin kaynağı da budur . . .

Biz bu soruyu yöneltirken, A. M. Budker'in partisiz olduğunu pekâlâ biliyorduk. Aynı zorumuza bir bilgin-komünistin, akademisyen G. İ. Merçuk'un cevabı da şu:

— Batı propagandasının, biz bilginlerin güya ayrı, partinin ve hükümetin de ayrı olduğu yolundaki iddiaları bir çeşit iftira ve yalan kompleksidir. Tek-tük hoşnutsuzlar olabilir, fakat bunlar bilimin genel taktik ve stratejik gelişmesinde sonuç belirleyici bir rol oynamazlar. Bütün akademi çapında olduğu gibi, Sibiry Kolu'nda da, bizim esas çıkış noktamız, parti ve hükümet politikasının tamamiyle izlenmesidir. Kaldı ki, bilim adamı, çalışmasının toplum gelişmesine yardım ettiğini gördükçe hoşnutluk duyar. Bizi bu yolda çabaya zorlayan yoktur, bu bizden sadece beklenmektedir . . .

Evet, Sovyetler Birliği'ni bu yeni ziyaretimizde, biz öyle soğumuş, kendinden memnun veya tekdüzen bir toplum değil, bugün de — Oktobr Devrimi'nin 54. yıldönümünde — durmadan oluşan ve ilerleyen bir dünya gördük. İnsana özgü yeni değerlerin nasıl doğduğunu hissettik, yeni insanların nasıl yetiştiklerine tanık olduk. Ve dünyayı yenilemekte olan hareketin başında komünistler yürüdüğünden ötürü biz de insanca bir sevinç ve kıvanç duyduk.

Moskova—Novosibirsk—Prag

Ib Nörlund

Ervin Zuker-Şiling

İlya Şevidi

Akel'in parlâmentodaki çalışmaları

GEORGOS SAVIDIS

Kıbrıs Emekçi Halkı İlerici Partisi (AKEL), adanın bağımsız devlet olarak ilân edildiği 1960 yılından beri parlâmento çalışmalarına katılmaktadır.

AKEL, memlekette işçi sınıfının biricik partisidir, emekçi halkın çıkarları ve ulusal kurtuluş uğrunda fedakârca yürüttüğü mücadeleyle, şehir ve köylerde geniş emekçi yığınlarının güvenini kazanmıştır. Daha 1940—50 yılları arasında yapılan belediye seçimlerinde büyük başarılar elde etmeye başlamıştır. Yersel yönetim organlarındaki çalışmalarda edindiği büyük tecrübe, onun gayet karmaşık koşullar içinde geçen parlâmento çalışmalarına ayak uydurmasını kolaylaştırmıştır.

AKEL'in politika ve taktiğini doğru anlıyabilmek için, Kıbrıs'ta 12 yıldan beri süregelen anormal durum ve koşulları gözönünde bulundurmak gerekir. Kıbrıs sorununun 1964 yılından bu yana BMT Güvenlik Kurulu gündeminden inmemesi ve uluslararası bir problem haline gelmesi rasgele değildir.

NATO üyesi üç devletin — İngiltere, Yunanistan ve Türkiye — 1959 yılında imzaladıkları Zürih ve Londra Anlaşmaları gereğince, Kıbrıs'ın devlet bağımsızlığı bazı koşullarla tanındı. Bu koşullar onun devlet egemenliğini büyük ölçüde sınırlıyordu. Adada iki İngiliz üssü yerli yerinde kalıyordu. Yunanistan ve Türkiye'ye adada 1600 kişilik bir askeri kuvvet (birincisine 900, ikincisine 650 kişilik) bulundurma hakkı veriliyordu. «Garantör» devletler, statükonun tehlikeye düştüğü kanısına vardıkları anda, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin işçilerine de karışabileceklerdi.

Bu «vasifer», Kıbrıs Anayasasına, genç cumhuriyetin devlet kuruluşunu peşinen işlemez hale getiren, temelinden sarsan bazı hükümler konulmasında ısrar etmişlerdi. Adada iki ulusal topluluk yaşadığından, cumhurbaşkanını Rumların, başkan yardımcısını da Türklerin seçmesi öngörülüyordu. Ulusal topluluklar kendi parlâmento üyelerini de ayrı olarak seçeceklerdi. Ayrıca gerek cumhurbaşkanı, gerekse yardımcısı, dış politika, ulusal güvenlik ve savunma sorunlarıyla ilgili olarak parlâmento tarafından alınan her kararı veya kabul edilen her kanunu veto edebileceklerdi. Vergi koymaya, belediyelerin çalışmalarına ve seçimlere ilişkin tasarılar ancak Rum milletvekillerinin çoğunluğu ve ayrıca Türk milletvekillerinin çoğunluğu tarafından onaylandığı takdirde kanunlaşabilecekti. Ulusal toplulukların din, kültür, eğitim-öğretim işleri ve diğer işler alanlarında yasama ve yürütme yetkisi her iki — Rum ve Türk — topluluk meclislerine ait olacaktı.

Daha ilk yıl, yüksek yasama organı gelir vergisi kanun tasarısının oylamada başarısızlığa uğradı. Kanunun kabulüne Türk milletvekilleri engel

oldular. Aynı nedenle, topluluk belediyelerinin çalışmaları, bir Kıbrıs ordusu kurulması ve diğer sorunların çözümü de çıkmaza girdi. Topluluklar arasında uzlaşmaz çelişkiler daha da keskinleşti ve karşılıklı güvensizlik daha da arttı. Emperyalizm ve ajanları da zaten buna can atıyorlardı.

AKEL, genç cumhuriyetin ilk aşamasını, Marksist-Leninist tahlile dayanarak, «anti-emperyalist, ulusal kurtuluşçu» olarak nitelendirdi. Bu aşamada yürütülen mücadelenin ana hedefini de «tam bağımsızlığı sağlama» olarak isabetle belirledi. AKEL'in 1960 yılı başında kabul edilen Program'ında şöyle deniliyordu: «Bu hedefe varabilmek için, anti-emperyalist bir iç ve dış politika yürütülmesi, Kıbrıs'ın emperyalistlere ekonomik ve politik bağımlılıktan ve emperyalizm etkisinden kurtarılması, memlekette politik ve toplumsal hayatın demokratikleştirilmesi, ekonominin kalkındırılması gereklidir.»

AKEL, Kıbrıs'ın bağımsız cumhuriyet olarak ilânından sonra, parlamento alanı da dahil olmak üzere, ortaya çıkan bütün problemlerin çözümünde başarı gösterdi. Kendi tecrübesine, aynı zamanda dünya komünist ve işçi hareketinin değerli tecrübesine dayanan parti, sekterlikten ve solcu hatalardan arınmış esnek bir politika uygulamaya başladı. Parti içinde, sağ ve «solcu» sapmalara karşı yürütülen mücadelenin en çetin safhaya ulaştığı 1948—1949 döneminde küçük burjuvaza oportünist elemanlar yönetimden uzaklaştırıldı. Bunlar, emperyalizmle uzlaşma eğilimi göstermişler ve bu suretle millici hareketle AKEL'in arasını açmışlardı. Gizlilik koşulları içinde geçen 1955—59 yıllarının ağır deneyleri, partinin kararsız elemanlardan arınmasına, ideolojik ve eğitsel çalışmaların geliştirilmesi de yığınlarla ilişkilerin sağlamlaşmasına yardım etti. Gizlilik koşullarından çıktıktan sonra AKEL, yalnız işçilerin çoğunluğu üzerinde değil, köylülerin ve şehir orta tabakalarının önemli bir kesimi üzerinde de etkili olmaya başladı.

Partinin seçim taktiği

Kıbrıs'ta 1960 ve 1970 yıllarında parlamento seçimleri yapıldı. İç durumun gerginliği yüzünden, ilk parlamento beş yıl yerine on yıl çalıştı.

Kıbrıs altı seçim bölgesine ayrılmıştır. Bu bölgelerden tek meclisli parlamento — Temsilciler Meclisi'ne — 35 Rum ve 15 Türk milletvekili seçilmektedir. Türk topluluğunun sol güçleri ne 1960, ne de 1970'de hiçbir aday gösteremediler. Bu toplulukta sağcı aşırı elemanlar hüküm sürüyordu. Solcu sendikaların ve politikacıların kovuşturulması ve hattâ bazılarının hayatına kastedilmesi, ilerici hareketi derin bir gizliliğe geçmek zorunda bırakmıştı. Çoğunluk sistemiyle seçim, AKEL adaylarının seçilmesine imkân vermiyordu. Bu yüzden, 1960 seçimlerinde partimiz altı seçim bölgesinin hiçbirinde oyların % 35'inden fazlasına belbağlıyamadı. Fakat uyguladığı esnek politika sayesinde güçlükleri yendi ve Başkan Makarios'u önder

olarak benimsiyen Kıbrıs Yurtseverler Cephesi'yle (1) bir seçim anlaşması yaptı. Partimizi ideolojik ve politik bakımdan bağlamayan bu anlaşma, AKEL'e, seçimlerde, sağcılar da dahil bütün demokratik güçlerle işbirliği yapmak ve kendi adaylarının parlâmentoya seçilmesini sağlamak olanağı veren belirli bir uzlaşma karakteri taşıyordu. Fakat anlaşma, sürekli bir politik işbirliğine temel olamadı.

Seçimlerde AKEL'den 5 aday, Yurtseverler Cephesi'nden 30 aday gösterilmesi kararlaştırılmıştı. Bunların hepsi de Temsilciler Meclisine seçildiler. Bizim çıkardığımız milletvekili sayısı elbette partimizin gerçek güç ve etkisini yansıtmıyordu. Ama biz Mecliste elde ettiğimiz sandalye sayısına pek önem vermiyorduk; başlıca amacımız yüksek yasama organında AKEL'in ve yığınsal sol örgütlerin temsil edilmelerini prensip bakımından sağlamak, parlâmento kürsüsünden politikamızı açıklama ve emekçilerin çıkarlarını savunma olanağına kavuşmaktı.

1960 seçimlerindeki işbirliği, yurtsever güçlerin birleşmesini sağlama yolunda ilk başarıydı. Bu işbirliği, Kıbrıs Cumhuriyetinin zor zamanlarında çözümleyici bir rol oynayarak parlâmentoda da çeşitli biçimlerde devam etti. AKEL 1960—70 yıllarında parlâmentoda nispeten zayıf bir kadroyla temsil edildiği halde, sesini yine de kuvvetle duyurabiliyor ve politik yaşantıda önemli denebilecek bir yer tutuyordu. Partimizin parlâmentodaki milletvekillerine, arkalarında onbinlerce örgütlü emekçinin ve epeyce etkili yığın örgütlerinin bulunduğu düşüncesi kuvvet veriyordu. Bu milletvekillerimiz arasında AKEL Genel Sekreteri E. Papayoanu, Kıbrıs Genel İşçi Federasyonu Genel Sekreteri A. Jartidis, Kıbrıs Köylü Birliği Genel Sekreteri H. Mihailidis ve Kıbrıs Ulusal Barış Komitesi Başkanı Y. Potamitis de bulunuyorlardı. Bu durum, parlâmento grubumuzun çalışmalarını emekçilerin hak arama mücadelesiyle doğrudan bağlıyordu.

Geçen on yıl içinde yurtsever güçler parlâmento-ıçi işbirliğinde olduğu gibi, parlâmento-dışı işbirliğinde de önemli bir tecrübe edindiler. Emperyalist müdahalenin çok çetin bir durum yarattığı (1964—65), NATO'nun adayı bölme ve kendisine bağlama plânlarını dayatmaya kalkıştığı ve Türkiye'nin de Ada'yı işgalle tehdit ettiği en gergin günlerde, sol ve sağ yığın örgütleri, yurtsever savaş güçlerinin Başkan Makarios etrafında birleştirilmelerine çok yardım eden bir Koordinasyon Komitesi kurdular. Devlet Başkanı, Kıbrıs sorununun çözümüne ilişkin Amerikan tasarılarını kesinlikle reddetti. Bu tasarıları dayatmaya çalışan ve sadece NATO'nun

---

(1) Kıbrıs Yurtseverler Cephesi 1960 yılında kurulmuş bir politik birliktir. Kesin bir örgütsel yapıya sahip değildir. Daha çok, Kıbrıs Rumlarının varlıklı tabakalarının çıkarlarını yansıtıyordu. Politik temel olarak, Ortodoks Kilisesi'ne, Kıbrıs Genel Köylü Birliği'ne, Kıbrıs İşçileri Konfederasyonu'na, milliyetçi askeri politik örgüt EOK («Kıbrıs Savaşçıları Ulusal Örgütü») eski üyelerinin bir kısmına dayanıyordu.

stratejik hedeflerine hizmeti gözeten dış baskılara boyun eğmedi. Emperyalizm ajanlarının bütün çabalarına ve gösterdikleri mali desteğe karşın, anti-komünist kuvvetler, halk arasında 1950 yıllarında sebep olabildikleri kadar büyük bir ayrılık yaratmayı başaramadılar.

1970 yılı parlâmento seçimleri daha başka koşullarda geçti. Sağcılar kampı, bu seçimlere kendi başlarına katılacaklarını ilân eden dört partiye ayırdı. Bunlardan biri, komünistlere ve Başkan Makarios'a şiddetle hücum ederek Yunanistan'la enosis'in (yani Yunanistan'a katılmanın) derhal gerçekleştirilmesi şiarını savunuyordu. Gerçekte, bu çözüm, adanın Yunanistan, Türkiye ve (Kıbrıs'taki askeri üslerini koruyan) İngiltere arasında bölünmesinden başka bir şey değildi. Daha önceki Kıbrıs Yurtseverler Cephesi'nin diğer üç partisi ise, Kıbrıs sorununun bağımsızlık temeli üzerinde yapılacak barışçı görüşmelerle çözülmesinden yana olduklarını açıklıyorlardı.

Kıbrıs Emekçi Halkı İlerici Partisi, Kıbrıs sorununun barışçı yoldan çözülmesi fikrini kabul eden, memleketin toprak bütünlüğü ve bağımsızlığı için savaşılan bütün partilerle işbirliği politikasını sebatla izlemeye devam ediyordu. Bununla ilgili olarak, AKEL MK Politbürosu'nun 2 Mayıs 1970 tarihli bildirisinde şöyle deniliyordu: «Şimdi en önemli mesele, seçimlerde şu veya bu partinin ağır basması değil, Kıbrıs sorununun barışçı ve demokratik çözümünü öngören politikanın bütün akımlarca tasvibi ve emperyalizmin entrikalarına karşı tüm halkı kapsayan iç cephenin sağlamlaşmasıdır . . . » AKEL, 1960 yılından beri taraftarları büyük ölçüde artmış olduğu halde, sırf anlaşmayı kolaylaştırmak ve eylembirliği sağlamak amacıyla, parlâmentoda yine aynı sayıda sandalye ile yetinmeyi kararlaştırdı. Bununla birlikte, nispi temsil sistemini, yani her parti ya da bloğun seçimlerde kazandığı oylara göre milletvekili çıkarması usulünü kabul edecek daha demokratik bir seçim kanunu hazırlanmasını teklif etti. Fakat parlâmento yine eski seçim kanununa oy verdi.

AKEL'in seçimlerde diğer partilerle bir asgari program temeli üzerinde işbirliği sağlama yönündeki bütün çabaları, bunlar arasındaki çelişkiler yüzünden, başarısızlığa uğradı. Burjuvazinin başlıca temsilcisi olan Birlik Partisi parlâmentoda mutlak çoğunluğa göz dikiyordu. Dış gericiликse, AKEL'in de katılacağı geniş bir seçim cephesinin oluşmasını engellemek için baskı ve müdahaleden geri durmuyordu. Bu koşullar içinde partimiz, seçimlere ayrı katılmaya karar verdi ve 9 aday gösterdi. Bunların hepsi de seçildiler. Seçmenlerin % 40'ı AKEL'e oy verdi. Sağcıların en büyük partisinin adayları oyların ancak % 26'siyle yetinmek zorunda kaldılar.

Komünistlerin, 1970 seçimlerinde, hiç değilse bazı illerde daha çok milletvekili çıkarma olanağına sahip oldukları halde, neden yalnız 9 aday gösterdikleri sorulabilir. Biz, bu kararın, yurtsever güçlerle birlik politikamıza uygun olduğu kanısındayız. AKEL, daha hazırlık sırasında, Kıbrıs

sorununun ülke içinde yapılacak görüşmelerle barışçı yoldan çözümünü isteyen bütün partilerin parlâmentoda temsil edilmelerinden yana olduğunu açıkladı. Ve az sayıda aday göstermekle de, el ve gücünü yapabildiği diğer yurtsever politik örgütlerin birçok ilde parlâmentoya aday göstermelerine imkân vermiş oldu. Şu da var ki, o dönemde iç durum çok karmaşıktı. Seçimlerden üç ay önce, gericilik Başkan Makarios'a karşı bir suikast örgütlemiş, bundan bir süre sonra da aşırı sağcı «ulusal cephe» örgütü büyük bir polis karakolunu işgal etmişti. AKEL böylesine nazik bir durumda temkinli davranmakla, parlâmentodaki üyelerinin kaç kişi olacağı sorununa değil, gerçekten bağımsız, hür ve birleşik bir Kıbrıs adına bütün yurtsever güçlerin durumu normalleştirmeyi ve Kıbrıs sorununu barışçı yoldan çözmeyi amaçlayan işbirliğine önem verdiğini diğer partilere eylemde göstermiş oluyordu.

Ekonomik gelişme ve emekçilerin ihtiyaçlarını giderme sorunu

AKEL'in parlâmento grubu, memleketin ekonomik gelişmesine ve halkın önündeki problemlerin çözümüne daima önem vermiştir. Cumhuriyetin ilk iki yılı boyunca da dış güçler büyük bir kayıp olmakta devam ediyor, işsizlerin sayısı aktif nüfusun % 9'unu aşıyordu. Daha başlangıç döneminde, partimiz, beş yıllık ekonomik gelişme programının (1962—66), daha sonra da ikinci beş yıllık plânın (1967—71) kabulünü sevinçle karşıladı. Sanayii, köy ekonomisini, turizmi geliştirmeye yönelik bütün olumlu tedbirler parlâmentoda sol kanat milletvekilleri tarafından hararetle destekleniyordu. Bu milletvekilleri hazırlanan plânlarındaki zayıflık ve yetersizlikleri de eleştiriyor ve yapıcı teklifler ileri sürüyorlardı. Örneğin, AKEL parlâmento grubu, hükümetin memleket ekonomisine yabancı sermayenin girmesini teşvik politikasını kesinlikle eleştirmekten geri durmuyordu.

Parlâmento, sol kanat milletvekillerinin aktif olarak katıldıkları çalışmalar sonucunda, 1960—62 yıllarında, işçilerin, köylülerin, zanaatçıların durumunu epeyce iyileştiren birçok kanun ve kararname çıkardı. Bunlar arasında kira kanunu, dökümcülerin, silikoz hastalarının ödentilerini ve emeklilik aylıklarını düzenleyen kanun, köylü mülkiyetinin zorunlu satımı işlemini kaldıran, işsizlere yardımı, öğretmenlerin aylıklarını yükseltmeyi vb. öngören kararnameler vardı. 1965 yılında, işçisi, köylüsü, memuru ve esnafıyla bütün Kıbrıs emekçilerini ilgilendiren sosyal sigortalar kanunu kabul edildi. Bu bizim işçi hareketimizin önemli bir başarısıydı.

Son üç yıldır, sol milletvekilleri, ulusal gelirin daha âdil dağılımı ve yeni baştan-dağılımı sorunu üzerinde artan bir ısrarla duruyor ve somut tedbirler öneriyorlar. Biz, bu cümleden olarak, işçi gündeliklerinin ve memur aylıklarının artırılmasından başka, sosyal sigortaların iyileştirilmesi için, devlet hesabına sağlık hizmetlerinin genişletilmesi ve parasız sağlık yardımı için, devletin de konut yapımı finansmanına katılması için, dokuz yıllık parasız zorunlu öğrenim usulünün kabulü için, emekçilerin çocuklarını barındıracak çocuk bahçeleri ve yuvaları kurulması için mücadele

etmekteyiz. Sol milletvekilleri, ağır yükünü halk yığınlarının çektiği dolaylı vergilerin azaltılmasında ve gelir üzerinden alınan dolaysız vergilerin artırılmasında ısrar etmektedirler.

Biz köy ekonomisi işleri ve köylülerin durumu sorunları üzerinde de daimi bir dikkatle duruyoruz. AKEL parlâmento grubunun, devlet topraklarının işliyenlere verilmesi isteği gerçekleşmek üzeredir. Milletvekilllerimiz, her fırsattan, özellikle bütçe görüşmelerinden faydalanarak, muazzam barajlar meydana getirmenin ve diğer sulama işlerinin ne büyük yaşamsal önemi olduğunu belirtiyor, bu maksatla daha büyük ödenekler ayrılmasında ısrar ediyorlar. Üretici köylülere yeter derecede kredi açılması sorunu, hükümetin orta vâdeli krediler için 1,5 milyon sterlin ayırmış olmasına rağmen, ciddiyetle çözüm beklemektedir. Zira ayrılan bu kredi gelişme halindeki tarım ve hayvancılık için pek yetersizdir. Sol milletvekilleri, pazara mal sürümü ve âdil fiyat ölçüleriyle ilgili problemlerle de uğraşmaktadırlar. Ürün satımı için kooperatif ve yarı-devletsele örgütler meydana getirilmesinde ve bu suretle ihracatın artırılmasında herkesten çok sol milletvekillerinin hizmet payı vardır.

AKEL temsilcileri, köylülerin çıkarlarını ve ekonomik gelişme dâvasını gözönünde tutarak, Kıbrıs'ın «ortak pazar»a sürüklenmesine genellikle karşı koyuyor, bütün memleketlerle karşılıklı yararlanmaya dayanan ticaret ilişkilerinin geliştirilmesi için mücadele ediyorlar. Sol kanat milletvekilleri, sosyalist ülkelerin, özellikle Sovyet Birliği'nin gittikçe genişleyen ve Kıbrıs köy ekonomisinin birçok ürününe de alıcı olan pazarının bizim ekonomimiz için ne büyük bir önemi olduğunu daima belirtmişlerdir ve belirtmektedirler.

AKEL parlâmento grubunu meydana getiren emekçi milletvekilleri, devlet makinesinin işleyişini kontrol ediyor, sık sık soru önergeleri ve gen sorular veriyorlar. Köylere de sık sık gidiyor, köylülerin sorunlarını yerinde inceleyip kavıyor ve sonra bunların parlâmento ve devlet makinesi yoluyla çözümü için gereken tedbirleri düşünerek tekliflerde bulunuyorlar. Böylece, sol milletvekilleriyle en geniş halk tabakaları arasında daimi ve sistemli bir bağlantı sürdürülüyor.

Gerçekten bağımsız, özgür ve demokratik Kıbrıs uğrunda

1960 yılında AKEL milletvekilleri «Kıbrıs'ın gerçekten bağımsız, barışçı ve demokratik bir memleket haline gelmesi uğrunda kesin ve ardıcıl olarak mücadele edeceklerini» açıkladılar. O zamanlar bu mücadelenin ne kadar çetin ve sürekli olacağını hiç kimse kestiremiyordu. Bu yolda her güçlüğü göğüs geren AKEL'in, bütün sol hareket içindeki hizmetleri büyüktür.

Esasen 1960 ve 1970 yılları seçimönu programlarında, sol güçlerin parlâmentoda her şeyi reddeden mekanik ve faydasız bir muhalefet rolü oynamıyacakları, uzun sömürge egemenliği yılları boyunca ve Zürih-Londra anlaşmaları sonucunda ortaya çıkan güçlüklerin yenilmesi yolun-

daki ulusal çabalara yapıcı bir katkıda bulunmayı amaç edindikleri belirtiliyordu.

Sol milletvekilleri, Kıbrıs Cumhuriyeti hükümetinin, ülkenin bağımsızlığını ve uluslararası durumunu sağlamlaştırmaya ve diğer devletlerle ilişkilerini geliştirmeye yönelik faydalı tedbirlerini ve işlemlerini destekliyorlar. Biz, hükümetin şu veya bu tarafa katılmayı reddeden politikasını tasvip ederek, genç cumhuriyetin sosyalist devletlerle, yani Kıbrıs'ın kendisi gibi yeni-sömürgeciliğe karşı, emperyalizmin müdahaleciliğine karşı savaşmakta olan ülkelerle ilişkilerini geliştirmesinin bir zorunluk olduğunu durmadan ispata çalışıyoruz. Hükümetin yapıcı ve yararlı tedbirlerini desteklemek, partimizin ve parlamento grubumuzun tasvip edemeyeceği şeyleri mâkul biçimde eleştirmelerine engel olmuyor.

Milletvekillerimizin, Makarios hükümetiyle ve onun parlamento'daki samimi taraftarlarıyla, hele 1964 yılındaki bunalımdan sonra daha da sıklaşan işbirliği bugün de devam etmektedir. Komünistlerin 1964 yılı başında ileri sürdükleri «halk, ordu ve hükümet elele!» şiarı, emperyalist müdahalenin alabildiğine ağırlaştırdığı o günlerde ulusal birliğin güçlendirilmesinde sonuç belirleyici bir rol oynadı. Türkiye Kıbrıs'ı işgalle tehdide başladığı zaman, sol akım bütün kuvvetlerini seferber etti ve bunları memleket savunması için tamamen hükümetin emrine verdi. Sol milletvekilleri, 1964 yılında, adadaki İngiliz üslerinin kaldırılması isteğiyle yapılan 100 bin kişilik muazzam ulusal yürüyüşün örgütlenmesine de aktif olarak katıldılar.

Amerikan emperyalizminin, Kıbrıs'ı parçalamayı öngören «Açeson plânı» gibi, adaya Atlantik Bloku askeri kuvvetleri çıkarılarak dünyanın bir oldu-bitti karşısında bırakılmasını öngören «Lemnitzer plânı» gibi, daima «ulusal» veya «barışsever» görünüşlü birtakım plânlar ardında gizlenmek istenen diğer NATO tasarıları gibi bütün karanlık niyetlerini cesaretle ortaya çıkaranlar hep AKEL ve onun parlamento grubu olmuştur. Milletvekillerimiz, sağcıların, emperyalist devletleri Kıbrıs'ın «geleneksel» müttefikleri ve «hür dünya» ideallerinin iletkenleri olarak gösterme yeltenişlerini de bütün içyüzüyle açıklamaktadırlar.

SSCB ve Çekoslovakya hükümetleri BMT Güvenlik Kurulu'nda Kıbrıs'ı kesinlikle desteklemiş, savunma gücünün takviyesine yardım etmişlerdir. Biz, emperyalistlerin, Kıbrıs'ı parçalamaya ve tümüyle bir NATO üssü haline getirmeye çalıştıkları 1963—67 döneminin o çok zor günlerinde, sosyalist memleketlerden, Mısır'dan, Suriye'den ve diğer bağılantısız devletlerden etraflı yardımlar görmüş bulunuyoruz. Bu olay, Kıbrıs halkının geniş tabakalarına, kimlerin Kıbrıs Cumhuriyeti'ne dost, kimlerin yeminli düşman olduğunu anlama olanağı verdi; AKEL ve onun parlamento grubu tarafından desteklenen dış politikanın ne derecede yurtsever ve çıkar gözetmez bir politika niteliği taşıdığını açıkça gösterdi. AKEL Genel Sekreteri E. Papayohanu 16 Kasım 1964 günü yapılan parlamento oturu-

munda şunları söyledi: «Bu destek ve yardım, elbette, memleketimizin can düşmanları olan NATO emperyalistlerinden gelmiş değildir ve gelemaz. Bu destek ve yardım, bizim doğal müttefik ve dostlarımızdan, başta Mısır olmak üzere bloklar-dışı devletlerden, küçük halkların savunucusu büyük Sovyetler Birliği başta olmak üzere sosyalist ülkelerden gelmektedir. Biz anti-emperyalist ulusal kurtuluş mücadelemizi destekleyen ve bize yardımda bulunan bütün bu ülkelere sonsuz şükranlarımızı sunarız.»

1968 yılından sonra dış kuvvetler tarafından kışkırtılan terörist gruplar silâhlanmaya başladıkları ve Kıbrıs'ta iç direniş cephesini terör aksiyonlarıyla baltalamaya kalkıştıkları zaman, sol milletvekilleri, kargaşa ve anarşinin dâvamız için ölümcül sonuçları olabileceğini söyleyerek yurt-severleri uyarıyorlardı. Başkan Makarios'a karşı tertiplenen suikast, bir polis karakolunun gericiler tarafından işgali, teröristlerin kötücül eylemlerinin ne büyük tehlikeler gizlediğini başlangıçta kavrayamayan ve hattâ bizim uyarılarımızı abartmalı bulanların da gözlerini açtı. Sol milletvekilleri parlâmentoda hükümetten enerjik tedbirler almasını ve bu terörist örgütleri silâhsızlandırıp dağıtmasını istediler. 1970 yılı başında, AKEL milletvekilleri, terörist gruplara giren kişileri üç ay hapsedme hakkı da dahil olmak üzere hükümete olağanüstü yetkiler verilmesi teklifini de hiç ikircim göstermeden oyladılar.

Sol milletvekilleri öteden beri Rum ve Türk asıllı Kıbrıslıların iyi geçinmelerinden yana, şovininist ihtirasların ve kanlı kardeş kavgalarının körüklenmesine karşı olduklarını ilân etmişlerdir. Bilindiği gibi, 1963 Aralık ayında, Zürih-Londra Anlaşmalarının bazı hükümlerinden yararlanan emperyalistler, Kıbrıs Rumları ile Türkleri arasında kanlı çarpışmalar kışkırtabilmişlerdir. Ulusal kökenlerine bakılmaksızın Kıbrıs'ın bütün emekçilerinin kardeşçe işbirliği yapmaları uğrunda mücadele eden AKEL, daha o zaman yayımladığı bildirilerle, Kıbrıs Türklerinin başkaldırmasından ve diğer kışkırtıcı eylemlerden tamamiyle emperyalistlerin sorumlu olduklarını, Kıbrıs Cumhuriyeti'nde huzur yoksunluğundan, onun birlik ve bağımsızlığının sarsılmasından ancak emperyalizmin fayda umduğunu belirtmiştir.

AKEL ve parlâmentodaki temsilcileri, Makarios hükümetinin yurt içinde barış ve sükûnu sağlama tedbirlerini desteklediler ve Anayasa probleminin Kıbrıslılar tarafından barışçı çözümü için içerde görüşmeler yapılması fikrini tasviple karşıladılar. Biz bugün de Kıbrıs'ta iç görüşmelere devam edilmesinin biricik doğru yol olduğu kanısındayız. Esasen, emperyalist müdahalesini önlemenin ve Kıbrıs'a 1960 yılındaki gibi dışarıdan kararlar dayatılmasına karşı durmanın en emin yolu budur.

Tekrar ediyoruz: Kıbrıs sorunu ancak bütün halkın demokratik hak ve çıkarlarının tamamiyle korunup bağdaştırılacağı, bütünsel, gerçekten bağımsız ve eylemde egemen bir Kıbrıs devletinin yaratılmasıyla çözülebilir.

Sosyalist devrimin itici güçleri

KOSTAS PAFITIS — HÂMİT SAFARI

Marksizm-Leninizm teorisini öğrenmekte olanlar için hazırlanan bundan önceki yazımız, zamanımızın üç temel devrimci gücünün eylemlirliğı konusuna hasredilmisti. (1) Bu yazıda bir başka temel sorunu, sosyalist devrimin itici güçleri sorununu ele alacağız. Bu konuda kesin sonuçlara varılamayan çok karmaşık problemler vardır. Kardeş partiler bu problemleri kendi ülkelerinin somut koşullarına uygun olarak çözmektedirler. Esasen komünist partilerinin strateji ve taktiklerinin temeli, Marksist-Leninist teorinin genel prensipleridir.

Bu yazıyı hazırlayanlar, öncelikle gelişmiş kapitalist memleketlerde sosyalist devrimin itici güçlerine ilişkin sorunların yalnız bir kısmını ve kanılarınca bugünkü durumda aktüel önemi olanları ele almaktadırlar.

I.

XX. yüzyılın şimdiki döneminde devrimci hareketlerin sosyal temeli alabildiğine genişlemiştir. Kapitalist memleketlerde yığınların sosyal-politik aktiflikleri artmakta, karmaşık sosyal problemlere çözüm yolları bulma çabaları yoğunlaşmaktadır. Fakat çeşitli sınıfların ve sosyal grupların anti-monopolist eylemlerinin karakteri ve dolaysız nedenleri birbirinden farklıdır, bunların devrimci mücadele bakımından önemleri de birbirinin aynı değildir. Bu yüzden, devrimin itici güçleri konusunu incelerken, her şeyden önce şöyle bir soru ortaya çıkmaktadır: Sosyalist dönüşümler mücadelesinin yönetici gücü hangi sınıftır? Bu sorunun cevabı, devrimin itici güçleri hakkındaki Marksist-Leninist anlayışla sağ ve «sol» oportünistlerin görüşleri arasındaki uçurumu derhal belirlemesi bakımından çok önemlidir.

Sosyal-politik ilişkilerin ve sınıfsal güçlerin uluslararası alandaki durumlarının Marksist-Leninist tahlili, işçi sınıfının zamanımızın merkezinde yer aldığını göstermektedir. Uluslararası işçi sınıfının başlıca eseri olan dünya sosyalist sisteminin yaratılmasıyla bu sınıfın rolü ve önemi daha da artmıştır. Ve insanlığın, sömürüden, sınıfsal ve ulusal uzlaşmaz çelişkilerden kurtuluşu uğrunda, toplumun sosyalist temeller üzerinde yenibaştan kuruluşu için yürütülen mücadeleye öncülük eden de işte bu sınıftır.

Başlıca itici güç rolünü niçin işçi sınıfı oynuyor?

Burada, önce K. Marks, F. Engels ve V. I. Lenin'in bu sorunla ilgili bazı hükümleri üzerinde duracağız. Onlar, işçi sınıfının sömürüldüğü gerçeğini

(1) «Yeni Çağ», sayı 9, 1971.

tesbit etmek ve bunu suçlamakla yetinmediler, bu sömürünün özlüğünü de açıklamış ve proletaryanın, ezilen diğer bütün sınıflardan farklı olarak, insanın insanı sömürmesinin her türlüşünü ve ezginin bütün biçimlerini yoketmeden kendisini kurtarmasının imkânsız olduğunu belirttiler. Bilimsel sosyalizmin kurucuları, kapitalizmin gelişmesiyle işçi sınıfının toplumdaki gücünün artacağını, burjuvazinin sosyal tabanı durmadan daralırken, işçi sınıfının devrimci savaşta bütün emekçileri ve sömürülenleri kendi etrafında birleştireceğini öngördüler. K. Marks, F. Engels ve V. I. Lenin, işçi sınıfını burjuvaziye yok etme ve sosyalizmi kurma yeteneklerine sahip bir kuvvet haline getiren objektif ve sübjektif etkenlerin neler olduğunu ortaya koydular.

Marksiizm-Leninizm öğretisinin, sosyalist devrimde ve yeni toplum kuruculuğunda işçi sınıfının yöneticilik rolüne ilişkin temel hükümlerini hayat da doğrulamıştır. Bunların doğruluğu, Rusya'da Oktobr Devrimi'nin üstüngelmesiyle, dünya sosyalist devletler sisteminin varoluşu ve başarılı gelişmesiyle, bugün emperyalizme karşı, demokrasi ve sosyalizm uğrunda yürütülen ve dünya çapında yaygınlaşan mücadelede proletaryanın hegemonyasıyla de ispat edilmiştir.

Bugün, komünizmin düşmanları, işçi sınıfının yapısında ve durumunda meydana gelen en yeni değişimleri Marksistlerin güya gözönüne almadıklarını ve bu değişimlerin onun devrimci rolünü sözde ortadan kaldırdığını iddia ediyorlar. Fakat Marksistlere yöneltilen bu gibi suçlamalar temelsizdir. Söz konusu değişimlerin, burjuva ideologları ve oportünistlerinin iddialarıyla hiçbir ilişkisi olmayan özlüğünü ve sonuçlarını, bunların gerçek sosyal nedenlerini asıl Marksistler açıklayabilmişlerdir. Gerçekten de, son yirmi-otuz yıldır kapitalist memleketler işçi sınıfının yapısında, yaşam ve mücadele koşullarında esaslı değişimler olmuştur ve bunlar birtakım etkenlerin etkisi altında meydana gelmiştir. Bu etkenler içinde çağdaş politik, ekonomik ve sosyal gelişmenin birçok yanlarını ve süreçlerini kuvvetle etkileyen iki dünya sistemi — sosyalizm ve kapitalizm — arasındaki çarpışma son derecede önemli bir rol oynamaktadır. İşte bu çarpışmadır ki, emperyalizmin zamanımızdaki gelişmesinin birçok özelliğini belirlemektedir. Dünya sosyalist sisteminin ekonomik ve bilimsel-teknik ulaşimleri, sömürgeci rejimlerin yokedilmesi, bir yandan da işçi sınıfının (daha aşağıda sözünü edeceğimiz) baskısı, kapitalistleri, devrime «bedel ödemek», yani işçi sınıfına bazı hallerde belirli ekonomik ve sosyal tâvizler vermek, onu sömürmede, boğmada vb. daha az kaba ve maskeli biçimler aramak zorunda bırakmaktadır.

Çağdaş bilimsel-teknik devrim, zamanımız kapitalizminin üretimsel tabanında ve sosyal yapısında derin değişimlere yol açmaktadır. Bu devrimin işçi sınıfının yapısında ve durumunda sebep olduğu değişimler, son zamanlarda burjuva ideologları ve oportünistler tarafından alabildi-

ğine sömürüldüğü ve keskin bir ideolojik mücadele konusu haline geldiği için, biz bunları biraz daha ayrıntılı olarak inceleyeceğiz.

Bilimsel-teknik devrimin hızlandığı üretim yoğunlaşması ve sermaye santralizasyonu sonucu olarak, kapitalist toplumda proleterleşme süreci gelişmekte ve bu süreç, gittikçe daha geniş işçi tabakalarını, beden ve fikir emeği işçilerini kapsamaktadır. Hâlen aktif nüfus içinde ücretli emekle geçenlerin payı ABD'nde % 91,3'ü, İngiltere'de % 90,2'yi, Federal Almanya'da % 80,7'yi, Fransada % 75,6'yı, Japonya'da 60,7'yi bulmaktadır. Artık bilimsel-teknik devrimin objektif istemleri gereği olarak, ücretli emekle geçenler arasında yüksek vasıflı işçilerin nispi payı artıyor. XX. yüzyılın başında, gelişmiş kapitalist memleketler proletaryasının genel yığını içinde vasıflı ve yarı vasıflı işçilerin payı üçte ikiyi geçmezken, şimdi bu kategorilerin nispi payı bütün işçilerin hemen hemen onda dokuzuna yaklaşıyor. Yıllar geçtikçe, işçi sınıfı yalnız sayıca artmakla kalmıyor, genel öğrenim ve mesleki bilgi düzeyi, kültürel ve mânevî düzeyi de yükseliyor. İşçi sınıfı büyük işletmelerde yoğunlaşıyor. Sınıfsal çıkarlarını savunmada proletaryaya özgü azim ve sebatıyla kaynaşan bu yeni nitelikleri, onun toplumdaki politik-moral itibarını artırıyor.

Çağdaş kapitalizm, üretim bilim ve teknik alanlarındaki muazzam olanaklarından yararlanarak, işçileri ve emekçileri daha amansızca sömürüyor, tekellerin kazançlarını artırıyor, en geniş halk yığınlarına baskı yapmak, devrimci hareketi ezmek, saldırı harpleri açmak için kullandığı devlet makinesini güçlendiriyor. Bu durum kapitalizmin bütün şimdiye kadarki çelişkilerini keskinleştiriyor ve yenilerini doğuruyor. Emekle sermaye arasındaki çelişki yalnız keskinleşmekle kalmıyor, işçi sınıfının ve bütün emekçilerin çıkarları ile finans oligarşisinin çıkarları arasındaki uzlaşmaz çelişki de daha çok derinleşiyor. En çetin sınıf savaşlarına sahne olan cephe durmadan genişliyor.

Kapitalist toplumda hiçbir sınıf devrimci mücadelede işçi sınıfı kadar zengin tecrübeye sahip değildir. İşçi sınıfının politik bilinçliliği, örgütlenme düzeyinin yükselmesinde, proletaryanın savaşkan kesiminin ve diğer emekçi müfrezelerinin, emperyalizme karşı, barış ve sosyal ilerilik için savaşan komünist ve işçi partilerinde birleşmesinde en parlak ifadesini bulmaktadır. Kapitalist memleketler işçilerinin, hayati çıkarlarını savunmak için tekellerin egemenliğine karşı mücadele etmek amacıyla sendika birliklerinde elele vermelerindeki gelişme de, bu memleketler proletaryasının örgütlenme düzeyinin yükseldiğini göstermektedir.

Burjuva ideologlarıyla oportünistlerin şu iddiaları da tamamiyle temelsizdir: Toplumda güya «proletersizleşme» süreci devam ediyormuş, onların hesaplarına göre yüzyılımızın sonunda gelişmiş kapitalist memleketlerde işçi sınıfının halk içindeki oranı yalnız % 3—4 kadar olacaktı ve işçi sınıfı devrimciliğini sözümona kaybetmiş. Burjuva ideologları ve opor-

tünistler, bu uydurma tez'e dayanarak, tarihsel-devrimci girişimin artık işçi sınıfından diğer sosyal güçlere geçmekte olduğunu ispata çalışıyorlar. Örneğin R. Garodi aydınlardan ve orta tabakalardan oluşan bir «yeni tarihsel blok»u, F. Marek «devrimci aydınlar»ı, H. Markuze de ulusal azınlıklardan, mültecilerden, lümpen proleterlerden, üniversitelilerden vb. oluşan sözümona «entegre olmamış» tabaka ve sınıfları «işçi sınıfı» kavramının yerine koyma çabasındadırlar. Böyle görüşleri ortaya atanlar, oluşma halindeki değişikliklerin özlüğünü tahrif ettikten başka, yalanlamaya kalkıştıkları teorinin esaslarını iyi bilmediklerini de açığa vurmuş olmaktadır.

Şimdi işçi sınıfı sayıca da büyük bir güçtür. Ne var ki, Marksistler, sosyalist devrimin önderi sıfatıyla işçi sınıfının gücünü hiçbir zaman onun sadece sayısına bakarak belirlemezler. V. İ. Lenin, işçi sınıfının gücünün, genellikle onun toplumdaki nicel payından kat kat büyük olduğunu bilime dayanarak ispat etmiştir.

Bilimsel-teknik devrimin etkisiyle işçi sınıfının sayıca azalmakta olduğunu iddia etmek, çağdaş proletaryanın terkinde durmadan artmakta olan karmaşıklık ve çok çeşitliliği küçümsemek demektir. Yalnız eski, «geleneksel» üretim kollarında çalışan işçilerin sayısında bir azalma var. Ama Marksistler işçi sınıfını hiçbir zaman, onun sadece şu veya bu müfrezesi olarak görmüyorlar. Marksistlerin kanısınca, toplumsal üretimin gelişmesiyle, yeni üretim kolları ve alanlarının meydana gelmesiyle, proletaryanın yapısında da değişimler olacaktır. Bilimsel-teknik devrimin en önemli sonucu işçi sınıfının yeni müfrezelerini meydana getirmesidir. Hem beden emeği, hem de giderek daha büyük ölçüde fikir emeğiyle çalışanlardan oluşan bu yeni müfrezelerin doğuşunu, burjuva istatistikleri genellikle yansıtmaz. Ama bütün bunlara rağmen, üretim araçlarından yoksun ücretli işçilerin sınıfı olarak proletaryanın özlüğü ve artık-değer elde etme temeline dayanan kapitalist sömürünün özlüğü değişmez.

«Sol» oportünistler, proletaryanın güya «burjuvalaştığı» ve bu yüzden de devrimcilik ruhunu «yitirdiği» tezini desteklemeye yelteniyorlar. Böyleleri, 1950—60 yıllarında bazı ücretli işçi tabakalarının yaşama düzeyinin nispeten yükselmesinin gerçek nedenlerini ve sosyal anlamını yanlış açıdan gösteriyorlar. Gerçekteyse, işçi ücretlerinde görülen nispi artış, işçi sınıfının ve bütün emekçilerin yürüttükleri uzun, çetin ve örgütlü mücadelenin sonucudur. Bu, bir yandan da, çağdaş emperyalizmin, iki karşıt sistem — sosyalizm ve kapitalizm — arasındaki mücadelenin yeni koşullarına kendini uydurma çabalarının sonucudur. Ama öte yandan, tekeller, yapmak zorunda kaldıkları bu tâvizleri, işçi ücretlerindeki artıştan daha büyük bir hızla telâfi ediyorlar: Bütün emekçilerin emeğini yoğunlaştırıp sömürüyü şiddetlendirerek onları en ince usullerle maddeten ve mânen soyarak, verdiklerini kat kat fazlasıyla geri alıyorlar.

Proletaryanın yaşama koşullarındaki bazı değişmeler, onun sömürülen ve ezilen bir sınıf olma durumuna hiç de son vermemiştir. Proletaryanın burjuvaziyle uzlaşmaz çelişkileri de keskinliğinden bir şey yitirmiş değildir. Netekim, grev hareketindeki canlılık bunu en inandırıcı biçimde göstermektedir. Bütün kapitalist memleketlerde grev savaşlarına katılanların toplam sayısı 1965 yılında 36 milyon, 1968'de 57 milyon, 1970'te 64 milyon kişiyi buluyordu. Ama daha 1971 yılının ilk altı ayında, yalnız gelişmiş sanayiye sahip kapitalist memleketlerde grevlere 30 milyondan fazla kişinin katıldığı görüldü. Sınıf savaşı, değişik memleketlerde ve başka başka dönemlerde elbette birbirinden farklı bir karakter ve keskinlik göstermektedir.

Bununla beraber, çeşitli kapitalist memleketlerde çağdaş işçi hareketinin bazı zayıf yanları da var. Çağdaş işçi hareketini bu memleketlerin her birinde iç koşulların, burjuvazinin yeni sosyal demagoji metotlarının, anti-komünist propagandanın vb. belirli ölçüde etkilediği bir gerçektir. Ve bu yüzdendir ki, işçi sınıfı, savaşkanlık ve bilinç bakımından yükselmekle beraber, saflarında kapitalizm yanlısı ve reformist bazı düşünce, duygu ve hayaller hâlâ tutunmakta, hattâ bazı tabakalarında bunların sağlamlaştığı bile görülmektedir. İşçi hareketinin bazı müfrezelerinde sağcı-opportunist eğilimlerin kuvvetlendiği de görülüyor. Aşırı sol akımların belirli ölçüde yaygınlaştığı da bilinmektedir.

İşçi sınıfı, kapitalizmin mezar kazıcısı ve sınıfsız komünist toplumun yaratıcısıdır. Onun bu evrensel-tarihi objektif rolünü, işçi sınıfının şu veya bu tabakalarının ya da ulusal müfrezelerinin her somut tarihsel durumda gösterebildikleri devrimciliğin derecesiyle karıştırmak bağışlanmaz bir hata olur. K. Marks bundan titizlikle kaçınmayı salık veriyordu. Gel gör ki, şimdiki revizyonistler, çağdaş proletaryanın devrimcilik ruhunu «yitirdiği»ni iddia etmek suretiyle, işte bu hataya düşmektedirler. Böyle bir iddiada bulunmak, proletaryanın birtakım nedenler yüzünden toplumun politik yaşantısında ilerici ve öncü güç rolünü henüz oynamadığı memleketlerde, onun sınıf bilincini geliştirme yönünde gereken karmaşık ve alabildiğine zor çalışmalardan kaçınmak demektir.

İşçi hareketinde komünist partilerinin durumunun sağlamlaşması, proletaryanın evrensel-tarihi ödevini başarıyla yerine getirmesinin garantisidir. V. İ. Lenin, ancak yığınlara sınıksız bağlı, demokratik santralizm prensipleri üzerinde kurulmuş, birleşik ve savaşım gücüne sahip bir politik örgütün, işçi sınıfını ve emekçileri devrimci mücadelede birleştirebileceğini, onların çıkarlarını savunabileceğini ve olanca çabalarını iktidarı ele geçirme hazırlığına yönltebileceğini belirtir.

Komünistler, işçi yığınlarını kapitalizme karşı aktif mücadeleye çekmeye çalışmaktadırlar. Bu alanda da, öncelikle sosyal-demokrat partilerine ve onların etkisi altındaki işçi sınıfı örgütlerine karşı tutum problemi birinci

plânda yer almaktadır. İşçi sınıfının — mücadelede başarı için şart olan — birliğini sağlamak için gayret sarfeden komünistler, sosyalistlerle ve sosyal-demokratlarla işbirliği biçimleri aramaktadırlar. Komünistlerin girişimleri sayesinde, bu yolda artık belirli başarılar sağlanmıştır. Proletaryanın bütün müfrezeleriyle, siyasal ve sendikal örgütleriyle dayanışma yanlısı olan komünistler, bu yolda yürürken kendi devrimci Marksist-Leninist fikir ve inançlarından zerrece fedakârlık yapmıyor; reformizmin, sağ ve «sol» oportünizmin ideoloji ve pratiğini eleştirmeye devam ediyorlar. Kardeş partilerin 1969 yılı danışma toplantısının tesbit ettiği gibi, «birlik doğrultusu, anti-emperyalist savaşta işçi hareketinin olanaklarını artırmakta, bu savaşa proletaryanın şimdiye kadar örgütlenmemiş olan veya burjuva partilerinin ardından yürüyegelen kısmının da katılmasına imkân vermektedir».

Son yıllarda, kapitalist memleketlerde örgütlenme bakımından epey gelişme gösteren işçi sınıfı, demokratik ve sosyalist idealler uğrunda cesur, atılgan bir ruhla ve birlik halinde mücadele yürütmektedir. Bu sayede geniş yığınları da peşinden götürebilmekte, metaneti ve fedakârlığıyla örnek olarak diğer emekçi tabakalarını kendi yanına çekmektedir.

II.

Kapitalist düzenin yokedilmesinde, toplumun devrimci temeller üzerinde yeniden kurulmasında, işçi sınıfının yanısıra diğer hangi sınıf ve sosyal tabakaların çıkarları vardır?

İşçilerin proleter olmayan emekçi tabakalarıyla sıkı ittifakı olmadan, proletaryanın iktidarı ele geçirmesi ve sosyalizmin kurulması düşünülemez. Proleter olmayan emekçi tabakaları, ekonomik ve politik durumları icabı, objektif olarak sosyalist dönüşümlerden yanadırlar.

Lenin'in, devrimci işçi hareketinde köylülerin sağlam bir müttefik olduğu hakkındaki hükmü bugünkü koşullarda da geçerlidir. Köylüler, bazan kararsızlık gösterebilirler de, toplumun sosyalist temeller üzerinde yenibaştan kuruluşu için proletaryanın yöneticiliğinde aktif olarak savaşabilirler.

Devlet-tekel kapitalizminin hüküm sürdüğü memleketlerde, bilimsel-teknik devrimin etkisiyle köylüler arasında sınıfsal ayrışma hızlanmakta, küçük ve orta çiftçiler yıkıma uğramaktadırlar. Bazı memleketlerde köy proletaryası çoğalmakta ve köyden şehre yığınsal bir akın olmaktadır. Bu yüzden son yirmi yıl içinde, köy ekonomisi alanındaki aktif nüfus sayısı hemen hemen iki defa azalmıştır. Devlet-tekel kapitalizmi ülkelerinde halk içinde köylülerin nispi payı çok değişiktir. ABD ve İngiltere gibi memleketlerde köy ekonomisinde çalışanların sayısı % 4 ile 6 arasında değişirken, Farnsa, İtalya ve Japonya'da köylüler aktif nüfusun beşte biri kadardır. Ama sorun, köylülerin yalnız sayısından ve maddi üretimde önemli bir rol oynamalarından ibaret değildir. Tekellerin giderek artan ezgisinin bir

bütün olarak köylülerin durumunu belirlemeye devam etmekte olması da önemli bir sorundur.

İşte bu yüzden, emekçi köylüler doğrudan doğruya tekellere ve burjuva hükümetlerinin köylü düşmanı politikasına karşı mücadele etmektedirler. Köylülerin, ileri sürdükleri istekleri savunurken, işçi sınıfının kullandığı grev, gösteri ve mitingler gibi biçim ve araçlara sık sık başvurdukları görülmektedir. Örneğin, 1971 yılı ilkbaharında Belçika köylüleri büyük bir gösteri yürüyüşü düzenlemiş ve «Ortak Pazar»ın tarım politikasını, Fransız şarap üreticileri de hükümetin şarap fiyatları politikasını vb. protesto etmişlerdir. Köylüler haklarını savunurken işçi sınıfıyla eylem-birliği yanlısı olduklarını açıklamaktadırlar, çünkü kendi hayati problemlerini ancak bu sınıfla ittifak kurarak ve onun yöneticiliğinde mücadele ederek çözebileceklerini gittikçe daha iyi anlamaktadırlar.

Şimdi işçi sınıfının müttefiki olan aydınlar üzerinde duralım. Vaktiyle sermaye egemenliğine karşı devrimci mücadeleye aydınların yalnız öncü temsilcileri katılıyordu, şimdi fikir emekçilerinin en geniş tabakalarının bu mücadele saflarına girdikleri görülmektedir. Bilimsel-teknik devrim sırasında aydınlar, nispeten dar ve sınırlı bir zümre olmaktan çıkarak, toplumun, bütün sınıf ve gruplardan doğan, en yığınsal tabakalarından biri haline gelmiştir. Başlıca kapitalist memleketlerde öncelikle fikir emeği işlerinde çalışanlar, bütün çalışanların % 30—45 kadarını kapsamaktadır. Aydınların esas yığınının büyük sermaye tarafından doğrudan sömürülmesi olayı daha büyük bir rol oynamaktadır. Bu da, emekçi aydınların sosyal çıkarlarının işçi sınıfının çıkarlarıyla daha sıkı biçimde örüldüğünü anlamına gelmektedir. Komünist ve işçi partilerinin 1969 yılı Danışma Toplantısında belirtildiği gibi, «Fikir ve beden emeği işçileri arasındaki ittifak, barış, demokrasi ve sosyal ilerilik mücadelesinde gittikçe daha önemli bir kuvvet haline gelmektedir.»

Aydınların, bugün kendi yeni sosyal durumlarını, yani ücretli emek ordusunun müfrezelerinden biri haline geldikleri gerçeğini doğru biçimde anlamalarına engel olan bir dizi objektif ve sübjektif nedenler vardır. Bu da doğaldır. Aralarında, özellikle, avangart ve elit tabaka oldukları psikolojisi geniş ölçüde yayılmaktadır. Bir başka deyişle, aydınların gerçek durumundaki değişmelerin yanısıra, her zaman bunlara uygun ideolojik ve sosyal-psikolojik tepkilerin de doğduğu görülmektedir.

Gözönünde tutmamız gereken bir gerçek de şudur: Aydınların sosyal yapısı genişlemiş, bu yapıda imtiyazlı sınıflar temsilcilerinin nispi payı azalmış olsa da, esas kısmı şehir ve köy orta tabakaları temsilcileridir. Bunlar, devrimci mücadeleye aktif olarak katılırken, ona yalnız bilgi ve enerjilerini katmakla kalmıyor, küçük burjuva sosyal çevresinin özelliklerine bağlı önyargılar bagajını da kaçınılmaz olarak beraberlerinde getiriyorlar.

Kapitalist dünyada zamanımızda yürütölmekte olan sosyal-politik mücadelenin belirgin çizgilerinden biri, genellikle gençliğin, özellikle de üniversite öğrencilerinin eylemlerindeki olağanüstü yığınsallık ve kesinliktir. Yarının sahipleri olan genç kuşağın gittikçe daha geniş grupları, ideallerini ve ümitlerini artık toplumu sosyalist temeller üzerinde kurma ölküsüyle bağıyorlar. Emperyalizmin ideolog ve politikacıları, artık yalnız emekçi gençlerin değil, varlıklı tabakalardan gelen öğrenimli gençlerden bir kısmının da açıkça kapitalizmin karşısına geçmekte olması yüzünden tedirgindirler. Komünistler gelişen gençlik hareketini, bu arada üniversite öğrencileri hareketini, genel anti-monopolist mücadelenin önemli etkenlerinden biri olarak görüyorlar. Aynı zamanda, kapitalist memleketlerde muhalefet gençliğinin bir kısmını etrafında toplayan «yeni sol» hareketiyle belirli ve çoğu hallerde ciddi politik-ideolojik karakterli ayrımları da gizlemiyor ve maskeleyiyorlar. Gençlik hareketi, ancak işçilerin devrimci hareketiyle bilinçli olarak ve kesinlikle birleştiği takdirde başarılı olabilir, Kardeş partilerin 1969 yılı danışma toplantısının belirttiği gibi, komünistler, gençlik hareketi saflarında bilimsel sosyalizm fikirlerini yaymakta, gençliği etkileyebilecek sözde devrimci çeşitli fikirlerin gizlediği tehlikeyi açıklamakta, onlara, emperyalizme karşı savaşta ve öz çıkarlarını savunmada doğru yolu bulmasına yardım etmeye çalışmaktadırlar.

Son zamanlarda proletaryanın sınıfsal savaşının ve anti-monopolist hareketin sosyal temelinin genişlediğinden söz ederken, emekçilerin yığınsal bir tabakası olan kadınlar arasındaki değişmelere de değinmeden geçemeyiz. Çağdaş kapitalist üretimde çalışan kadınların sayısı artmaktadır. Onlar, emeklerinin ödenmesinde her türlü ayrıma son verilmesinde, kendilerine tamamiyle eşit yurttaşlık hakları tanınmasında, analık yardımları konusunda etkili tedbirler alınmasında vb. daha enerjik biçimde ısrar etmektedirler.

Emperyalist saldırıya karşı, barış ve demokratik haklar için yürütölen savaşa, dindarların önemli tabakalarının da günden güne artan ölçülerde katıldıkları görölmektedir.

Bu hareketlerin, işçi sınıfı ve bütün emekçiler tarafından yürütölen mücadeleyle birleşmesi, zamanımızın devrimci güclerini artırmaktadır. Böylelikle, gelişmiş kapitalist memleketlerin sosyal yapısında son yirmi yıldır tanık olduğumuz değişmeler, geniş anti-monopolist koalisyonlar meydana getirilmesine, işçi sınıfı, köylüler, emekçi aydınlar, şehir ve köy orta tabakaları ittifakının sağlamlaşmasına objektif olarak yardım etmektedir.

III.

Devrimci hareketin pratiği, mücadelede başarıya ulaşmanın, proletarya ile bütün diğer sömürölen sınıf ve tabakalar arasında bir ittifak kurulmasına ve şu veya bu memlekette kapitalistler sınıfı içindeki çelişkilerin

gözönüne alınmasına bağlı olduğu gibi, uluslararası alanda kuvvetlerin durumunu, devletler sistemi içinde, bu arada komşu devletler arasında şu veya bu memleketin durumundaki özellikleri dikkatle gözönünde bulundurma hünerine de bağlı olduğunu göstermektedir.

V. I. Lenin şöyle diyordu: «Daha güçlü olan düşman, ancak pek büyük çabalar harcıyarak, düşmanlar arasında belirecek her «çatlak»tan — velevki en küçük olsun —, ve çeşitli memleketlerin burjuvazisi arasında, her memleketin içindeki burjuvazinin çeşitli grupları veya türleri arasında belirecek her çıkar çatışmasından olduğu gibi, hattâ geçici, kararsız, çürük, güvenilir, şartlı olduğunu bildiğimiz halde, bize yığınsal bir müttefik kazandırabilecek her olanaktan da — velevki en küçük olsun —, *mutlaka* ve büyük bir titizlikle, dikkatle, temkinli ve akıllıca faydalanıldığı takdirde yenilebilir. Bunu anlamayan kimse, Marksizmin, *genellikle* bilimsel çağdaş sosyalizmin zerresini bile anlamamış demektir... Ve bu söylediğimiz, politik egemenliğin proletarya tarafından ele geçirilmesinden önceki ve sonraki dönemleri aynı derecede kapsar.» (c. 41, s. 55). Lenin'in bu yönergesi bugün de aktüelliğini korumaktadır.

Burjuvazinin çeşitli müfrezeleri ve çeşitli partileri arasındaki çelişkilerden faydalanma sorununu ele alalım. Burjuvazi daha önce de yekpâre bir sınıf değildi. Şimdi içindeki ayrışma daha da büyüdü. Burjuva politik partileri arasında mücadele gitgide daha çok şiddetlendi, burjuva hükümet bunalımları sıklaştı. Gücünün doruğuna varmış tekeli zümre ile orta ve küçük kapitalistler yığını arasındaki çelişmeler artıyor. İşçi sınıfı ve komünistler bu çelişmeleri dikkatle gözönüne alıyor, varlıklı sınıflar içinde çıkarları tekeli zümrenin çıkarlarıyla — geçici de olsa — çatışan grupları, sosyalizm uğrunda mücadelelenin organik bir parçası olan genel demokratik harekete çekmeye çalışıyorlar.

Çoğu gelişmiş kapitalist memleketlerde toplum her bakımdan militarize ediliyor. Emperyalizm demokratik özgürlükleri boğuyor. Sosyal-politik hayatı faşistleştirme eğilimi ona özgü bir iştir. Bu büyük tehlike karşısında, işçi sınıfı ve komünistler, halkın en geniş tabakalarını, bu arada kendi tutum ve ideolojilerini paylaşmayanları da, emperyalizme karşı mücadele için seferber ediyor ve birleştiriyorlar.

Çağdaş dünya devrimci hareketi, sosyalizmin uluslararası durumunun sağlamaşması koşulları içinde gelişiyor. Dünya sosyalist sistemi zamanımızın öncü devrimci gücüdür. Bu sistemin varlığı bütün barış ve sosyalizm savaşçılarının gücüne güç katmakta; zira bu sistem durmadan artan ekonomi ve savunma gücüne dayanarak emperyalizmi geriletmekte, onun karşı-devrimler ihraç etme olanaklarını sınırlamakta, emperyalist saldırı politikasına karşı savaşmakta, barışı olanca gücüyle savunmakta, halkların devrimci ve kurtuluşçu savaşını her araçla desteklemektedir. Sosyalist devletler halklarının başkanları, kapitalist memleketlerin emekçilerini sosyal

ilerilik uğrındaki mücadelelerinde daima esinlemektedir. Fakat, memleketlerin her birinde, burjuva düzeninin, ancak işçi sınıfı ve geniş halk yığınları tarafından gerçekleştirilecek sosyalist devrimle yokedilebileceği şüphesizdir.

Ulusal kurtuluş hareketi uluslararası işçi sınıfının müttefiğidir. Gerçi bunların çözmeye çalıştıkları sorunlar başka başkadır, fakat emperyalizmin kişiliğinde düşmanları ortaktır. Geçmişte sömürge ve yarı-sömürgeler emperyalizmin yedek güçler deposuydu. Bugün sömürgeciliğin çökmesi koşullarında durum değişti. Artık kapitalizm için, halkları ekonomik bakımdan kendine bağlamak, onların ulusal zenginliklerini talan etmek çok daha zorlaştı. Ulusal kurtuluş hareketi, emperyalizme birbirinden ağır darbeler indiriyor. Bu hareket zamanımızın büyük bir devrimci gücü oldu.

Emperyalistler, dünya sosyalist sistemine, uluslararası işçi sınıfına ve ulusal kurtuluş hareketine karşı mücadelelerinde çoğu kare tekcephe halinde birleşiyorlar. Fakat bu olay, aralarında hızlı bilimsel-tekniksel ilerleme koşullarının keskinleştirdiği çelişkileri gideremiyor. Bu yüzden de, evvelce olduğu gibi bugün de, emperyalistler-arası köklü ve çözümsüz çelişkiler devrimci hareket için bir ek kuvvet kaynağı olabilmektedir.

★

Gelişmiş kapitalist memleketlerde sınıf savaşının şiddetlenmesi, bugün sosyalist devrim için yalnız maddi önkoşulların değil, aynı zamanda sosyal-politik önkoşulların olgunlaşmasının hızla devam ettiğini göstermektedir. Bunlardan başarıyla faydalanma işi, kesinlikle, işçi sınıfının, kendi saflarında kenetli bir birlik sağlamasına, bütün anti-monopolist güçleri geniş bir koalisyonda birleştirme ve yönetme kabiliyetine bağlıdır.

«İnsancıl» sosyalizmin gerçek yüzü

Marksist olmayan çeşitli terörler arasında «insancıl» sosyalizm görüşlerinin özel bir yeri vardır. Burjuva dünyasındaki aydınların belirli çevrelerinde türeyen bu görüşlerin sosyalist memleketlerde yayılması için denemeler yapılmıştır ve yapılmaktadır. Emperyalizm ideologlarının, anti-komünist eylemlerinde bu «insancıl» sosyalizm fikirlerinden yararlanmaları rasgele bir şey değildir.

«İnsancıl» ya da bazan kullanılan deyiimiyle «insan yüzü» sosyalizmin hemen hemen bütün taraftarları, Marks'a ve kimileri Lenin'e de yönelerek, onların öğretisinin gerçek yorumcuları olduklarını iddia ediyorlar. Marksizme sempatisi olan, fakat onu yeteri kadar kavramamış bulunan bazı kimseler, belki bu yüzden, bu görüşlerin gerçek felsefi-politik içeriğini çoğu zaman anıyamıyorlar.

Bir hayli sisli ve belirsiz bir akım olan «insancıl» sosyalizmi, bir yandan, kendilerini Marksist sayan, fakat gerçekte revizyonizmin mevzilerinde yer almış olan kimseler (E. Fişer, R. Garodi, T. Petkof, L. Kolakovski, G. Petroviç, S. Stoyanoviç, K. Kosik, O. Şik vb.), bir yandan da, E. From ve E. Bloh gibi liberal görüşlü bazı burjuva ideologları temsil etmektedirler.

Onların felsefi görüşleri yamalı bir bohçayı andırır ve bütünsel bir dünya görüşünden yoksundur. Bu da, Marksizmin monistik (birci) karakterini sistemli olarak reddeden ve devrimci teoride çeşitli «yorumlar»a veya «variantlar»a yol açan yönelimler için gayet doğaldır. «İnsancıl» sosyalizmin taraftarı, aynı zamanda, Marks'ın mirasını ve Leninizmi kendi görüşlerine göre yorumlayanlara ve reel olarak varolan sosyalizme olumsuz tutum alanlara şu veya bu ölçüde yaklaşmaktadırlar.

I

«İnsancıl» sosyalistlerin çoğu, «yeniden okunan» Marks'ı, felsefi önemini inkâr ettikleri Leninizme karşı koyma çabasında birleşiyorlar. Örneğin, E. Fişer son broşürlerinin birinde, Marksizm-Leninizmin tam bir bilimsel teori olarak zaten varolmadığı iddiasını ileri sürüyor. Ona göre yalnız Marksizm vardır, ve bu da, toplumsal olgu ve süreçleri inceleme metodolojisidir, ve bir de «sınıfsız toplum ütosisidir». Bu sınıfsız toplumda «devlete, insanlar üzerindeki egemenlik ölüp gidecek ve yalnız insanı amaç edinen özgürlük dünyası başlayacaktır». Leninizme gelince, Fişer onu Marks'ın öğretisinden koparıp ayırmakta ve «geri kalmış bir memlekette gerçekleştirilecek devrimin» stratejisine, aynı zamanda, bu devrime öncülük edecek partiye ilişkin görüşlere indirgemektedir. Buna göre, «profesyonel devrimciler tarafından iyice örgütlenen parti, yığınlara politik bilinç

aşılmalı, işçilerin köylülerle ittifakını gerçekleştirmeli, proletarya diktatörlüğünü kurup sağlamlaştırmalıdır» (Ernst Fischer. Die Revolution ist anderes. Reinbek bei Hamburg, 1971, S. 51).

Görüldüğü gibi, bu düşünceler hiç de orijinal değildir, ve bizim böyle uzunca bir alıntı yapmamızın nedeni de, «insancıl» sosyalizmin en belli-başlı niteliklerini Fişer'in olanca açıklığıyla nasıl ortaya koyduğunu göstermektir.

Demek ki, Leninizm Marksizmden «ayrı» imiş. Peki, sonra? Leninizmi tahrif çabalarına rağmen, çağdaş Marksizmi Leninizmsiz düşünmenin bile olanaksızlığını «insancıl» sosyalistler de anlamamazlık edemezler. Onlar kendi kendilerine yarattıkları çelişkiden sıyrılabilmek için şöyle bir çareye başvuruyorlar: Marksizmin «tekyanlı» olduğunu iddia ederek ve bu «tekyanlılığı» giderdiklerini ileri sürerek, Marks'ın sosyal hayat anlayışında «düzeltmeler» yapıyorlar.

Marks'ı «yeniden okunma» fikri de bundan doğuyor. «Yabancılaşmama» ve «tam» insan ütopyesi'ni de, Marks'ın gerçek görüşlerinin odak noktası olduğunu söylüyorlar.

«Insancıl» sosyalistler, Marks'ın öğretisinin bütün zenginliğini reddediyor, felsefi antropolizm ruhunda tahrif ediyor, yani insanın özlüğünü soyutlaştırıyor ve bu soyut anlayışı, insanın somut tarihsel varlığı koşullarına karşıt koyuyorlar. Ve Marksizmi «insancıllaştıranlar», bu esas dayanarak, sosyalist ülkeler komünist partilerini, sosyalist devrimin sosyal ve politik yanlarını «insancıl» yanlarının zararına mutlaklaştırmakla suçluyorlar. Onlara göre, işte bu yüzdendir ki, reel sosyalizm henüz «gerçek» sosyalizm değildir; çünkü demokrasiden güya ayrılmış ve «bürokratik santralizm»e, «etatizm»e, «devlet cihazı diktatörlüğü»ne dönüşmüştür. Sosyalizmde insanın yabancılaşmasının, kapitalizmde olduğu gibi, sürüp gittiğini ve hattâ bazı bakımlardan kuvvetlendiğini de söylüyorlar. (Bak: E. Fromm, Das Menschenbild bei Marx, Frankfurt Main, 1963, S. 48—71).

Bu gibi fikirler, gerçekte neo-kantçılık prensiplerine, sosyalizmi, maddi üretim gelişmesinin objektif eğilimleri ve sınıf savaşının değil, soyut ideallerin ve ahlâk tasarımlarının gerektirdiği yolundan yaklaşmaktadır.

Marksizmi «insancıllaştırma»ya kalkışanların «tam» insana ilişkin soyut düşüncelerindeyse, genç-hegelciliğin sosyal hayatla bireysel hayatı birbirine karşıtkoyma biçiminde yeniden canlanmasına görmek zor değildir. Bunun Marks'la hiçbir ilişkisi yoktur. Zira Marks, daha «Deutsch-Französische Jahrbücher»in yayınlandığı dönemde, toplumsal gelişme yolları hakkında Marksizme kadarki görüşlerle yaptığı tartışmalarda, sonraları da «Foyerbah'a dair tezler» de şu temele dayanıyordu: İnsan, özlüğü itibarıyla toplumsal ilişkiler toplamıdır ve ancak gerçekliği (toplumu, ortamı, hayatı) değiştirmek suretiyle kendi kendini değiştire-

bilir. Bundan ötürü, sosyal devrim, birtakım dış strüktürleri basit bir değiştirme olgusu değil, insan hayatının özlüğünü belirleyen temeli, dolayısıyla insanı da değiştirme olgusudur. Bugün «insancıl» sosyalistler, bir zamanlar Marks ve Engels'in alaya aldıkları sözde «gerçek» sosyalistler gibi, seleflerinin idealist tezlerini Marks'a atfetmekle, Marksizmin — kendi deyişleriyle — «tekyanlılığını» gidermektedirler. Aslındaysa, yaptıkları iş Marks'ın red ve nefret ettiği şeyi tekrarlamaktan başka bir şey değildir.

«İnancılar»ın görüşlerindeki idealist eğilimleri meydana çıkarmak için, tarihin derinliklerine inmeye de lüzum yoktur. Bu eğilimler, Marks'ın materyalist felsefesini idealist görüşle yorumlanan «pratiğin felsefesi» ile değiştirmeyi «moda» haline getiren «Praksis» dergisi yayıncılarının denemelerinde de, Marksizmi ya Froydizm ve «hayatın felsefesi»yle (From'un yaptığı gibi), ya ekzistansiyalizm (varoluşçuluk) unsurlarıyla (Garodi), ya da Bloh'un «ümit felsefesi»yle (Fişer) birleştirme çabalarında da açıkça görülmektedir.

Marks'ın ilk eserlerini keyfi olarak yorumlamak ve bunları olgunlaşmış Marks'ın eserlerine, aynı zamanda Engels'e ve Lenin'e karşı koymak suretiyle Marks'ı «yeniden okumak» fikrinde de hiçbir orijinallik yoktur. Bu, Fişer ve ortakları tipinden, hattâ From tipinden zamanımız revisyonistlerinin buluşu da değildir. «İnsancılaştırma» görüşü açısından Marks'ı «yeniden keşfetme»nin şaibeli şerefi, herhalde, Belçikalı sağcı reformistlerden G. dö Man'a aittir. Kendisi, bu fikri 1930'ların başlarında, Marks'ın «1844 yılı ekonomik-felsefi elyazıları»nın basılmasından sonra yaymaya çalışmıştır.

Marks'ı «insancılaştırma» iddiasındakilerin bugünkü türedileri, acaba kendi sosyalizm görüşlerini esaslandırmada ilkesel bakımdan yeni ve daha inandırıcı bazı kanıtlar ortaya koyabilmişler midir?

Bu soruya olumlu cevap verebilmek için dayanılacak temel yoktur. Aslına bakılırsa, «insancıl» sosyalizm taraftarları, insanın yabancılaşması kategorisini, «yeni tarzda okunan» Marks'ın en önemli kavramlarından biri haline getirmişlerdir. İşin dikkate değer yanı şudur ki, onlar, bu kategorinin Marksist öğretinin yapısındaki rolünü ve bu öğretinin tam bir bilimsel görüşler sistemi olarak varlığının temeli olan en önemli kavramlarla (üretim güçleri, üretim ilişkileri, altyapı ve üstyapının karşılıklı etkileri, değer, artık-değer vb.) bağıntılarında oynadığı rolü anlamadıktan başka, üstelik onu bir de yalan-yanlış yorumlamışlardır.

Bilindiği gibi, Marksist anlayışa göre yabancılaşma, her şeyden önce, insan emeğinin ve emek ürünlerinin objektif olarak başınabuyruk bir kuvvete, insana hükmeden ve düşmanlık eden bir kuvvete dönüşmesi anlamına gelir. Yabancılaşma, sömürü toplumunun eski işbölümüne ve özel mülkiyete dayanan sömürücü toplumun tarihsel geçici ilişkileriyle bağlantılıdır. Marks, daha «1844 yılı ekonomik-felsefi elyazıları»nda

emeğin yabancılaşmasının tahliline büyük bir önem veriyordu. Ve yabancılaşmanın maddi temeli'olan kapitalist mülkiyetin ve sömürünün yokedilmesini insanın sosyal kurtuluşunun esas koşulu saydığını belirtiyordu.

«İnsancıl» sosyalistler ise, tam tersine kapitalist mülkiyete elkoymanın, üretim araçlarını sosyalistçe kamulaştırmanın önemini küçümsüyorlar. Onlar, sosyalist ülkelerde eski yabancılaşmanın güya devam etmekte olduğunu, üstelik bunun politik egemenlikle bağlı yeni biçimlerinin de ortaya çıktığını iddia ediyorlar. Kısacası, devletin sınıfsal özlüğünü, sermayenin egemenliği ile proletaryanın ve emekçilerin egemenliği arasındaki köklü farkı görmezlikten geliyorlar. Ayrıca, politik egemenliğe son verilmeden bütün yabancılaşma biçimlerini ortadan kaldırmanın da olanaksızlığını iddia eden «insancıl» sosyalistler, komünist toplumsal kuruluşun ilk aşaması olan sosyalizmin özellikleri ile tamamlanmış komünizmin özelliklerini birbirine karıştırıyorlar.

Sosyalist devrim, yabancılaşmanın esas biçimlerini gidermekte, emeği sömürüden kurtarmakta, insanın yaratıcı olanaklarını daha tam olarak meydana çıkaran ve geliştiren koşulları yaratmaktadır. Fakat sosyalizm, K. Marks'ın belirttiği gibi, bağrından çıkıp geldiği toplumun «benek»lerini kendisinde taşımaya devam etmektedir. Bu yüzden, sosyalizmde yabancılaşmanın bazı unsurları kalmaktadır ve bunların giderilmesi için şu veya bu uzunlukta bir zaman süresi gereklidir.

Ne var ki, bu unsurlar, hiç de «insancıl» sosyalistlerin düşündükleri alanları kapsamıyor ve giderilmeleri süreci de onların dedikleri yönde gelişmiyor. Örneğin, sosyalizmde işçi sınıfının, bütün emekçilerin politik örgütü olan yeni tipten bir devlet kuruluyor ve sağlamlaşıyor. Ama bu devlet, hiç de yabancılaşmanın korunmakta olduğu devlet anlamına gelmez. Tam tersine, sosyalist devlet, sosyal ezgi ve eşitsizliğin bütün biçimlerini yoketmenin, emekçilerin devrimci kazanımlarını koruyup geliştirmenin güçlü aracıdır. Komünizm kuruculuğu ödevlerini yerine getirmek suretiyle devlet, giderek, komünist sosyal özyönetime dönüşmektedir. Bu süreci zoraki olarak hızlandırmaya kalkışmak, ekonominin ve sosyal hayatın diğer yanlarının anarşiye sürüklenmesi, sosyalizm kazanımlarının tehlikeye düşürülmesi, yani ensonu ileri değil, geri gidilmesi demek olur.

Tek sözle, «insancıl» sosyalistlerin yanlış felsefi görüşleri, reel sosyalizmin hârikulâde başarılarına yöneltilmiş en basit burjuva iftiralarına dönüşmektedir.

Eklektizm, soyut şiarlar, pozitif program belirsizliği, «insancıl» sosyalistlerin politik plâtfömlerinin, felsefi görüşleri sistemine kıyasla, daha karakteristik çizgilerdir. Ama burada da sosyalizm kuruculuğu pratiğini şiddetle eleştirmek ve hattâ buna karşı tamamen olumsuz davranmakta ağızbirliği ettikleri görülmektedir. K. Kosik, 1968'de Çekoslovakya'da yayınlanan «Literarni listi» adlı haftalık gazetede şunları yazmıştı: «Çağdaş

sosyalizmin güçlükleri şundan doğmaktadır: O, kendi kurtarıcı tarihsel alternatif rolünü pratikte örgütleyip koordine etmek şöyle dursun, teorik olarak dahi anlama yeteneğinden yoksundur.»

Peki, «insancıl» sosyalistler sosyalizm kuruculuğu alanındaki enternasyonal tecrübeyi reddederken neye dayanıyorlar? Onların teorilerinde önemli yerlerden birini «sosyalizm modelleri» kavramı almaktadır. Bu kavramı büyük bir içtenlikle pazara sürdüklerine bakılırsa, toplumsal olguları incelemeye bilimsel tasarlama prensiplerini uygulayan yenilikçilere yaraşır şerefi kazanıvereceklerini umdukları anlaşılmaktadır. Ama onların «tasarlama»sının bilimsellikten ne kadar uzak olduğunu hayat pek gecikmeden göstermiştir. Onların yaptıkları iş, şu ve bu ülkenin ulusal koşullarına uyan sosyalizme geçiş biçimlerini hazırlamak değildir; böyle olsa, buna kimsenin itirazı olmaz. Bu «tasarlama», her memlekete güya kendine özgü bir «ulusal sosyalizm» tipinin uygun olacağı hakkındaki eski revizyonist görüşü *esaslandırma çabalamasıdır*. Böyle bir *yaşamla, sosyal-ekonomik formasyonların tahlilinde uygulanan Marksist tarihsel-materyalist prensiplere* tamamiyle sırt çevrilmiş olunur. Çünkü, Marksizm-Leninizm klâsiklerinin defalarca açıkladıkları gibi, toplumsal düzen kavramı, aynı tipten tarihsel aşamada bulunan en çeşitli memleketlerin gelişmesinde tekrarlanan en belirgin, genel çizgilerin diğerlerinden ayrılması anlamına gelir. «Insancıl» sosyalizm ise sosyalist kuruculuğun genel, objektif yasallıklarını inkâr etmektedir. «Insancıl» sosyalistler, çabalarını bir yandan da SSCB'ndeki sosyalizm kuruculuğunun uluslararası önemini küçültmeye yöneltmişlerdir.

«Insancıl» sosyalistler, oybirliğiyle, «Sovyet modeli» sosyalizmin tamamiyle Rus koşullarının bir ürünü olduğunu, gelişmiş sanayi memleketleri için örnek olamayacağını, buna rağmen bütün memleketlere zorla kabul ettirmeye çalışıldığını iddia ediyorlar. Örneğin, R. Garodi, sosyalizmi kuran ilk devlet sıfatıyla SSCB tecrübesinin en geniş kapsamlı önemini reddediyor, Sovyet ülkesindeki devlet mülkiyetinin sosyalist karakteri konusunda şüphe yaratmaya çalışıyor. (Bak: R. Garaudy. *Le grande tournant du socialisme*. P, 1969, p. 103, 143 etc.).

Bu sorunda, Garodi ve öteki oportünistler, Oktobr Devrimi'nin enternasyonal önemi konusunda Lenin tarafından yapılan değerlemeyi tamamiyle revize ediyorlar. Bilindiği gibi, Lenin, sosyalizmi bilimsellikle anlamayı çıkış noktası yaparak, üstüngelen ilk sosyalist devrimin bazı ana çizgilerinin uluslararası çapta tekrarlanmasının kaçınılmaz olduğunu öngörmüştü. Ama bir yandan da, bu gerçeğin dogmatik biçimde abartılmasına ve bu çizgilerin dışında yayılmasına kesinlikle karşı çıkıyordu. (Toplu eserleri, c. 41, s. 3—4). Lenin, çeşitli memleketlerin, özellikle sanayi bakımından yüksek gelişimli olanların özel ulusal koşullarında sosyalizmin ana yasallıklarının belirışindeki özgüllüklerin titizlikle gözönünde bulundurulması gereğini önemle belirtiyordu.

Bu hükümleri kılavuz edinen Marksist-Leninist partiler, şu veya bu memleketin tecrübesinin diğeri tarafından mekanik biçimde kopya edilmesini de, birinin tecrübesinin ötekine dayatılmasını da reddettikleri gibi, sosyalizm kuruculuğunun spesifik özelliklerini mutlaklaştırmak gibi milliyetçiliğe dayalı denemeleri de reddetmektedirler. Netekim, 1970 yılında imzalanan Sovyet-Yugoslav ortak bildirisinde şöyle denilmektedir: «Sosyalist toplumu kurma mücadelesinde kendi halklarına ve işçi sınıfına öncülük eden komünist ve işçi partilerinin politikasına, bugün de, yarın da, ancak, her memleketin özelliklerine göre yaratıcı biçimde uygulanan ve geliştirilen Marks, Engels, Lenin öğretisi değişmez temel olabilir. Her memleketin gelişme özgüllüğünü ve tecrübesini yansıtan sosyalizm kuruculuğu metotları, bu memleketler halklarının ve işçi sınıfının kendi işidir ve bunlar asla birbirine karşı konulmamalıdır.»

İşçi sınıfının, gerek ekonomik bakımdan az veya orta derecede gelişmiş, gerekse gelişmiş devletlerde sosyalizmi başarıyla kurma tecrübeleri edindiği zamanımızda, Leninci sosyalizm anlayışını revize etmeye kalkışmanın ne kadar yersiz olduğu apaçık ortadadır. Komünistler, elbette ki kendi tecrübelerini eleştirel bir tahlilden de geçirmekte, yetersizlikleri görmekte, her yeni girişimde, hele önemi ve ölçütleri bakımından evrensel-tarihi olan böyle bir girişimde işlenmesi kaçınılmaz hataları da ortaya çıkarmaktadırlar. Fakat gerçek bilimsel eleştiri başka, yeni toplum kuruculuğundaki muazzam başarıları haksız yere bir kalemde inkâr başka şeydir. Bunların birbiriyle hiçbir ilintisi yoktur ve olamaz.

«İnsancıl» sosyalistler bu reel tecrübenin karşısına kendi icatları olan «model»le çıkıyorlar. Onların «model»i ana hattında üç unsura dayanıyor.

Birinci ve baş unsur, mâhut ideolojik ve politik plüralizmi, sosyal güçlerin «serbest oyunu»nu sosyalist topluma getirmektir. Bu görüş, sosyalizmde komünist partisinden başka partilere de eylem serbestliği sağlama isteğinden doğmuş değildir. Bilindiği gibi, birçok sosyalist memlekette çok partili sistem yürürlükte; kapitalist memleketlerdeyse, komünist partileri, ilerici demokrasi ve sosyalizm uğrunda mücadelede işçi sınıfının ve emekçilerin diğer partileriyle işbirliği yanlısı açık seçik programlar ileri sürüyorlar. İyi ama, «plüralizmi»in anlamı başkadır. «İnsancıl» sosyalistlerin gerçek maksadı, sosyalist memleketlerde yaratılmış ve sağlamca yerleşmiş olan politik sistemi «plüralizm» yoluyla yıkmaktır. Komünist partisinin yöneticilik rolünü sıfıra indirmektir. Bu yüzdendir ki, plüralist sosyalizm «modeli» için, şu veya bu memleketteki politik sistemin tek partili veya çok partili olması önemli değildir. Onun için önemli olan, sosyalist düzene düşman kuvvetlere bir serbest eylem alanı yaratmaktır. Bazı «insancıl» sosyalistlere kulak vererseniz, bu eylem serbestliği güya partinin bir bürokratizm batağına saplanıp bozulmasını önlemek ve toplumsal hayatı demokratikleştirmek için gereklidir. Oysa, pratikte,

böyle bir «eylem serbestliği»nin daima sosyalizmin temellerinin çökertilmesine, karşı-devrim hazırlığına âlet edildiği görülmüştür. Bu biçim «plüralizm» taraftarları arasında, Morton Şvartz, Zbidnef Bjejnski ve hempaları gibi azılı anti-komünistlerin bulunması boşuna değildir.

«İnsancıl» sosyalizm görüşlerinde, sosyalist demokrasi ile burjuva demokrasisi arasındaki köklü ayrım konusunda da anlayışsızlık var. Bu anlayışsızlığın nerelere kadar vardığı, R. Garodi'nin, **burjuva demokrasisindeki biçimsel karakterin** güya yalnız politika alanı çerçevesinde kalmasıyla açıklanabileceği yolundaki iddialarında da görülüyor. «İnsan yüzlü» sosyalizmin ünlü yayıncılarından E. Goldştüker, Batı Almanya'da çıkan «Şpigel» dergisinin «Sosyalist sistemdeki özgürlükten ne anlıyorsunuz?» soruna, R. Garodi'nin yukarıdaki iddialarına uygun olarak şöyle cevap veriyor: «Esas itibarıyla, herhalde, sizin kendi toplumunuzdaki özgürlük anlayışının aynısını anlıyorum. Yalnız şu farkla ki, bizde üretim araçları mülkiyeti alanında özgürlük olmayacaktır; **bu demektir ki, bu mülkiyet temeli üzerinde doğar egemenlik özgürlüğü ve bu egemenliği kötüye kullanma özgürlüğü de olmayacaktır.**»

Goldştüker, anlaşıldığına göre mülkiyeti bu şarta bağlamak suretiyle, kendi görüşünün «sosyalistliği»ni otomatik olarak güven altına aldığını sanmaktadır. Fakat onun sözde «sosyalist» yargılar zincirinde en önemli halka noksanıdır. Bilimsel sosyalizm taraftarını basit liberalden ayıran bu halka, politik özgürlüğün mülkiyet ilişkilerine bağlı oluşunu dile getirir. Bu profesör, sosyalist dönüşümün üretim ilişkilerinde nitel bakımdan yeni, daha yüksek bir sosyal-politik ve moral-etik ilişkiler ve değerler sistemini yarattığının «farkında değildir». Kapitalizmde de varolan, Goldştüker'in de benimsediği ve «sizin anladığınızın aynısı» dediği özgürlük anlayışını yaymaya gelince, bunun ensonu burjuva demokrasisine özgü olan özel mülkiyet yolu ile sömürüye ve onun bütün sonuçlarına yol açması kaçınılmazdır.

Diktatörlük ile demokrasiyi, devrimci sınıfsal zorkullanım ile özgürlüğü metafiziksel biçimde birbirine karşıt koymak, «insancıl» sosyalizmin genellikle başlıca niteliğidir. Bu düşünüş tarzında, insan ve özgürlük hakkındaki liberal burjuva felsefi görüşlerinin etkileri açıkça görülebilir. O, Marksizmle bağlarını tamamiyle koparma yolundadır.

Şunu da belirtmeliyiz ki, «insancıl» sosyalistlerden birçoğunun görüşlerinde ayırdedici bir ortak çizgi de şudur: Onlar, sosyalizmin politik problemlerine ağırlık vermekte ve bu problemleri, ekonomik kuruculuğun reel ödevlerinden ayırarak ele almaktadırlar. Bundan dolayı, her hangi bir sosyalist devletin politikasını etkilemeyi başardıkları zaman, bu etki, ekonomi alanındaki en zorunlu istemleri ve emekçilerin ihtiyaçlarını sorumsuzca umursamazlık biçiminde kendini gösteriyordu. Bu da rasgele değildir. ÇKP'nin XIV. Kongresi dokümanlarında özellikle belirtildiği gibi,

memlekette 1968'de ve 1969 yılı başlarında, «insancıl» sosyalistlerinkine benzer sağcı-oportünist ve anti-sosyalist görüşlerin etkisi altında halk ekonomisinin merkezi plânlı yönetim sistemi adamakıllı aksamış, enflasyon eğilimleri artmış, halka mal tedariki temposunda büyük ölçüde bozukluklar belirmişti.

«Insancıl» sosyalistlerin icat ettikleri «model»in dayandığı ikinci unsur, komünist partisinin politik-ideolojik, ekonomik-örgütsel yöneticilik rolünün inkârıdır. E. Fişer, yukarıda andığımız «Devrim başka şeydir» başlıklı broşüründeki başlıca eleştiri oklarını, doğrudan doğruya Lenin'in yeni tipten parti hakkındaki öğretilerine yöneltmiştir. Fişer, özellikle, demokratik santralizm prensiplerine ve parti grupçuluğunu suçlayan Rusya Komünist Partisi (b) X. Kongresinin kararlarına şiddetle hücum etmektedir. R. Garodî'ler de, «Praksis»çiler de, Goldştüker ve Şik'ler de Leninci demokratik santralizm prensiplerini inkâr plâtformunda E. Fişer'le birleşmektedirler. Onlar, partiye sadece «mânevi öncülük» rolü verilebileceğini ileri sürmektedirler. R. Garodî'nin ifadesiyle partinin «resmi felsefesi olmamalıdır», yine ona göre parti, prensipleri bakımından ne idealist, ne materyalist, ne dinci, ne de ateisttir. Öyleyse, parti, «mânevi öncülük» rolünü bile nasıl yerine getirebilir! Bu ideolojik «kin», Garodî'yi, partiye dair Marksist-Leninist öğretiyi baştanbaşa revize etmeye kadar sürüklemiştir. Netekim, komünist partisinin örgütsel prensiplerine karşı çıkan Garodî, çok geçmeden, FKP XIX. Kongresi'nde Jorj Marşe yoldaşın belirttiği gibi, «oportünizmden likidatörlüğe doğru» hızla kaymıştır.

Ve üçüncü, «Insancıl» sosyalistler zamanımız aydınlarının rolünü abartıyorlar. Bilimsel-teknik ilerleme koşullarında tarihsel devrimci girişimi işçi sınıfının değil, aydınların elde tuttuğunu iddia ediyorlar. Bu sorunda, «insancıl» sosyalistlerin, «endüstri toplumu» hakkındaki burjuva görüşlerinin etkisi altında bulundukları apaçıktır.

Gelişmekte olan bilimsel-teknik devrim, zamanımız burjuva toplumunun yapısında gerçekten esaslı değişmelere yol açmaktadır. Ama bu değişmeler hiç de revizyonistlerin hesap ettikleri yönde değildir. Bu devrimin etkisi altında, son yirmi yıl içinde işçi sınıfının genel öğrenim ve meslek bilgisi düzeyi oldukça yükselmiştir. İşçi sınıfının saflarına, modern sanayi kollarının doğuşu ve köy ekonomisinin makinelî üretim aşamasına geçmesiyle oluşan yeni yeni müfrezeler katılmıştır. Uluslararası komünist hareketinin program dokümanlarında belirtildiği üzere, bilimsel-teknik devrim, aydınların hızla artmasına yolaçmakta, onların önemli bir kısmını ücretli emekle geçinen, çıkarları ve durumları bakımından işçi sınıfına gitgide daha çok yaklaşan kimseler haline getirerek, tabakalaşmalarını görölmedik biçimde süratlendirmektedir. Bütün bunlar, çağdaş toplumun başlıca devrimsel değiştirici gücü sıfatıyla proletaryanın rolünü artırmakta, demokrasi ve sosyalizm mücadelesi için yeni olanaklar açmaktadır.

Sözün kısası, «insancıl» sosyalizmin başlıca politik-ideolojik elemanlarıyla sosyal-demokrasiden başka hiçbir «model» meydana getirilemez. Sosyalist ülkeler ortamında bu «model»in propaganda edilmesi ve uygulanması, işçi sınıfının kazanımlarını tehlikeye düşürmekten başka sonuç vermez; sermayenin egemen olduğu memleketlerdeyse, proletarya içinde sağcı reformist kuruntuların yayılmasına yardım eder. Marksizmi «insancillaştırma» heveslisi zamanımız türedilerinin, «insancıl sosyalizm»in sinonimi olarak «demokratik sosyalizm» terimini sık sık kullanmaları boşuna değildir. Ve bunun tersine sağcı sosyal-demokratların da kendi «model»lerine sık sık «insancıl sosyalizm» demeleri dikkate değer. Bu terim uygunluğu da bir raslantı değildir. Özlüğü burjuvasal olan soyut hümanizmin prensiplerine, komünist ideolojiyle mücadelede öteden beri başvurulmaktadır. Daha 1936 yılında, Fransız sağcı sosyalistlerinin lideri Leon Blum «Insancıl sosyalizm» adlı bir broşür yayınlamış, bilimsel komünizme ve proletarya diktatörlüğüne karşı aynen bugünkü türedilerin pozisyonundan cephe almıştır.

Bu yazıda gözden geçirilen görüşlerle reformistlerin teorileri arasında farklar vardır. Reformistler de Marksizmle bağlarını çoktan koparmışlardır, sadece, bazan, Marks'ın yanlış yorumlanmış bazı hükümlerine dayanmaktadırlar.

Peki, Marksist olmayan bu gibi teorileri işçi hareketi içinde yayma çabalarının sosyal ve gnoseolojik sebepleri nelerdir?

Marksizmin genel görüşlerine bağlı kalmak için gösterilen subjektif çabalarla yanyana, sosyalizme ilişkin devrimci-proleter öğretisinin esas hükümlerini revize etmeye kalkışmak, yeni bir olgu değildir. Bunun kökleri burjuva toplumunun sınıfsal yapısındadır. Bu toplum, durmadan yığın yığın küçük burjuva grupları ile geniş orta tabakalar üretmekte ve bunları proletaryanın saflarına atmaktadır. Bu yüzden onların dünya görüşü, Lenin'in dediği gibi, geniş işçi partilerinin saflarına tekrar tekrar sokulmaktadır (c. 17, s. 25). Bu arada, tarihsel koşulların değişmesine uygun olarak bu küçük burjuva görüşlerinin beliriş biçimleri de değişmektedir.

«Insancıl» sosyalizm görüşlerinin yayılmasının nispeten daha yeni bir sosyal sebebi de şudur: Yukarıda belirttiğimiz gibi, ücretli emek işçilerinin sayısı her şeyden önce aydınlar arasından gelenlerle hissedilir derecede artmakta ve aydınlar objektif olarak proletaryaya yaklaşmaktadırlar. Bu objektif süreç, öncelikle reformizmin çok etkili olduğu memleketlerde aydınlardan bir kısmının bilinçlerine gecikmeyle veya farklı olarak yansımaktadır. Bu gibi aydınlar artık burjuva toplumunun birçok illetini görebilir duruma gelmiş olsalar da, kapitalist yabancılaşmanın sınıfsal cibiliyetini ve kaynaklarını henüz açıkça farkedememekte, kapitalizmin basit kategorileriyle bağlı soyut özgürlük kuruntularını korumaya devam etmektedirler.

«İnsancıl» sosyalizm görüşlerinin oluşması üzerinde, şüphesiz ki, gno-seolojik karakterli etkenlerin, ve hele yeni toplum kuruculuğunun ne denli karmaşık bir iş olduğunu, nihai ideal olan komünizme çetin ve uzun bir savaş yolu geçilerek varılacağını anlamamalarının da belirli bir etkisi vardır. Hayatta, sosyalizmin mantıki tablosu ile onun somut tarihsel gelişmesi arasında (gerçekliğin yansımından önceki biçimlerinden biri olan), idealle gerçeklik arasında, sosyalist toplumu bütünü ile yaratmak için duyulan sübjektif arzu ile bu toplumun her kuşak tarafından gerçekleştirilmesiyle ilgili objektif sınırlı olanakları arasında hiçbir zaman mutlak ve metafizik bir algılama özdeşliği yoktur. Sosyalizmin gelişmesinde mantıki olanla tarihsel olanın reel ve canlı diyalektiğini anlamamak, aralarındaki uygunsuzluk durumlarını mutlaklaştırmak (bazan da dogmatikleştirmek), sosyalist ülkelerde de — buralarda artık Marksist olmayan görüşlerin oluşmasını sağlayan objektif koşullar esas itibarıyla yokedilmiş olsa bile — aydınların bazı temsilcileri arasında benzer görüşlerin doğup benimsenmesinin sebeplerinden biri olabilir. Bunda, emperyalist propagandanın ısrarla yaymaya çalıştığı burjuva ideolojisi etkisinin de, şüphesiz ki, bir payı vardır.

«İnsancıl» sosyalizm görüşlerinde, sosyalist toplum gelişmesinin bazı reel problemlerinin — bilerek veya bilmiyerek — yanlış yorumlarına raslanmaktadır. Çünkü, sosyalizmi kurmanın en doğru biçimlerini arayıp bulmanın, bunların hem yeni düzenin genel prensiplerine, hem de her memleketin somut koşullarına uygunluğunu sağlamanın karmaşıklığı, yeni tipten uluslararası ilişkiler yaratmanın objektif güçlükleri bu görüşlere hep tahrif edilerek yansıyor. «İnsancıl» sosyalizmde, SBKP'nin çoktan silkip attığı ve kesinlikle suçladığı kişileri putlaştırmayı ve politik demokrasi alanında işlenmiş sübjektivist hataları kasıtlı biçimde ters göstermeler de büyük bir yer tutuyor.

Kısacası, «insancıl» sosyalizm dedikleri yanlış görüşlerin kaynakları açıklanabilir. Ama açıklamak, bunları haklı göstermek demek değildir.

«İnsancıl» sosyalizm taraftarlarının felsefi ve politik görüşlerinin tahlili de ıspat ediyor ki. onların benimsedikleri teoriler, ancak yeni ve âdil toplumu yaratmayı amaçlayan devrimci mücadeleden yığınları sapırtmaya yarayabilir. Sosyal-demokrat veya «solcu burjuva» örneğince yorumlanan, Lenin'den ve Leninizmden «Marks'a kadar geri» dönüş yolu, proleter-devrimci dünya görüşünden «bütünsel» insanı amaçlayan soyut-ütopik ideale dönüşü yolu kaçınılmaz olarak anti-marksizme, anti-leninizme varır. Reel sosyalizm tecrübesinin reddi, «insancıl eleştirmenler»i, pratikte anti-sovyetik elemanların ve anti-komünistlerin sıralarına sürükler.

Fakat bunlar, «insancıl» sosyalistlerin bütün iddialarının önceden topyekûn yanlış ve gerici olduğu anlamına gelmez. Örneğin, E. From'un felsefi sisteminde bazı hükümlerin, yaptığı «yabancılaşmış toplum»

eleştirisinin, ABD koşullarında insancı fikirlere hizmet etmek isteyen ve emperyalistlerin saldırı politikasına karşı mücadele eden bir kısım aydınların ruh haliyle uyumlu bir hava yaratması bizim için hiç de şaşırtıcı bir şey değildir. Marks'ın fikirlerini From'ların «insancılık ve ekzistansiyalizm» açısından yaptıkları yorumlamalarla da olsa öğrenmek, bu aydınlarla, burjuvasal üretim ve yaşam tarzının en insanlık-dışı ve en anti-demokratik yanlarını anlamak olanağını verebilir.

«Insancıl» sosyalizmin bazı taraftarlarının, kendi görüşlerini, Marksizmle, Marksist tutumla uzlaştırmayı sübjektif olarak istemeleri de tamamıyla mümkündür. Bu gibi hallerde biz, ancak, Lenin'in sözleriyle, » . . . bu adamlar kendi teorilerinden daha iyidirler. Fakat, pek içgüç teorik tahrifleri karşısında susmamalıyız» diyebiliriz (c. 18, s. 344–345).

*

«Insancıl» sosyalizm . . . bu iki kavramın — ki her ikisi de bütün ilerici insanlar için değerlidir — her şeyden önce böyle bir isim tamlamasıyla yanyana getirilmesinde kararsızlık doğuran bir saçmalık seziliyor ve insan şunu sormaktan kendini alamıyor: Emekçilerin gerçek politik ve sosyal kurtuluşu fikirlerini gerçekleştirmeyen insancıl sosyalizm nasıl mümkün olabilir?

Ne kadar şaşırtıcı görünürse görünsün, bugün gerek sağ, gerekse «sol» revizyonistlerin, hümanizmi reel sosyalizmden ayırma, sosyalist kuruculuk pratiğini insancıl ideallerin karşısına koyma yolundaki başarısız çabaları onları birbirleriyle birleştirmektedir. «Sol» revizyonistler, Marksizm-Leninizmin devrimci hümanizmini kendilerine özgü bir çalımla tahrif ederek, insancıl idealleri âdeta burjuvazinin bir tâvizi gibi göstermeye çalışmaktadırlar.

Komünistler bütün bu yanlış görüşleri silkip atıyorlar. Sosyalizmin gerçek insancıl karakterini, onu kurma eylemleriyle ispat ediyorlar. Marksizm-Leninizm geçmişin insancıl (hümanist) fikirlerinden en iyi ne varsa hepsini benimsemiş, onun demokratik ve sosyalist unsurlarını devralmış, eleştirel açıdan işleyip zenginleştirmiş ve hümanizmi yeni bir nitel düzeye çıkarmıştır. Bu öğreti, emekçileri, ekonomik, sosyal ve politik azatlığa kavuşmanın ve her insanın önünde engin ilerleme ufukları açan sınıfsız komünist toplumu yaratmanın yollarını ve araçlarını bilimsellikle kavrama bilincine yükseltmiştir.

K. Marks, komünizmin, pratik hümanizmin ta kendisi olduğunu söyler. Marksist-Leninist öğretiyi kılavuz edinen sosyalist ülkeler, reel humanizmin, kurulmakta ve gelişmekte olan komünist hümanizmin, sözde değil, eylemde hümanizmin canlı timsalidirler.

V. PERI

Polonya Birleşik İşçi Partisi'nin VI. Kongresinde TKP MK Birinci Sekreteri Yakub Demir yoldaşın yaptığı konuşma

Değerli yoldaşlar!

Polonya Birleşik İşçi Partisinin VI. Kongresinde Türkiye Komünist Partisi delegesi olarak, Siz sosyalizm kurucularını bütün Türk komünistleri adına hararetle selâmlarım.

Polonya halkı, başta işçi sınıfı ve onun Marksçı-Leninci partisi olmak üzere, objektif ve sübjektif bazı güçlüklerle rağmen, ülkenizde sosyalizm kuruluşu davasında büyük başarılar elde etti.

İkinci Dünya Harbinden önceki sanayii geri kalmış kapitalist Polonyayı hatırlıyoruz. İkinci Dünya Harbinden derin yaralarla çıkmış, taşınmaz mallarının yüzde 38-ini kaybetmiş harap Polonyayı hatırlıyoruz. Sosyalist Polonyada sanayi üretimi 1970 yılında İkinci Dünya Harbinden önceki Polonyaya kıyasla 15 misli artmış, Polonya ileri bir sanayi ülkesi haline gelmiştir.

Başarılarınız, emperyalizmin gittikçe yoğunlaşan sömürüsüne karşı mücadelemizde bize sadece manevi kuvvet vermiyor, milli ve sosyal kurtuluşları uğrunda, barış, demokrasi ve sosyalizm uğrunda savaşan halkların ve halkımızın en güçlü, en güvenilir desteği, emperyalizmin en amansız düşmanı olan Sosyalist Sistemin gücünü daha da artırıyor.

VI. Kongre direktiflerinde de belirttiği gibi, Polonya emekçilerinin sosyal-ekonomik ve kültürel yaşama şartlarının iyileştirilmesi Polonya Birleşik İşçi Partisinin başlıca amacıdır. Yeni beşyıllık planın öngördüğü başlıca tedbirler: İş verimliliğinin artırılması, memleketin ekonomik yapısının modernleştirilmesi, teknik ilerlemenin hızlandırılması vs. Marksçı-Leninci partilerin yönettiği bütün diğer sosyalist ülkelerde de olduğu gibi, bu amaca yöneltilmiştir.

Polonya halkının, Polonya Birleşik İşçi Partisinin önderliği altında, sanayii, tarımı, memleketin maddi ve kültürel hayatının bütün alanlarını kapsayan bu yeni kalkınma planını da gerçekleştireceğine şüphe etmiyoruz. Sosyalizm, istidatlı, emeksever Polonya halkının yaratıcı gücünü yüzyıllarca tutan köstekleri kırmıştır.

PBiP'nin ve PHC hükümetinin dış politikası, barış içinde yanyana yaşama Leninci prensipine, Sosyalist Ülkeler Birliğiyle ve bu Birliğin temel taşı

olan Sovyetler Birliği ile sıkı işbirliğine, yeryüzünün bütün ilerici güçleriyle, milli kurtuluşları uğrunda savaşılan halklarla dayanışma temelına dayanıyor.

Bu enternasyonalist dış politika bütün barışsever halkların ve bu arada Türk halkının da menfaatlerine uygundur. Bu politika halkaların saldırgan emperyalizme karşı güvenliğini, ekonomik ve sosyal gelişmelerini sağlamanın zorunlu şartıdır.

Polonya Birleşik İşçi Partisi, Marksizme-Leninizme ve enternasyonalizme aykırı sağ ve «sol» revizyonizme karşı, komünist ve işçi hareketinde birlik ve dayanışmanın kuvvetlenmesi uğrındaki savaşta katkısı ve etkisi büyük olan kardeş partiler arasında bulunuyor.

Değerli yoldaşlar! Bugünkü Türkiye, emperyalist devletlerin saldırı ve soygun politikasına afet edilmiş ekonomice geri bir memleketi bekleyen felâketli sonuçlara ibret verici bir örnektir. Amerikan emperyalizminin, NATO'nun bir uydusu haline getirilen Türkiyenin bugünkü toplum hayatının bütün alanlarına kara damgasını vuran bu sonuçları burada sayacak değilim. Sadece şunu söyleyeyim ki, Türkiyede işsizlik feci bir hal almıştır, hayat pahalılığı baş döndürücü bir hızla yükseliyor. Hayatlarını kazanmak için memleket dışına göç edenlerin sayısı şimdiden 600 bini aşmıştır. Aynı amaçla memleket dışına çıkmak için sıra bekleyenlerin sayısı bir milyona yaklaşıyor. Ayrıca yalnız sanayi alanında 2 milyonluk bir işsizler ordusu var. Bugün hemen bütün kapitalist ülkelerde görülen fiyat artışları Türkiyede rekor kırmış durumdadır. Resmi rakamlara göre, yalnız son sekiz yıl içinde memlekette en zorunlu tüketim maddelerinde yüzde 157 bir artış olmuştur. Yayınlanan resmi rakam bu. Gerçek daha korkunçtur.

Son on yıl içinde memleketimizde işçi hareketi büyük bir kalkınma gösterdi. İşçi sınıfının ekonomik ve politik mücadelesi genişledi, sertleşti ve bütün diğer demokratik güçlerin politik aktifliğinin artmasını, halkımızın anti-emperyalist mücadelesinin gelişmesini önemli derecede etkiledi.

Bu süre içinde kurulan ve memleketimizin sosyal ve politik hayatında önemli bir rol oynayan Türkiye İşçi Partisi Marksçı-Leninci bir parti değildi, mevcut şartlar altında böyle bir parti de olamazdı. Yarım yüzyıla yakın bir zaman önce Türkiye Komünist Partisini yasaklayan, ağır baskı ve terör şartları altında illegal çalışmaya zorlayan anti-demokratik kanunların ve onları yürütenlerin memleketimizde legal bir Marksçı-Leninci partinin kurulmasına göz yumacakları düşünülemezdi. Fakat, TİP'in, sadece emekçilerin haklarını savunması, anti-emperyalist mücadeleye aktif olarak katılması, geniş yığınlar arasında hızla otorite sağlaması da kapatılması için yeter sebep sayıldı.

1971 Martında silâhlı kuvvetler başındaki generallerin müdahalesiyle Türkiyede yapılan hükümet değişikliğinin başlıca amacı işçi hareketini ve halkın anti-emperyalist mücadelesini ezmekti. Muhtıracı generallerin ve getirdikleri hükümetin «reformlar» vaadi bu başlıca amacı maskeleyerek

içindi. Gerici egemen sınıfların çelişkili menfaatleri temsil eden ayrı ayrı politik grupları, emekçi halkın zaten kısıtlı demokratik haklarını yok etmek, anti-emperyalist hareketi ezmek için kolayca anlaşp birleştiler. Fakat reform vaatlerini yerine getirmeye sıra gelince maskeler düştü, çarpışan menfaatler, ayrı ayrı renklerdeki politik çehreler ortaya çıktı.

Cunta hükümeti memleketimizde hüküm süren ekonomik, sosyal ve politik bunalımları, onların etkenlerini, köklerini beslemek suretiyle önlemeye, emperyalizme, NATO'ya bağlılığını daha da kuvvetlendirmeye çalışıyor. Emekçi yığınlara yüklenen vergiler daha da ağırlaştırılıyor. Fiyatlar daha da yükseltiliyor. İlerici güçlerin temsilcilerine karşı baskı sertleştiriliyor. Bütün halk tabakalarında hoşnutsuzluk gittikçe daha da derinleşiyor. Egemen çevreler faşist baskı ve terör metodlarında bir çıkar yol arıyorlar.

İşçi sınıfı, bütün baskı tedbirlerine rağmen, anti-emperyalist mücadeleyi kendi yaşama şartlarını iyileştirme uğrındaki mücadele ile birleştirerek veriyor.

Türkiye millî ve sosyal kurtuluşa ancak işçi sınıfının yolundan kavuşabilir. Bu gerçek halkımızın bilincine gittikçe daha iyi yerleşiyor.

Yoldaşlar! Sizlerin ve bütün diğer sosyalist ülkeler emekçilerinin, sosyalizm ve komünizm yolunda elde ettiğiniz başarılar, ağır şartlar altında geçen mücadelemizde bizim için yenilmez bir silâhtır.

Yaşasın Polonya Birleşik İşçi Partisi!

Yaşasın Polonya Halk Cumhuriyeti!

Yaşasın Marksizm-Leninizm ve proletarya enternasyonalizmi!

A. SAYDAN

Yurtta

● *Erim hükûmeti* 3 Aralık 1971 günü istifa etti. Bu olaydan bir gün evvel, Başbakan Ekonomik İşler Yardımcısı Karaosmanoğlu, Başbakan Politik ve İdari İşler Yardımcısı Koçaş, Sanayi ve Ticaret Bakanı Çilingiroğlu, Dış Ekonomik İlişkiler Bakanı Derbil, Çalışma Bakanı Sav ve Dış İşleri Bakanı Olsay'ın da aralarında bulunduğu on bir bakan topluca istifalarını vermişlerdi. 12 Mart muhtırası ile düşürülen Demirel hükûmetinin Maliye Bakanı Mesut Erez'in, bu toplu istifalardan bir gün önce Erim tarafından Devlet bakanlığına getirilmesi, on bir bakanın istifalarında, bardağı taşıran son damla rolünü oynamıştı.

İstifa eden bakanlar daha sonra yayımladıkları ortak istifa mektublarında, kendilerini çekilmeye zorlayan nedenlerin yalnız Erez'in Devlet Bakanlığına tayini olmadığını belirtiyor ve daha başka nedenler de ileri sürüyorlardı: Bu hükûmetle, özellikle hükûmetin başında bulunan Erim'le «reform» yapılamazdı. Bu durum, Toprak ve Tarım Reformu Ön Tedbirler Tasarısının başına gelenlerle belirmişti. İdare mekanizması «reform»ları engelleyenlerle doluydu, Erimse mekanizmayı bunlardan temizlemeye yanaşmıyordu. Maliye Bakanlığı ve Merkez Bankası bu gibi elemanların elindeydi. Sıkıyönetimler de, uygulamaları ile bütün reformcu elemanları susturmuş, gerici basını bütün saldırılarında serbest bırakmıştı. Ayrıca ekonomik bunalım olanca hızıyla derinleşmekteydi, bu gidişle önü alınmıyacaktı.

On birlerin çekilme nedenleri özetle bunlardır.

Türkiye'deki ekonomik, politik genel bunalımın genişleyip derinleşmesi, sıkıyönetimde en belirgin şeklini bulan baskı ve terör idaresinin iflâsı, egemen zümrelerin, işbirlikçi burjuvazinin çelişmelerini daha da keskinleştirmiştir.

Erim bu çelişmeleri, Erez'i hükûmete alarak, yani Demirel grubuna daha da yaklaşarak önleme manevrası çevirirken, burjuvazinin diğer bir kanadı ile çelişkileri artırmış oldu. İstifa eden bakanların çoğu Dünya Bankası, Avrupa Kalkınma Bankası ve NATO gibi emperyalizmin hegemonyasını ayakta tutmak için kurulan politik, ekonomik ve askeri örgütlerde yıllarca staj yapmış kişilerdir. Bu gibi elemanların, Erim'in gerici, faşist ve reformlara düşman bir politikacı olduğunu bilmeleri gerekirdi.

● *Ekonomik ve Sosyal Etütler Konferansı* heyetince düzenlenen «1971 sonbaharında Türkiye'nin iktisadi durumu» konulu seminerde konuşan Prof. Oktay Yenal Türkiye'nin % 35'e varan bir enflasyon içinde bulunduğunu belirtmiştir. Konferansın Başkan vekili Kemal Kurdaş, 1971 ithalatı içinde yatırım mallarına gereken ilginin gösterilmediğinden yakınmıştır. Kurdaş «1971 yatırım malları ithalatı 1970'e kıyasla sadece % 5-6 artmış, buna karşılık bazı tüketim malları ile özellikle ham ve yarı mamuller ithalatı yüzde 30'a varan bir artış göstermiştir. 1971 yılının tüm ithalatı ele alındığında tüketim maddeleri ile ham maddelerin payı % 44,6'ya ulaşmaktadır» demiştir. Kurdaş bu arada 9 aylık dış ticaret açığının 505 milyon dolara vardığını söylemiştir.

● *Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Konjonktür Dairesi'nin* hazırladığı endekslere göre, Türkiye'de 1971 Ocak ayından Kasım ayına kadar geçen on bir aylık sürede hayat yüzde elli oranında pahalılaşmıştır. Gıda maddelerine yapılan zamlarla başlayan hayat pahalılığı, giderek giyim-kuşam, ev kirası, eğlence yerleri, cenaze masrafları, terzi dikiş ücretleri ve doktor vizitelerine varıncaya kadar herşeyi etkilemiştir. Ticaret Bakanlığı Konjonktür Dairesi'nin çeşitli konularda hazırladığı endekslerden edinilen bilgilere göre 1971 yılının on bir ayında en geniş zammı gıda maddeleri, özellikle et, pirinç, yağ ve nebati yağlar görmüştür. Çeşitli kalite pirincin 1971 yılı başında ortalama satış fiyatı 450 kuruştan on bir ay içinde % 80 artışla 700 kuruşa çıkmıştır. Ekmek kilogram olarak 1971 yılında 130 kuruştan 170 kuruşa, kuru fasulye 500 kuruştan 583 kuruşa, sığır eti 900 kuruştan 1500 kuruşa, zeytinyağı 900 kuruştan 1500 kuruşa yükselmiştir. Gıda maddelerine paralel olarak öteki maddelerde de % 30'dan % 350'ye kadar artış kaydedilmiştir. Kok kömürüne yapılan zam rekor kırarak 1970'de 171 lira olan tonu, 1971 yılında % 350 artışla 580 liraya yükselmiştir. Linyit ve odun gibi yakacak maddelerinde, sıvı ve gaz yakıtlarda fiyat yükselişleri de % 25-40 oranında olmuştur.

İktisadi konular üzerinde incelemeleri ile tanınmış «Piks's World Currency Report» teşkilâtının bu fiyat artışlarını gözönünde tutarak Kasım ayı sonunda yayınladığı rapora göre Türkiye'de cari fiyatlarla hesaplanan milli gelirden adam başına 4 bin 160 lira (276) dolar düşmektedir (görüldüğü gibi bu hesap NATO merkezinin hesaplarından biraz farklıdır). Rapora göre adam başına düşen milli gelir payı bakımından Türkiye 86 kapitalist ülke arasında 55. gelmektedir. Yunanistan 1027 dolarla 23; Kıbrıs 843 dolarla 30; İran 370 dolarla 46. sırayı işgal etmektedir.

● *Hükûmetin «Üniversiteler Reform Tasarısı»*nı inceliyen Türkiye Üniversitelerarası Kurul, tasarının reformla bir ilgisi bulunmadığı ve Anayasaya da aykırı olduğu sonucuna varmıştır. Kurulun sözcülüğünü yapan Ankara Üniversitesi rektörü Prof. Tahsin Özgüç, Üniversite özerkliğini ortadan kaldıran bir tasarıya «reform tasarısı» denemeyeceğini belirtmiş,

üniversitelerin kanunlar çerçevesinde kendi hareketlerine hâkim olmaları gerektiğini, hükümet tasarısının, özerkliği kaldırdığından, gerici bir tasarı olduğunu açıklamıştır.

● *Meclis Karma Komisyonunda* 1972 yılı bütçesi görüşülürken yapılan açıklamalarda Türkiye'nin dövizle ödenecek dış borçlarının 1971 yılında 279 bin dolar arttığı belirtilmiştir. Bütçe gerekçesine göre, Türkiye'nin dövizle ödenecek 2 milyar 637 milyon 700 bin dolar ana borcu, 976,5 milyon dolar da faiz borcu vardır. Yeni borç alınmadığı takdirde dövizle ödenecek dış borçlar ancak 2018 yılında bitecektir.

Türk parasıyla ödenecek dış borçlar ise 4 milyar 386 milyon 300 bin lirası ana borç, 1 milyar 849 milyon 900 bin lirası faiz olmak üzere 6 milyar 236 milyon 200 bin liradır.

İç borçlara gelince, geçen yıla kıyasla 4 milyar 667 milyon 200 bin artarak 43 milyar 266 milyon 900 bin liraya yükselmiştir. Yeniden borç alınmadığı takdirde bu borçların ödenmesi 2072 yılında bitecektir.

● *Haklarında ölüm cezası istenen* «Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi ve Partisi» yöneticilerinden Mahir Çayan, Ulaş Bardakçı, Ziya Yılmaz ile «Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu» İstanbul bölgesi yöneticilerinden Cihan Alptekin ve Ömer Ayna 30 Kasım 1 Aralık'a bağlayan gece tutuklu bulundukları Maltepe 2. Zırlı Tugayı Askeri Ceza ve Tutukluveinden kaçtılar. Olay hükümet çevrelerinde panik yarattı, hatta Bakanlar Kurulunda uzun zamandan beri için için gelişmekte olan çatışmaları derinleştiren nedenlerden biri sayıldı. Gerek Erim Mecliste yaptığı konuşmada, gerekse Amerika'nın Sesi Radyosu olayla ilgili yorumunda bu işde bazı subayların parmağı olduğunu belirttiler. Gerçekten de cezaevi sorumlularından bazı subay ve assubaylar olayla ilgili olarak tutuklandılar.

Çayan'la arkadaşları hükümetin ve İstanbul sıkıyönetim komutanlığının bütün tehdit ve vaadelerine rağmen bulunamadılar. Bu kaçma olayını vesile sayan Erim hükümeti sıkıyönetim terörünü daha da şiddetlendiren tedbirler aldı. Arama-taramalara hız verildi. İstanbul, Ankara ve İzmir'de halka karşı baskı daha da artırıldı.

İstanbul 3 No.lu sıkıyönetim mahkemesinde görülen Çayan davası Aralık 27 sinde sonra erdi Necmi Demir'le. Kâmil Dede ve dördü kadın olmak üzere 7 kişi idama mahkûm edildi. Mahkeme dört kadının idam cezasını müebbet hapse çevirdi. Kaçan gençler hakkında karar verilemedi.

● *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanı Mümtaz Sosyal, Aralık ayının 6'sında* Ankara 3 No.lu sıkıyönetim mahkemesinde, «Anayasaya Giriş»ders kitabında «komünizm propagandası» yaptığı ileri sürülecek Türk Ceza Kanununun 142. maddesine göre 6 yıl 8 ay ağır hapse, 2 yıl sürgün, ömür boyunca da öğretmenlikten men cezasına çarptırıldı. Gerek

savcı, gerekse mahkeme heyeti profesör Sosyal'ın, ders kitabında kapitalizmi tenkit etmesini «komünizm propagandası» saydılar.

Gerek sıkıyönetim mahkemelerinin verdiği idam cezaları, gerekse profesör Sosyal gibi bilim adamlarının sıkıyönetim faşizmine kurban gitmeleri, memleket kamu oyunda olduğu gibi dünya kamu oyunda da sert tepkiler uyandırdı. Merkezi Cenevre'de olan «Dünya Hukukçular Birliği», Erim'e gönderdiği bir protesto telgrafında, Türkiye'de aydın avına son verilmesini istedi. Profesör Sosyal gibi bir bilim adamının fikirlerinden ötürü ağır hapis cezasına çarptırılmasını sert bir dille protesto etti.

Batı Almanya ve Batı Berlin'de de birçok profesör ve ilim adamı Cumhurbaşkanı Sunay'a gönderdikleri telgraflarla idam cezalarını ve faşist terörü protesto ettiler.

Köln, Düsseldorf ve Frankfurt Main de bulunan Türk işçileri, öğrenci ve aydınları, Türkiye'deki idam cezalarını ve faşist terörü protesto eden yürüyüş ve mitingler tertitlediler. Bu protesto hareketlerine çok sayıda Batı Alman, İtalyan, Yunan, İspanyol ve Yugoslav işçi ve öğrencileri de katıldılar.

● Aralık ayının 10'unda Diyarbakır 1 No.lu sıkıyönetim mahkemesinde Kürtçülük ve komünizm propagandasından 25 yurtseverin duruşması başladı. Yargılananlar arasında devrimci Doğu Kültür Ocakları üyeleri ile TİP eski genel sekreterlerinden ve saygılarından Dr. Tarık Ziya Ekinci de vardır. Askeri savcı hâkim yarbay Sait Dabak, 144 sayfalık iddianamesinde Kürt halkının varlığını ve dilini inkâr etti. Yargılananları «bağımsız bir Kürt devleti kurmakla» suçlamak gibi bir provokasyona girişti.

Oysa yargılananlar Kürt halkına Anayasal haklarının tanınmasını, Doğunun kalkındırılmasını, toprak reformu ile ağalık, şeyhlik ve aşiret düzenine son verilmesini, yani Kürt yurttaşların cumhuriyet devletinin öteki yurttaşları ile eşit muamele görmelerini istiyorlardı. «Bağımsız Kürt devleti kurmak» gibi eylemlerle hiç bir ilişkileri yoktu.

● 1970 yılının ilkbaharında Siyasal Bilgiler Fakültesinde toplum polisinin saldırısı sonucunda meydana gelen olaylardan ötürü tutuklanan gençlerin Ankara askeri mahkemesindeki duruşmaları 27 Aralıkta sona erdi. İlhamî Aras, Mustafa Kaçaroglu ve Mahir Sayın on birer yıl ağır hapis, üçer bin lira da ağır para cezasına çarptırıldılar.

Bu şekilde ağır cezalara mahkûm edilen gençler, toplum polislerinin Siyasal Bilgiler Fakültesine yaptığı saldırıyı ve polisin kız öğrencilere tecavüzlerini önlemek istemişlerdi. Demirel iktidarı gibi Erim hükûmeti de, suçlu polislerle karşı herhangi bir işlem yürütmemiş, kendilerini savunan gençleri düzme delillerle askeri mahkemelere sevk etmişti.

● Deniz Gezmiş grubundan idama mahkûm edilen 18 gencin Askeri Yargıtaydaki mürafaaları 22 Aralıkta başlamıştır. Mürafaada söz alan

savunma avukatlarından Halit Çelenk, 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun Anayasaya aykırı olduğuna dair, TİP tarafından Anayasa Mahkemesinde dava açıldığını söylemiş, Mahkeme reportörünün itirazı yerinde bulunduğunu, Sıkıyönetim Kanununun birçok noktalarının iptalini istediğini bildirmiştir. Avukat, Anayasa Mahkemesinin, Sıkıyönetim Kanununu esasen incelemeye başladığını, bu karar çıkıncaya kadar davayı ertelemek gerektiğini, idam hükümlerinin tasdik ve infazından sonra Anayasa Mahkemesi Sıkıyönetim Kanununun iptal ettiği takdirde ortaya tamir edilemez bir haksızlığın çıkacağını belirtmiştir.

● *Brüksel'de NATO ülkeleri genel kurmay başkanları* ile NATO Bakanlar Konseyi 10—11 Aralık tarihlerinde ayrı ayrı toplandılar. Türkiye'den bu toplantılara Savunma Bakanı Ferit Melen, Genel Kurmay Başkanı Tağmaç ve Hava Kuvvetleri Komutanı Muhsin Batur katıldılar.

Bakanlar Konseyi toplantısından sonra yayımlanan ortak bildiride, NATO devletlerinin, Avrupa Güvenlik Konferansı hazırlıklarını baltalayıcı ve silâhlanma yarışını körükleyici bir tavır takındıkları görüldü. Amerika Harp Bakanı Laird'in teklifi ile 1,5 milyar dolar kadar ek bir silâhlanma bütçesi kabul edildi. Bu paranın önemli bir kısmıyla NATO ülkeleri Birleşik Amerika'dan silâh satın alacaklardır.

Yine Brüksel'de alınan karar gereğince, Türkiye'de, nükleer silâh taşıyan Amerikan uçakları için yeraltı hangarlar ve modern haberleşme istasyonları (yani casusluk merkezleri) kurulacak. Bu işler için Türkiye bütçesinden, 9 milyon dolar, yani 140 milyon lira kadar bir para ayrılacak.

● *İşçi Partisi Senatörü Fatma İşmen'in*, Senato'da, İkinci Erim hükümetinin programını tenkit ederken, kapitalizmin Türkiye'de iflâs ettiğini, kurtuluşun sosyalizmde olduğunu söylemiştir. İşmen'e hükümet adına cevap veren Erim, «bu konuda tatmin edici bir cevap veremeyeceğini» söylemiştir.

● *Türkiye Toprak-Su-Tarım İşçileri Sendikası Genel Başkanı Mahmut Gündüzbey* verdiği bir demeçte, «işçiler ve dargelirli vatandaşlar hızla artmakta olan hayat pahalılığının boy hedefi yapılmıştır; vatandaşın gözünde devlet ve hükümet, pahalılığın öncüsü ve tek müsebbibi duruma girmiştir» demiştir.

● *Adana Güney Sanayi İşçilerinden bazı gruplar* tutuklanmıştır. Sıkıyönetim Komutanlığı Adana bölgesi, işçileri, işçi merkezlerinde toplantı yaptıkları nedeneyle tutuklamıştır.

Adana BOSSA ve PAKTAŞ fabrikalarında yapılan tutuklamaları işçiler sert bir şekilde protesto etmişlerdir.

**«YENİ ÇAĞ» DERGİSİNİN 1971 YILINA AIT 12 SAYISINDA
ÇIKAN YAZILAR (No No 1—12)**

N sayfa

Uluşlararası komünist ve işçi hareketinin problemleri

<i>J. Düklo:</i> Paris Komünü ve işçi hareketinin daha sonraki gelişmesi üzerinde etkileri	2	74
<i>U. Kaştan:</i> Büyük Oktobr Devrimi ve zamanımız	11	
<i>Z. Komoçin:</i> İktidarın elde edilmesinden önce ve sonra Marksist-Leninist parti	9	641
<i>Ib Nörlünd:</i> Komünist hareketin gelişmesi	1	9
<i>B. Ponomaröf:</i> Marksizm-Leninizmin ve proleter enternasyonalizminin bayrağı altında	6	401
<i>D. Urbani:</i> 1 Mayıs ve proleterya enternasyonalizmi	5	313
<i>V. Vaks:</i> Komünistler fabrikalarda nasıl çalışıyorlar	9	663
<i>H. Ditrhi:</i> Almanya Sosyalist Birlik Partisi'nde kadroların Marksist-Leninist öğrenim ve eğitimi	8	603
<i>S. Dugersuren:</i> Mogolistan halkının öncüsü	2	132
<i>E. Makaluzo:</i> Sınıf savaşının öncüsü	4	256
<i>I. Nörlünd, E. Zuker-Şiling, I. Şedivi:</i> Sovyetler Birliği'nden mektuplar: Fabrikalardaki işçiler arasında	10	732
Kolhozlardaki komünistler arasında	11	
Komünist ve Partisiz bilginler	12	901
<i>O. Berkbakka:</i> Finlândiya'da üniversite gençliği hareketi	9	669
<i>P. Peonidis:</i> Partinin yedek gücü	9	674
<i>Y. Raşkovski:</i> Polonya Birleşik İşçi Partisi'nin önemli kararları	4	208

	N	sayfa
G. Sevidis: AKEL'in parlamentodaki çalışmaları . . .	12	
x x: Daima ileri	5	321
P. Fedoseef: Sovyet halkının önoüsü Sovyetler Birliği Komünist Partisi	3	153
P. Ferner: Bir kongreden elde edilen bellibaşlı sonuçlar	9	654
O. Şehnazarof: «Moris Tores» Enstitüsünde	9	678
N. Şvartz: Urugvay Komünist Partisi halkın birliği için savaşıyor	3	182
M. Yakeş: Yarım yüzyıllık savaşın ürünleri	5	344

Yuvarlak masa ve teori konferansları

Bulgaristan Komünist Partisinin halk arasındaki ideolojik çalışmaları	12	881
Paris Komünü'nün 100'üncü yıldönümü dolayısıyla Prag'da yapılan uluslararası teori konferansı	2	73
Lâtin Amerika'da kurtuluş hareketinin bugünkü aşaması ve işçi sınıfının rolü	7	498
Sosyalist devlet ve demokrasi	8	561
Uluslararası Konferanslar	11	
Fikirlerin geleceği ve savaşı	1	1

Bugünkü sosyalizm dünyası

A. Agranovski: Parlamenter değil, çalışan meclis (SSCB Yüksek Sovyetinin çalışmalarından izlenimler) . . .	5	325
E. Georgief: Sosyalizm ve halk	6	419

<i>I. Dudinski, O. Sulimof: Halkın refahı, üretimin entanzifikasyonu ve enternasyonal birlik . . . . .</i>	4	248
<i>T. Jivkof: Leninizm ve sosyalist toplumda politika ile ekonominin birliği . . . . .</i>	4	233
<i>I. Ilinskiy: İşçi kolektifinin otoritesi . . . . .</i>	11	
<i>O. Latsis: Demokrasi reportajı . . . . .</i>	7	521
<i>Parti, refah, demokrasi (SSCB XXIV. Kongresi kararları hakkında Sovyet bilginlerinin düşünceleri) . . . . .</i>	7	491
<i>K. Setsomski: Geleceği öngörme, plân ve ekonomi politik</i>	1	23
<i>Sovyetler Birliği'nde sosyal ve kültürel ilerleme . . . . .</i>	2	113
<i>Emperyalizm ve anti-emperyalist savaş</i>		
<i>K. Bahman: Emperyalizmin stratejisi ve anti-emperyalist savaşın stratejisi . . . . .</i>	3	192
<i>L. Besera, H. Fuks: Ekonomik mücadele ile politik mücadele arasındaki bağıntı . . . . .</i>	10	721
<i>T. Varela: Lâtin Amerika'da emperyalist soygun devam ediyor . . . . .</i>	5	356
<i>L. Padilya, H. Laborde, E. Sousa: Anti-emperyalist savaş ve Lâtin Amerika silâhlı kuvvetleri . . . . .</i>	3	202
<i>A. Petersen: Uluslararası kapitale ve «Ortak Pazar»a karşı savaş . . . . .</i>	6	437
<i>A. Rivera: Burjuva reformizminin toprak politikası . . . . .</i>	6	441
<i>P. Entjes: Anti-emperyalist cephe güçleniyor . . . . .</i>	10	766
<i>Sermaye dünyasında</i>		
<i>S. Aliaga: İspanya işçi sınıfının başarısı . . . . .</i>	10	763

V. Dagmar: Kapitalist döviz pazarında 10 769

Grev savaşı, cephelerinde 6 425

A. Şapiro: Kapitalist ekonominin bazı eğilimleri 1 42

Ulusal kurtuluş hareketinin problemleri

L. Besera: Lâtin Amerika'nın geleceği 1 52

Y. Demir: Türkiye'de sol güçlerin birliği problemi 7 481

L. Padilya: Bolivya olaylarından alınacak bazı dersler 11 . . . .

Düşünce değiş-tokuş kürsüsü

V. Kunts: Ekonomik Yardımlaşma Konseyi üyesi ülkeler arasındaki işbirliğinin yeni aşaması:

Ekonomik bütünleşme: 5 336

Marksizm-Leninizm ve zamanımız

K. Zarodoğ, I. Nörlünd: Bilimsel teorinin canlılığı veya

Marksizm-Leninizm neden eskimiyor 8 609

G. Hias: Temel devrimci güçlerin eylembirliği 9 684

K. Pafitis, H. Safarı: Sosyalist devrimin itici gücü 12 923

Politik yorumlar

Yan Prajki: Sosyalizmde toplum ve insan 6 463

Yan Prajki: Barışçı atılımlar . . . . . 11 . . . .

Olaylar, yankılar, düşünceler

H. Teksier: Şili halk hükümetinin ilk yılı 10 753

Ç. Unu Raca: Hindistan'da demokratik güçlerin başarısı 5 364

	N	sayfa
Alman Sosyalist Birlik Partisi Başkanı Valter Ulbriht yoldaşa	5	383
ASBP MK Birinci Sekreteri Erih Honeker yoldaşa	5	384
Türkiye Komünist Partisi MK'ne	5	384
Mogolistan Devrimci Halk Partisi Merkez Komitesi'ne	6	473
TKP'ni SBKP XXIV. Kongresine ilişkin kararı	7	550
TKP'nin kararı	9	706
Alman Komünist Partisi'nin II. Kongresine	11	
<i>TKP MK adına konuşmalar</i>		
SBKP XXIV. Kongresi'nde Yakub Demir yoldaşın yaptığı konuşma	4	296
Bulgaristan Komünist Partisi X. Kongresinde I. Bilen yoldaşın konuşması	4	300
Çekoslovakya Komünist Partisinin XIV. Kongresinde TKP MK Birinci Sekreteri Yakub Demir yoldaşın yaptığı konuşma	5	380
Alman Sosyalist Birlik Partisi'nin VIII. Kongresi'nde TKP MK Birinci Sekreteri Yakub Demir yoldaşın yaptığı konuşma	6	472
İran Halk (Tudeh) Partisi'nin XXX. kuruluş yıldönümü dolayısıyla düzenlenen toplantıda TKP MK Birinci Sekreteri Yakub Demir yoldaşın yaptığı konuşma	10	786
Polonya Birleşik İşçi Partisinin VI. Kongresi'nde TKP MK Birinci Sekreteri Yakub Demir yoldaşın yaptığı konuşma	12	944
TKP MK Birinci Sekreteri Y. Demir yoldaşın Londra'da çıkan (Yunanca) «Elefteri Partida» gazetesi muhabirine verdiği mülâkat	10	782
A. Saydan: Bu ayın olayları	(No No 1—12)	

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
Yuvarlak Masa konferansımız: Bulgaristan Komünist Partisi'nin yığınlar arasındaki çalışmaları . . .	881
<i>Ib Nörlund — Ervin Zuker-Şiling — İlyâ Şevidi</i> Sovyetler Birliği'nden mektuplar: Komünist ve partisiz bilginler . . .	901
<i>Georgos Savidis</i> AKEL'in parlâmentodaki çalışmaları	915
<i>Kostas Pafitis — Hâmit Safari</i> Marksizm-Leninizm ve zamanımız: Sosyalist devrimin itici güçleri	923
<i>V. Peri</i> Marksist olmayan sosyalizmin zamanımızdaki durumu: «İnsancıl» sosyalizmin gerçek yüzü	933

Özel sayfalar

Polonya Birleşik İşçi Partisi'nin VI. Kongresinde TKP MK Birinci Sekreteri Yakub Demir yoldaşın yaptığı konuşma	944
<i>Ahmet Saydan</i> Bu ayın olayları	947

Adresimiz:
Yeni Çağ — Stredisko pro rozširovani tisku,
Praha 6, Thakurova 3, Czechoslovakia